

Siiri Maria Nuutinen

INTRESSIRISTIRIIDAT METSÄNKÄYTÖSSÄ
Metsähallituksen maineen diskursiivinen rakentuminen kainuulaisten sidosryhmien
parissa

Pro gradu -tutkielma

Matkailututkimus

2016

Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: INTRESSIRISTIRIIDAT METSÄNKÄYTÖSSÄ Metsähallituksen maineen diskursiivinen rakentuminen kainuulaisten sidosryhmien parissa

Tekijä: Siiri Maria Nuutinen

Koulutusohjelma/oppiaine: Matkailututkimus

Työn laji: Pro gradu -työ Sivulaudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 100

Vuosi: 2016

Tiivistelmä:

Metsänkäytön intressiristiriidoilla on Kainuussa pitkä historia. Suunnitellut ja toteutetut metsähakkuut erityisesti Suomussalmella ovat nostaneet Metsähallituksen otsikoihin ja kainuulaisten puheisiin jo useampien vuosien ajan. Ristiriidat eivät kuitenkaan korostu suomalaisissa kaupallisissa mainetutkimuksissa, joissa Metsähallituksen maineen kerrotaan 2000-luvulla kehittyneen ja olevan hyvä. Tieteellinen mainetutkimus Metsähallituksesta käsittää vain yksittäistapauksia ja lisäksi aiemmissa tutkimuksissa organisaatiomaineesta alueellisen kontekstin tuomien merkitysten tutkiminen on ollut vähäistä.

Tutkimukseni *yleisenä tavoitteena* on tuottaa uutta tietoa aiheista, jotka Metsähallituksen hallinnoimien metsien käytössä Kainuussa puhuttavat. Tutkimukseni *tieteellisenä tehtävänä* on tutkia, millaisia merkityksiä eri diskursseissa annetaan eri maineulottuvuuksille silloin, kun Metsähallitusta tarkastellaan metsänkäyttäjänä Kainuussa. Maineulottuvuudella tarkoitan organisaation maineeseen vaikuttavia tekijöitä. *Tutkimuskohteenani* on siis organisaatiomaine diskursiivisena, sosiaalisesti rakentuvana konstruktiona.

Aineistoni on kerätty teemahaastatteluin seitsemältä toimijalta Metsähallituksen ulkoisista, kainuulaisista sidosryhmistä. Analyysimenetelmäni on diskurssianalyysi. Analysoin tekstistä selontekoja (accounts), joiden avulla tulkitseen erilaisia Metsähallituksen mainetta rakentavia diskursseja.

Tutkimustulokset ovat seuraavat. Sidosryhmäsuhteissa ja Metsähallituksen toimintatavoissa rakentuva epäluottamus ja viestinnälliset heikkoudet ovat keskeisimmät aineistossa esiintyvät maineulottuvuudet. Nämä saavat aineistossa merkityksiä kahdessa päädiskurssissa: paikallisuus ja eettisyys. Paikallisuutta korostava puhe kumpuaa ihmisten kokemasta elinympäristöstä ja siinä korostuu paikallisten intressien huomioiminen Kainuun metsiä koskevassa päätöksenteossa. Eettisyysdiskurssi saa aineistossa merkityksiä eri intressien aitona huomioimisena päätöksenteossa ja Metsähallituksen mielivaltaisena näyttäytyvänä toimintana. Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että vaikka Metsähallitus nähdään tärkeänä alueellisena työllistäjänä, sen epäluotettamusta herättävät toimintatavat eivät luo kuvaa maineeltaan vahvasta toimijasta.

Tutkimukseni tuloksia voidaan soveltaa yleisimminkin organisaatiomaineen tutkimiseen diskursiivisesti. Ne tarjoavat toimeksiantajaorganisaationa toimineelle Metsähallitukselle uusia näkökulmia viestintänsä, sidosryhmäsuhteidensa ja muun toimintansa kehittämiseksi.

Avainsanat: *Organisaatiomaine, Metsähallitus, Kainuu, Diskurssi, Intressiristiriita, Matkailututkimus*

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi:

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
1.1 Kainuun metsäkeskusteluista Metsähallituksen mainetutkimukseen	5
1.2 Aikaisempi tutkimus Metsähallituksesta ja organisaatiomaineesta.....	6
1.3 Tutkimuskohde ja tutkimustehtävät.....	9
1.4 Organisaatiomaineen käsite	10
1.5 Diskurssianalyysi teemahaastatteluaineistosta	13
1.6 Tutkielman rakenne	14
2. METSÄHALLITUS KAINUUSSA JA TOIMIJANA SUOMALAISESSA METSÄKESKUSTELUSSA	16
2.1 Metsähallitus organisaationa	16
2.2 Metsähallitus toimintaympäristössään Kainuussa	19
2.3 Luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuudesta käytyä keskustelua	20
3. ORGANISAATIOMAINEEEN DISKURSIIVINEN RAKENTUMINEN	23
3.1 Organisaatiomaineen suhde sukulaistermeihin mainetutkimuksessa	23
3.2 Organisaatiomaine sosiaalisesti sidosryhmäsuhteissa rakentuvana konstruktiona	25
3.3 Diskurssissa rakentuva maine.....	27
3.4 Organisaatiomaineen rakentuminen osana metsäsektorin historiaa	29
4. DISKURSSIANALYYSI TEEMAHAASTATTELUAINEISTOSTA	31
4.1 Tieteenfilosofiset lähtökohdat, tutkimusasetelma ja tutkijapositio	31
4.2 Diskurssianalyysi selontekojen ja merkitysten tutkimisessa	35
4.3 Aineisto ja teemahaastatteluiden toteutus aineistonkeruumenetelmänä.....	38
5. METSÄHALLITUKSEN MAINEEN RAKENTUMINEN EETTISYYSDISKURSSISSA	48
5.1 ”Metsähallitus kuulee, muttei kuuntele” – Puhe eri toimijoiden mahdollisuuksista vaikuttaa Kainuun metsiä koskevaan päätöksentekoon osallistavassa suunnittelussa .	48
5.2 Puhe Metsähallituksesta epäluotettavana toimijana	52
5.3 Puhe huolesta vanhoja metsiä ja muuten arvokkaina pidettyjä metsiä kohtaan	53
6. METSÄHALLITUKSEN TOIMINNAN OIKEUTUS PAIKALLISDISKURSSISSA	57
6.1 Puhe Kainuun metsistä elinympäristönä ja päätöksenteon kohteena	57
6.2 ”Metsä on tunnepitoinen asia” – metsän eri merkitykset paikallisdiskurssissa.....	60
6.3 Paikallisesti tuotettu vastakkainasettelu talouden ja luonnonsuojelun kesken	64
6.4 Paikallisesti kumpuava hakkuukritiikki.....	66
6.5 Puhe metsätalouden paikallisten työntekijöiden vastuista ja Kainuun metsiä koskevan päätöksenteon rakentumisesta	69
7. METSÄHALLITUKSEN MAINE KAINUULAISTEN SIDOSRYHMIEN KERTOMANA.....	75
7.1 Sidoryhmien osallistaminen Metsähallituksen mainetta rakentavana areenana ...	75
7.2 Maineen rakentuminen sidoryhmien välisessä yhteistyössä	80
7.3 Metsähallituksen maineenhallinta viestinnällisenä haasteena.....	81

8. YHTEENVETO.....	86
8.1 Metsähallituksen mainetta rakentavat paikallis- ja eettisyysdiskurssit	86
8.2 Kainuulaisten sidosryhmien puheessa rakentuva Metsähallituksen maine	88
8.3 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusaiheet	89
Kiitokset	91
Kirjallisuus	92
LIITE 1. Saateviesti haastateltaville tutkimukseen osallistumisesta	98
LIITE 2. Teemakohtaiset haastattelukysymykset.....	99

1. JOHDANTO

Mut jos tuijotat vaan yhtä puuta koko metsä voi kadota, mut jos sä näet vaan metsän et ehkä huomaa puuta hienointa – Haloo Helsinki

Lähes kaksi kolmasosaa Suomen pinta-alasta on metsien peitossa, joten ei liene ihme, että suomalaista kansallismaisemaa kuvatessaan ihmisillä on tapana kuvata metsiä järvien äärellä ja toisinpäin. Metsien voi nähdä kiteyttävän yhteiskunnan tilaa ja ajan henkeä, kehitystä ja muutosta. Metsillä on kiistatta merkittävä rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen historia osoittaa metsillä olleen kautta aikain merkittäviä taloudellisia ja työllistäviä vaikutuksia Suomessa ja suomalaisille. Suomen onkin sanottu elävän metsistä, mutta suomalaisten voidaan sanoa myös elävän metsäkeskustelusta. Niin kauan kuin metsistä on Suomessa pyritty hyötymään taloudellisesti, on myös polemiikki metsiensuojelun ympärillä ollut ajoittain radikaaliakin. (Roiko-Jokela, 1997.) Osansa tästä polemiikista on saanut Metsähallitus, joka valtion liikelaitoksena hallinnoi yhtä kolmasosaa Suomen maa- ja vesialueista (Metsähallituksen vuosi 2014, s. 10).

1.1 Kainuun metsäkeskusteluista Metsähallituksen mainetutkimukseen

Kuluneen talven aikana Metsähallitus on ollut näkyvästi esillä mediassa metsätalousliiketoiminnan yhtiöittämisen ja siihen liittyvän uuden metsähallituslain takia, joka sai eduskunnan hyväksynnän maaliskuussa 2016. Metsähallituslakia vastustava adressi keräsi lyhyessä ajassa lähes 130 000 nimeä (ks. Presidentti siunasi kiistellyn..). Keskustelussa on tietysti kyse paljosta muustakin, mutta vastustuksen ydin lienee huoli ympäristöarvojen heikkenemisestä taloudellisen tuottavuuden kustannuksella. Lisäksi pelkoa on herättänyt paikallistason vaikutusmahdollisuuksien heikkeneminen metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa. Samojen teemojen ympärillä Metsähallituksesta ja sen toiminnasta on keskusteltu vuosia myös Kainuussa, minkä kontekstissa tutkimuksessani tarkastelen Metsähallituksen toimintaa.

Valtion metsäomaisuus keskittyy Itä- ja Pohjois-Suomeen – alueelle, jossa myös Kainuun maakunta sijaitsee (ks. Metsähallitus pinta-alat...). Tutkimukseni lähtökohtana on ollut

valtakunnan ja Kainuun paikallismedioissa esillä ollut uutisointi, joka on kohdistunut Metsähallituksen toteuttamiin ja suunnittelemiin metsähakkuisiin Kainuussa ja erityisesti Suomussalmen kunnan alueen metsissä. Uutisoinnissa Metsähallitusta on kritisoitu erityisesti metsähakkuista, joita se on suunnitellut tai toteuttanut ekologisesti ja kulttuurihistoriallisesti tärkeinä pidetyillä metsäalueilla ja talousmetsissä. Otsikoissa ovat olleet muun muassa Vieran polun läheisyyteen, virkistymetsiin ja liito-oravien kotimetsinä pidettyihin metsiin kohdistuneet hakkuut. Metsän eri käyttötapoja ajavien tahojen intressiristiriidat eivät ole mikään uusi ilmiö Kainuussa ja Raitio (2008, s. 80) kirjoittaa Kainuun olleen vuosikymmeniä näyttämö klassisille metsäkonflikteille Suomessa, joissa vastakkain ovat olleet puuntuotanto ja luonnonsuojelu. Nämä molemmat kuuluvat myös Metsähallituksen hallinnoiman toiminnan tavoitteisiin (ks. Raitio, 2008, s. 80; Metsähallituksen vuosi 2014).

Tutkimukseni on toteutettu Metsähallituksen metsätalouden toimeksiantona. Toistuvan negatiivisesti sävyttyneen uutisoinnin seurauksena Metsähallitus on ollut kiinnostunut selvittämään, minkälainen sen maine on Kainuussa, ja miksi Metsähallituksen toimintaa kritisoidaan erityisesti Suomussalmella. Tutkimusasetelmassani keskeisen kontekstin luovat vuosikymmeniä Kainuussa jatkuneet intressiristiriidat ja niistä seuranneet konfliktit. Suomalaisten mainetutkimuksien tuloksiin vedoten Metsähallitus korostaa maineensa olevan yhteiskuntavastuullisena organisaationa vahva (Metsähallituksen vuosi 2014), mutta samanaikaisesti Metsähallitus on joutunut kritiikin kohteeksi metsähakkuiden takia, joiden on uutisoinnissa korostettu kohdistuneen ekologisesti ja kulttuurisesti merkittäviin metsiin. Mainetutkimuksen näkökulmasta historiallinen konteksti luo mielenkiintoisen asetelman. Fombrunin ja Van Rielin (1997, s. 5) mainitsevat hieman kritisoiden, että maineeseen harvemmin kiinnitetään huomiota, ennen kuin sen koetaan olevan uhattuna. Uhan näkökulmasta metsänkäytön intressiristiriitojen pitkälle historiaan ulottuvat juuret luovat mielenkiintoisen ja myös hieman yllättävän lähtökohdan mainetutkimukselle. Eriävien intressien esiintulo ja kritiikki Metsähallituksen toimintaa kohtaan ei ole mikään tuore ilmiö, joskin erityisesti Kainuussa jälleen kerran ajankohtainen.

1.2 Aikaisempi tutkimus Metsähallituksesta ja organisaatiomaineesta

Metsähallituksen mainetta on tutkittu suomalaisissa sidosryhmätutkimuksissa useaan otteeseen 2000-luvulla. Tutkimuksissa maineulottuvuuksia on mitattu kyselylomakkeella ja

haastattelemalla Metsähallituksen valitsemaa, sen keskeisimpiä sidosryhmiä. Tutkimuksissa on käytetty suomalaisen yrityskulttuuriin ja ympäristöön modifioitua RepMap – mainemittaria, jolla yritysmainetta tarkastellaan yritysten keskeisten sidosryhmien näkökulmasta kuuden eri ulottuvuuden kautta: yrityskulttuuri ja johtaminen, menestyminen, julkinen kuva, tuotteet ja palvelut, muutos- ja kehityskyky, sekä yhteiskuntavastuu (ks. Heinonen, 2006, s. 55–59). Mittaria on kehitetty vastaamaan paremmin Metsähallituksen maineulottuvuuksia ja vuoden 2012 jälkeen sen mainetta on mitattu seuraavin ulottuvuuksin: onnistuminen tehtävissä, vastuullisuus, muutos ja kehityskyky, yhteistyö ja osaaminen, strategian selkeys ja julkinen kuva (Rastas & Heinonen, 2013).

Tutkimusten mukaan Metsähallituksen maineessa on tapahtunut kehitystä ja vuoden 2014 mainetutkimuksen yhteenvedossa todetaan Metsähallituksen maineen pysyneen hyvänä. Hyvärilä & Kivikoski (2012) korostivat vastuullisuuden olevan Metsähallituksen onnistuneen toiminnan kannalta sille tärkein maineulottuvuus, missä, kansalaisjärjestöjä lukuun ottamatta, sidosryhmät näkivät Metsähallituksen onnistuneen. Yhteisesti kaikki tutkimukset osoittavat, että sidosryhmät pitävät Metsähallituksen tärkeimpänä tehtävänä pääsääntöisesti valtion luonnonvarojen hoitamista. Toiminnalle suurimpana haasteena ja kehittämiskohteena pidetään Metsähallituksen eri intressien ja käyttömuotojen yhteensovittamista ja roolien selkeyttämistä. Aina vuoden 2006 tutkimuksesta asti tutkimukseen vastanneista pääryhmistä kansalaisjärjestöt ovat suhtautuneet kriittisimmin Metsähallituksen toiminnan osa-alueita kohtaan ja erityisesti kansalaisjärjestöt ovat kritisoineet tehtävissä onnistumista. (Hyvärilä & Kivikoski, 2012; Rastas & Heinonen, 2013; Rastas & Heinonen, 2014.)

Heinosen mukaan RepMap-tutkimuksia kohtaan voidaan esittää kritiikkiä kysymällä sitä, tuntevatko vastaajat todella yrityksen vai vastaavatko he vain mielikuviin perustuen. Tätä haastetta puolustellaan toisaalta sillä, että tutkittava yritys, tässä tapauksessa Metsähallitus, mittaa mainettansa omien, itse määrittelemiensä sidosryhmien keskuudessa. (Heinonen, 2006, s. 58.) Itse näen tutkimuksien puutteena Metsähallituksen kohdalla sen, etteivät ne tuo kovin monipuolisesti esiin asioita mielipiteiden taustalla, etenkin kun haastatteluja on toteutettu vain sellaisten sidosryhmien edustajille, joiden vastaajaprocentti kyselylomakkeeseen on ollut pieni. Toisaalta myös mahdolliset alueelliset eroavaisuudet ja toimialueilla paikallisesti korostuvat tekijät jäävät huomioimatta. Näihin puutteisiin myös omalla tutkimuksellani pyrin vastaamaan, sillä vaikka Metsähallitus toimii valtakunnallisesti, sen toiminta painottuu eri tavalla eri maakunnissa.

Kutvonen (2013) on tutkinut opinnäytetyössään Metsähallituksen mainetta ja median rakentamaa imagoa hyödyntäen aineistonaan lehtiuutisia ja haastattelemalla toimittajia. Tutkimuksessaan hän toteaa Metsähallituksen media-imagon ja maineen olevan pääasiassa neutraaleja, mutta erityisesti viestinnässä ja mainejohdamisessa Kutvonen korosti Metsähallituksella olevan kehitettävää.

Yritysten ja organisaatioiden mainetta on tutkittu useilla eri tieteenaloilla, eikä mainetutkimusta ole enää ainakaan 2000-luvun alun jälkeen voitu moittia tutkimuksen määrällisestä niukkuudesta (ks. Barnett, Jermier & Lafferty, 2006). Mainetutkimukseen erikoistuneen Corporate Reputation Review:n avausnumerossa Charles Fombrun ja Cees Van Riel (1997) identifioivat kuusi eri tieteenalaa, jotka loivat keskeisimmät näkökulmat siihenastiselle mainetutkimukselle: taloudellisen, strategisen, markkinoinnillisen, organisatorisen, sosiologisen ja laskentatoimen. Näiden tieteenalojen lisäksi Dowling (2004, s. 21) lisää mainetutkimukselle keskeisten tieteenalojen listalle myös organisaatioviestinnän, jonka kentälle oma tutkimukseni läheisesti kiinnittyy. Yhtenäistä eri tieteenaloilla tehdyissä tutkimuksissa on ollut se, että niissä on korostunut maineen tarkastelu omalle tieteenalalle tyypillisistä lähestymistavoista ja tiukasti oman tieteenalan tutkimusperinteeseen notajen (Barnett, Jermier & Lafferty, 2006, s. 28). Mainetutkimuksen määrällisestä laajuudesta eri tieteenaloilla kertoo sekin, että Chunin (2005, s. 91–92) mukaan organisaatiomaineesta on hyvää vauhtia muotoutumassa oma paradigmansa, joka toimisi sateenvarjokäsitteenä useiden tieteenalojen erilaisille lähestymistavoille.

Mainetutkimuksen kenttä kätkee sisäänsä hajanaisen joukon näkemyksiä siitä, miten maine käsitteenä tulisi määritellä. Tutkimuksen määräästä huolimatta, maineen tutkijat eivät ole pystyneet saavuttamaan yhtenäistä, eri tieteenaloilla hyväksyttyä mainemääritelmää (Fombrun & Van Riel, 1997; Gotsi & Wilson, 2001, s. 24). Osaltaan tähän on vaikuttanut se, ettei mainetta käsittelevissä tutkimuksissa ole lähtökohtaisesti tehty minkäänlaisia käsitelmäärittelyä, se on ollut puutteellista (Barnett, Jermier & Lafferty, 2006; Chun, 2005, s. 92), tai viittaukset muilla tieteenaloilla toteutettuihin mainetutkimuksiin ovat olleet vähäisiä ja tutkimuksissa on keskitytty tiukasti vain omalla tieteenalalla tunnettuihin lähestymistapoihin (Mahon, 2002, s. 415). Pitkälti varmasti tämän seurauksena mainetutkimuksen kentällä on omaksuttu myös täysin päinvastaisia määritelmiä organisaatiomaineesta (Gotsi & Wilson, 2001, s. 24). Barnett ym. (2006, s. 27) korostavat, että vaikka tutkimuksissa on

peräänkuulutettu yhtenäisempää, eri tieteenalojen kesken hyväksytyä käsitelmäritelmää, joutuvat tutkijat usein palaamaan tämän saman haasteen äärelle.

Mainetta on tutkittu muun muassa resurssina, arvona ja kilpailuetuna yritykselle (ks. Mahon, 2002, s. 416–417). Punchevan (2008, s. 272) mukaan laajalti hyväksytyyn näkemykseen mukaan mainetta pidetään yrityksen aineettomana voimavarana, jolla on vaikutusta sidosryhmien käsityksiin ja toimintaan. Hän on tutkimuksessaan tarkastellut yritysten maineen vaikutusta sidosryhmien päätöksentekoprosessiin. Tällainen näkemys maineesta aineettomana voimavarana ei kuitenkaan omassa tutkimusasetelmassani ole keskeinen, vaan pyrin osallistumaan omalla tutkimuksellani ensisijaisesti keskusteluun siitä, miten maineet rakentuvat.

Tieteenalasta tai näkökulmasta huolimatta, mainetutkimuksen kenttää yhdistää näkemys siitä, että maineella on yrityksille merkitystä. Suomalaiset mainegurut Pekka Aula ja Saku Mantere yhtyvät tähän näkemykseen, mutta huomauttavat tutkimuksellisista puutteista koskien sitä, miten maineet ylipäättään syntyvät, rakentuvat ja tulevat mahdollisesti tuhotuiksi (Aula & Mantere, 2013, s. 348). Tutkimuksessaan sosiaalisen konstruktionismin näkemykseen nojaten he määrittävät maineen jatkuvasti muuttuvaksi joukoksi arvioivia kertomuksia, uskomuksia ja odotuksia, jotka rakentuvat ja muotoutuvat organisaation ja sen yleisöjen välisissä dialogeissa (Aula & Mantere, 2013, s. 341). Tutkimuksessani omaksun heidän esittämänsä näkemyksen sidosryhmien merkittävästä roolista tällaisten mainetarinoiden rakentajina (vrt. esim. Dowling, 2006). Aulan ja Mantereen mukaan organisaatio luo mainetarinaansa yhdessä sidosryhmiensä kanssa ja tämän näkemyksen mukaan he haastavat tutkimuksia, joissa painotetaan organisaation yksipuolista roolia maineensa luoja.

1.3 Tutkimuskohde ja tutkimustehtävät

Tutkimuksessani organisaation maine ymmärretään sosiaalisesti rakentuvana konstruktiona, joka rakentuu organisaation ja sen sidosryhmien välisissä kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa. Tutkimukseni tieteellisenä tutkimuskohteena on organisaatiomaineen diskursiivinen rakentuminen alueellisessa sidosryhmäkontekstissa. Yleisenä tavoitteena ei niinkään ole selvittää, onko Metsähallituksen maine hyvä tai huono, vaan erityisesti tarkastella sitä minkälaisia merkityksiä Metsähallituksen toiminta Kainuussa saa ja merkitysten myötä lisätä ymmärrystä syistä, jotka vuodesta toiseen nostavat Metsähallituksen

Kainuun metsiin suunnittelemat tai toteuttamat metsähakkuut otsikoihin, mielipidekirjoituspalstoille ja keskusteluihin.

Tutkimuskysymykseni on: Minkälaisia merkityksiä maineulottuvuuksille eri diskursseissa annetaan tarkasteltaessa Metsähallitusta metsänkäyttäjänä Kainuussa?

Päätutkimuskysymystäni lähestyn seuraavien osa-tehtävien avulla:

- 1) Minkälainen on Metsähallitus organisaationa ja sen toimintaympäristö Kainuussa?
- 2) Miten organisaation maine rakentuu diskursiivisesti sosiaalisena konstruktiona?
- 3) Kuinka teemahaastatteluaineistosta päästään merkitysten ja diskurssien tulkintaan?
- 4) Minkälaiden diskurssien rakentamana jäsenetään suhtautumista Metsähallitukseen kainuulaisena maankäyttäjänä?
- 5) Minkälaisin selonteoin kainuulaiset toimijat tekevät ymmärrettäväksi suhtautumistaan Metsähallituksen metsänkäyttöön Kainuussa?
- 6) Minkälaisia merkityksiä Metsähallituksen eri maineulottuvuudet saavat haastateltavien puheessa?

1.4 Organisaatiomaineen käsite

Organisaatiomainetta on tutkittu paljon eri tieteenaloilla ja tutkimus kätkee sisäänsä erilaisia maine-määritelmiä ja näkökulmia (ks. esim. Fombrun & Van Riel, 1997; Mahon, 2002; Chun, 2005). Mainetutkimuksen uranuurtajien Fombrunin ja Van Rielin (1997) mukaan parikymmentä vuotta sitten yritysten ja organisaatioiden mainetutkimusta tehtiin eri tieteenalojen tutkimuksissa. Näistä keskeisimpiä tutkimussuuntia olivat taloustieteellinen tutkimus, strategiatutkimus, markkinoinnin tutkimus, organisaatiotutkimus, sekä sosiologian ja laskentatoimen tutkimukset. Tutkimuksen määrästä huolimatta, tai juuri sen takia, mainetutkimuksen kenttää on pidetty hajanaisena ja tutkijat ovat pitäneet haasteena sitä, että käsitteelle löytyy monenlaisia määritelmiä – tieteenalasta toiseen (Barnettin, Jermierin ja Laffertyn, 2006). Kuten Mahonkin (2002, s. 417) toteaa, ei liene ihme, että organisaatiomaine-käsitteen lukuisat eri tulkinnat aiheuttavat monesti hämmennystä.

Barnettin, Jermierin ja Laffertyn (2006) mukaan organisaatiomainetta käsittelevissä tutkimuksissa esiintyneet maine-käsitteen määritelmät ja painotukset voidaan erotella

kolmeen pääryhmään: Maine tietoisuutena *awareness* viittaa määritelmiin ja terminologiaan, joissa maineen nähdään rakentuvan sidosryhmien ja muiden arvioijien organisaatiota koskevista käsityksistä. Tutkimukset, jotka määrittelevät maineen arvioinniksi, *assessment*, korostavat sidosryhmien osallisuutta ja mielipiteitä yrityksen tilan, *status* arvioinnissa. Määritelmät maineesta etuna, *asset* yritykselle, erottuvat kahdesta edellisestä määritelmäjoukkiosta sillä, että näissä tutkimuksissa maine on määritetty arvona, tai muulla tavoin yrityksen merkittävänä ominaisuutena. (Barnett, Jermier & Lafferty, 2006, s. 30–33.) Maineen tunnistetaankin laajalti olevan organisaatioille tärkeä aineeton kilpailuetu (Coombs & Holladay, 2006, s. 123).

Fombrun ja Rindova määrittelevät yrityksen maineen olevan kollektiivinen representaatio yrityksen menneistä toimista ja tuloksista, jotka kuvaavat yrityksen kykyä välittää useiden sidosryhmien arvostamia tuloksia. Maine kuvastaa yrityksen asemaa suhteessa niin sen sisäisiin kuin ulkoisiin sidosryhmiin, sekä kilpailullisessa että institutionaalisessa ympäristössään. (Fombrun & Rindova, 1996, Fombrun & Van Riel, 1997, s. 10 mukaan.) Määritelmä kiteyttää maineen keskeisimpiä ulottuvuuksia. Mennyt viittaa siihen, että maineeseen liittyy tiiviisti kaikki se mitä organisaatio on historiansa aikana tehnyt, jonka lisäksi määritelmä tuo esiin sidosryhmien – niin organisaation sisäisten kuin ulkoistenkin – keskeisen roolin maineen rakentumisessa. Hyvän, vahvan maineen on määritelty antavan organisaatioille ja yrityksille strategista kilpailuetua (esim. Fombrun, 1996), jonka lisäksi hyvän maineen nähdään suojaavan yrityksiä huonoina aikoina (John & Lariscy, 2012, s. 238).

Kielitoimiston sanakirjassa *maineen* kerrotaan tarkoittavan jostakusta tai jostakin vallitsevaa käsitystä tai mielipidettä (Grönros ym., 2006, s. 166). Sana maine on luonteeltaan kuulemiseen ja puhumiseen perustuva, eikä siis vain visuaalinen termi. Maine liittyy siihen, minkälaisia juttuja jostakin kohteesta mainitaan ja puhutaan tai minkälaisia juttuja siitä kuullaan. (Karvonen 1999, s. 46.) Maine leviää kerrottuna ja se on siis jotain, mitä puhutaan ja kerrotaan ja sen ytimen voidaan nähdä muodostuvan siitä, mitä jostain mainitaan. (Aula & Mantere, 2005, s. 31.)

Edellä mainittujen määritelmien mukaan maine on siis jotain joka perustuu kommunikaatioon ja ajan saatossa rakentuuin käsityksiin organisaation toiminnasta. Mutta miten maine oikein rakentuu? Tässä tutkimuksessa omaksun näkemyksen, joka korostaa maineen rakentumista niin organisaation ja sidosryhmien välisen, kuin sidosryhmien keskinäisenkin

vuorovaikutuksen ja kommunikaation seurauksena. Organisaation maine rakentuu niistä odotuksista ja kokemuksista, joita useilla eri sidosryhmillä on organisaation toimintaa kohtaan. Keskeistä organisaatiomaineelle on se, että mainetta rakentavat ulottuvuudet merkityksineen voivat vaihdella eri sidos- ja intressiryhmien kesken (Terblanche, 2014.) Keskeistä tässä näkökulmassa myös on, että organisaatiomaineeseen liittyy aina arviointia ja sen voidaankin nähdä olevan ihmisten tekemä yleinen arvio organisaation hyvydestä tai pahuudesta (Dowling, 2004, s. 20; Aula & Mantere, 2005, s. 31). Organisaatioon liittyvien ominaisuuksien tai organisaation toimintaan kohdistuva arviointi on dynaamista, mikä tarkoittaa sitä, että kriteerit joilla arviointia tehdään kehittyvät ja muuttuvat ajan myötä. Arviointiin vaikuttavat aikaisemmat kokemukset joita ihmisillä, eli arvioijilla, on organisaation toiminnasta tietyissä tilanteissa. (Mahon, 2002, s. 417–418.)

Organisaatiomaineen määritelmäviidakon perimmäisen idean voi yksinkertaisimmillaan nähdä niin, että jokaisen organisaation kohdalla on olemassa paljon ihmisiä, jotka ajattelevat eri asioita kyseisestä organisaatiosta: toiset ajattelevat hyvää, toiset pahaa ja osa ei kohdistaa ajatuksiaan organisaatioon juuri ollenkaan. Kaikki kuitenkin ajattelevat mitä ajattelevat eri syistä, koska ihmisillä ylipäätään on erilaisia tapoja nähdä maailmaa. Tästä kaikesta muodostuu kokonaisuutena maine, josta ei ole mitenkään yksinkertaista sanaa onko se hyvä tai huono, mutta koska hyvä maine on organisaatiolle aina parempi kun huono maine, tulisi organisaatioiden olla mahdollisimman hyvin perillä siitä mitä niistä ajatellaan. (Griffin, 2008, s. 11–12.)

Tässä tutkimuksessa juuri tällainen konstruktionistinen näkökulma maineeseen on keskeinen. Ihmisten mielipiteiden muodostuksessa ja organisaatiosta tehtävässä arvioinnissa on aina kyse arvioijan lähtökohdista – odotuksista ja kokemuksista jotka syntyvät sosiaalisen kanssakäymisen seurauksena. Laadulliseen mainetutkimukseen konstruktionistinen mainenäkökulma soveltuu hyvin, kun haastateltavien määrä on rajallinen ja tavoitteena on lisätä ymmärrystä niistä merkityksistä joita organisaation eri toiminnot sidosryhmien puheessa saavat. Ja kuten Griffinkin (2008, s. 12) huomauttaa, maineella ja pyrkimyksillä johtaa sitä mahdollisimman hyvin on merkitystä, sillä arviointi ja arvostelu voi kohdistua ihan mihin kohtaa organisaatiota hyvänsä.

1.5 Diskurssianalyysi teemahaastatteluaineistosta

Tutkimukseni aineisto on kerätty teemahaastatteluin haastatteleamalla Metsähallituksen kainuulaisia sidosryhmiä. Aineisto on kerätty loka- ja marraskuun aikana syksyllä 2015. Haastateltavat on valittu harkinnanvaraisesti ja valinnan keskeisenä kriteerinä ovat olleet tulkintani haastateltavien halukkuudesta ottaa osaa Metsähallituksen mainetta rakentaviin diskursseihin esimerkiksi oman toimensa kautta. Haastatteluja toteutettiin kaikkiaan seitsemän kappaletta Metsähallituksen seuraavista, kainuulaisista sidosryhmistä: media, viranomaistahot, kunnallispolitiikan edustajat, poromiehet, matkailuyrittäjät, luonnonsuojelujärjestöt ja Suomussalmen kunta. Yhteistä haastateltaville yhtä lukuun ottamatta oli se, että he edustavat sidosryhmistä myös paikallisia kainuulaisia. Haastateltavien valinnoilla ei ole pyritty tavoittelemaan minkään tietyn yksittäisen sidosryhmän homogeenistä ääntä, vaan valinnoillani olen pyrkinyt siihen, että tutkimukseni rajoissa saisin mahdollisimman laajan kainuulaisen äänen kuuluviin.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen ja analyysimenetelmänä käytän aineistolähtöistä diskurssianalyysiä. Diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita kulttuurisista merkityksistä ja yhteisen sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta. Kulttuurisia merkityksiä ei kuitenkaan tarkastella minään abstrakteina merkitysmaailmoina vaan olennaista on niiden sitominen ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Merkitykset rakentuvat, muuntuvat ja pysyvät yllä vain ihmisten välisessä toiminnassa. (Jokinen & Juhila, 2002, s. 54.) Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa korostuu näkemys siitä, kuinka yhdestä yksittäisestä teemasta tai aiheesta on mahdollista puhua useasta eri diskursiivisesta viitekehystä käsin. Jokaisessa diskurssissa teema saa erilaisia merkityksiä ja painoarvoja, jolloin se tulee tuotetuksi erilaiseksi. (Valtonen, 1998, s. 98.) Vaikka diskurssianalyttisessä analyysissä korostuu aineistolähtöisyys, pyrin tarkastelemaan aineistosta tekemiäni havaintoja aiempiin tutkimuksiin ja teoreettisiin näkökulmiin suhteutettuna (ks. Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 155).

Nauhoittamani haastatteluaineistot, jotka olen saattanut tekstimuotoon litteroimalla, ovat puhuttua vuorovaikutusta, josta välittyy erilaisia tapoja merkityksellistää Metsähallituksen toimintaa (ks. Sepponen, 2015, s. 10). Tutkimuskohteenani ovat diskurssit, joiden tulkitsen rakentavan Metsähallituksen mainetta Kainuun kontekstissa. Aineiston analyysivaiheessa olen kohdistanut kiinnostukseni puheessa esiintyviin selontekoihin, joissa Metsähallitus ja sen toiminta saavat erilaisia merkityksiä. Haastatteluaineistoni kautta en voi tavoitella mitään yhtä

universaalia totuutta Metsähallituksen maineesta, vaan tutkin sitä sellaisena konstruktiona kuin se minulle aineistosta välittyy. Aineiston analyysissä korostuu oma roolini tutkijana ja tulkitsijana. Vaikka jaamme haastateltavien kanssa yhteisen länsimaisen, suomalaisen kulttuurin, ovat paikalliset kuitenkin kainuulaisina osa sellaista paikalliskulttuuria, jota itse niin sanottuna ei-kainuulaisena koen tarkkailevani hieman ulkopuolisena.

Tutkimukseni on toteutettu Metsähallituksen toimeksiantona. Metsähallitus on prosessin alusta lähtien antanut minulle tutkijana vapauden lähteä tarkastelemaan aihetta valitsemastani näkökulmasta ja yhteistyö on ollut avointa ja joustavaa. Toimeksianto antaa tutkimuksen toteutukselle kuitenkin erilaisia eettisiä haasteita, joita olen pyrkinyt kriittisesti huomioimaan tutkimuksen teon alusta lähtien. Pohdin, että tutkimuksen toteuttajana saattaisin haastateltavien mielikuvissa edustaa toimeksiantajaa, enkä organisaation ulkopuolelta tulevaa opiskelijaa. Kaikki haastateltavat osoittivat kuitenkin vilpittömää mielenkiintoa tutkimukseen osallistumista kohtaan. Toin heti ensimmäisessä yhteydenotossa esille toimeksiannon ja koin, että haastateltavat ymmärsivät asemani Metsähallituksen organisaation ulkopuolisena tutkijana. Toimeksianto on saanut minut pohtimaan myös tutkimuseettisistä lähtökohdista sitä, kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu ja mitkä ovat omien intressieni lisäksi olleet toimeksiantajan intressit tutkimuksen toteuttamiseksi (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 129). Läpi tutkimuksen olen valinnoillani pyrkinyt kriittisesti tarkastelemaan sitä, etten analysoi aineistoani lähtökohtaisesti jonkin osapuolen näkökulmista motivoitunein silmin, vaan keskityn yksinomaan aineistoni tarjoamiin tulkintamahdollisuuksiin (ks. Juhila, 2002, s. 207).

1.6 Tutkielman rakenne

Tutkimus koostuu kaikkiaan kahdeksasta luvusta. Luvussa kaksi kerron ensin Metsähallituksesta organisaationa ja sen moninaisista tehtävistä. Tämän lisäksi kerron lukijalle Metsähallituksen kainuulaisesta toimintaympäristöstä sekä avaan niin Suomessa, kuin Kainuussakin käytyä metsäkeskustelua ja intressiristiriitojen synnyttämiä metsäkonflikteja.

Luku kolme tutustuttaa lukijan niihin teoreettisiin valintoihin, jotka raamittavat tutkimuksessa tekemiäni valintoja. Luvussa tarkastelen organisaatiomainetta diskursiivisesti rakentuvana kokonaisuutena. Diskursiivisuus teoriassani johdattelee lukijan jo kohti seuraavaa lukua, jossa

avaan tutkimukseni menetelmällisiä valintoja ja kerron teemahaastatteluin kerätystä aineistosta.

Luvut 5-7 ovat aineiston analyysin pohjalta kirjoittamiani tuloslukuja. Näistä kahdessa ensimmäisessä olen keskittynyt vahvasti diskurssianalyttiseen haastattelupuheen analysointiin ja luvussa seitsemän tarkastelen lukujen 5 ja 6 tulkintoja Metsähallituksen maineen näkökulmasta. Luvun kahdeksan yhteenvedossa kerron tiivistetysti tulkinnoistani, pohdin tämän tutkimuksen tekoa ja onnistumista kokonaisuutena, sekä ehdotan tutkimustarpeita aihepiiriä koskevalle tutkimukselle tulvaisuudessa.

2. METSÄHALLITUS KAINUUSSA JA TOIMIJANA SUOMALAISESSA METSÄKESKUSTELUSSA

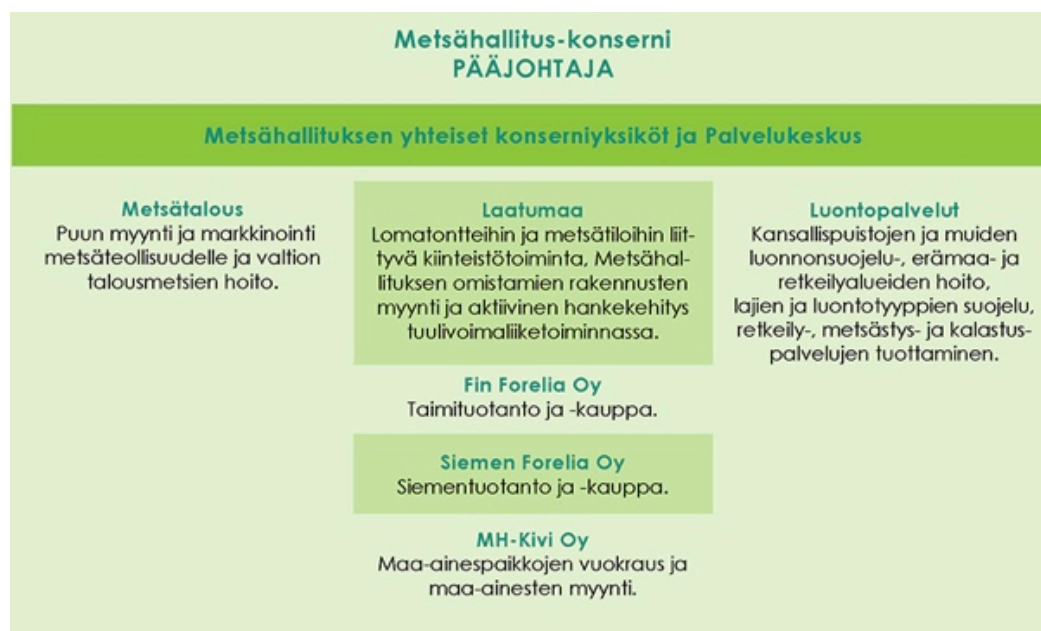
Tutkimukseni empiirisenä tutkimuskohteena on Metsähallitus, joka on valtion liikelaitos, jolla on toimipisteitä ympäri Suomen. Tämän luvun tehtävänä on kertoa Metsähallituksesta organisaationa, sekä yleisesti sen eri toiminnoista. Metsähallituksen tehtävät sisältävät hyvin ristiriitaisiakin vastuita ja tavoitteita, joita tutkimuksessani tarkastelen Kainuun kontekstissa. Lisätäkseeni ymmärrystä tästä kontekstista, avaan tässä luvussa lisäksi sitä toimintaympäristöä, jossa Metsähallitus Kainuussa operoi. Kerron myös pääkohdiltaan, mistä huhtikuussa 2016 voimaan tullessa uudessa metsähallituslaissa on kyse. Aihe on juuri nyt erittäin ajankohtainen ja kuvastaa hyvin Metsähallitukseen kohdistuvia ristiriitaisia odotuksia. Luvun lopussa käsittelen suomalaista metsäkeskustelua oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

2.1 Metsähallitus organisaationa

Metsähallituksen perustamisesta annettiin asetus vuonna 1863, johon saakka maanmittauksen ja metsänhoidon ylihallitus toimi metsätaloudesta vastaavana keskusvirastona. Metsähallitus aloitti toimintansa vuoden 1864 alusta. (Tasanen, 2004, s. 262.) Metsähallituksen perustamisen aikaan pelättiin, että Suomen metsät häviäisivät liiallisen käytön seurauksena laajoilta alueilta, ilmasto muuttuisi tämän myötä epäsuotuisammaksi ja eri elinkeinot kuihtuisivat. Metsähallitus perustettiinkin suojelemaan Suomen metsiä haaskaukselta, minkä lisäksi toiveena oli, että perustettava metsähallinto tuottaisi lisääntyvässä määrin tuloja valtion kassaan. Metsähallitus on perustamisestaan aina vuoden 1994 liikelaitostumiseen saakka kirjoitettu pienellä, mutta koska liikelaitostunut Metsähallitus kirjoitetaan isolla, noudatan tutkimuksessani tätä kirjoitusasua. (Rytteri, 2006, s. 15, 159; ks. myös Parpola & Åberg, 2009.)

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on hallinnassa reilut 12 miljoonaa hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita. Metsähallituksen toiminta koostuu sekä liiketoiminnasta, että julkisista hallintotehtävistä. (Monien mahdollisuuksien Metsähallitus, 2015.) Liiketoiminnan tulosalueita ovat metsätalous ja Laatumaa, joiden lisäksi luontopalveluiden tulosalue hoitaa

Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä. Kuva 1 havainnollistaa Metsähallituksen organisaation tytäryhtiöineen. Tytäryhtiöistä Fin Forelia Oy tuottaa, markkinoi ja myy metsäpuiden taimia, Siemen Forelia Oy vastaavasti metsäpuiden siemeniä. MH-Kivi Oy:n toiminta sen sijaan keskittyy maa-ainospaikkojen vuokraukseen ja maa-ainesten myyntiin. (Metsähallituksen organisaatio, 2015.)

Kuva 1. Metsähallituksen organisaatiorakenne. Lähde: Metsähallituksen organisaatio, 2015.

Metsähallituksen liiketoiminnan ytimen muodostaa metsätalous, jonka tehtävänä on puun markkinointi ja myynti sekä talousmetsien hoito. Metsätalous tuottaa Metsähallituksen tuloista noin 85 prosenttia ja sen asiakkaina ovat metsäteollisuus ja muut puuta käyttävät yritykset Suomessa ja ulkomailla. (Metsähallituksen organisaatio, 2015.) Metsätalouden metsät ovat monikäyttömetsiä, mikä tarkoittaa sitä, että samoja metsiä hyödyntävät niin puunkorjuuyrittäjät kuin virkistyskäyttäjätkin. Metsähallitus myy ja toimittaa puuta metsäteollisuudelle vuosittain noin kahdeksan prosenttia kotimaisen metsäteollisuuden tarvitsemasta puumäärästä ja liiketoiminnasta tulevat tuotot tuloutetaan valtiolle.

Metsätalouden toiminta on jaettu maantieteellisesti kolmeen alueeseen: Lappi, Pohjanmaa-Kainuu ja Etelä-Suomi. Alueiden toiminnasta vastaavat aluejohtajat ja paikallistasolla eri alueiden tiimeissä tiimiesimiehet. (Metsähallitus metsätalous, 2015.)

Laatumaa on Metsähallituksen kiinteistötoimintaan keskittynyt toiminta-alue, mikä vapaa-ajantonttien lisäksi myy Metsähallituksen eräkamppiä, metsätiloja ja pieniä metsäpalstoja eri puolilta Suomea. Tämän lisäksi Laatumaan tehtävänä on Metsähallituksen hallinnassa olevien

valtion alueiden varaaminen ja jalostaminen tuulivoimatoimintaan sopiviksi ja hankekehitys. (Laatumaa, 2015.)

Suomen luonnonsuojelualueista lähes kaikki ovat Metsähallituksen alueilla ja niiden hoidosta vastaa Metsähallituksen luontopalvelut –yksikkö (Luonnonsuojelu ja -hoito, 2015).

Luonnonsuojelualueita ovat kansallispuistot, luonnonpuistot, valtion muut luonnonsuojelualueet, kuten retkeilyalueet, sekä yksityisille maille perustetut suojelualueet. Luonnonsuojelu- ja erämaalailla Suomen pinta-alasta on suojeltu noin yhdeksän prosenttia, mutta luontoa turvataan myös muilla tavoin, kuten: ulkoilulailla retkeilyalueita ja koskiensuojelulailla vesistöjä voimalaitosten rakentamiselta. (Ympäristöministeriö luonnonsuojelualueet, 2016.) Metsähallituksen luontopalvelut on tulosalue, joka käsittää kolme alueyksikköä: Lapin, Pohjanmaan ja Etelä-Suomen. Luontopalvelujen tehtäväkokonaisuudet muodostuvat alueiden hallinnasta, eräasioista, luonnonsuojelusta ja luonnon virkistyskäytöstä. Luontopalveluiden toimintaa johtaa luontopalvelujohtaja, jonka alaisuudessa toimivat edellä mainittujen tehtäväkokonaisuuksien valtakunnalliset päälliköt sekä alueyksikköjen toimintaa johtavat aluejohtajat. (Luontopalvelut Metsähallituksessa, 2015.)

Metsähallitus on säilynyt rakenteeltaan ja sen lakisääteisten tehtävien osalta pitkälti samana siitä lähtien, kun se muuttui valtion liikelaitokseksi 90-luvun alkupuoliskolla (Raitio, 2008, s. 39) Valtion liikelaitoksena Metsähallituksen toimintaa ohjaavat erilaiset lait ja säädökset ja hallinnonaloista Metsähallitus toimii maa- ja metsätalousministeriön, ja luonnonsuojelua koskevilla asioilla ympäristöministeriön ohjauksessa. Eduskunta hyväksyy vuosittain Metsähallituksen keskeiset palvelu- ja muut toimintatavoitteet, joiden pohjalta maa- ja metsätalousministeriö päättää Metsähallituksen vuotuisista tulostavoitteista. (Metsähallituksen ohjaus, 2015.)

Käsillä olevan tutkimuksen teon aikaan Metsähallitus on ollut paljon esillä erityisesti uuden metsähallituslain tiimoilta, jonka esitys sai 2015–2016 taitteessa hallituksen hyväksynnän. Metsähallitusuudistukseen liittyvät lait tulivat voimaan tämän tutkimuksen valmistumisen aikoihin huhtikuussa 2016. Uuden lain myötä Metsähallitus on nykyiseen tapaan maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos jota ympäristöministeriö puolestaan tulostavoitteita ohjaa omalla ohjausvastuullaan olevien hallintotohtävien hoidossa. Erityisesti lakimuutoksessa keskustelua ovat herättäneet sen myötä toteutettavat

EU:n kilpailuneutraaliteettivaatimukset jotka liittyvät Metsähallituksen liiketoiminnan konkurssikelpoisuuteen ja yhteisöverotukseen. Maa- ja metsätalousministeriön tiedotteen mukaan tämän vuoksi hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus laiksi valtion metsätalousosakeyhtiöstä, joka olisi kokonaan valtion omistuksessa. Näin ollen tällä hetkellä liikelaitoksen tulosalueena toimiva metsätalousliiketoiminta siirrettäisiin perustettavaan yhtiöön. Lakimuutoksen myötä julkiset hallintotehtävät, kuten luonnonsuojelualueiden hoidon, Metsähallitus hoitaisi liiketoiminnasta eriytetyssä yksikössä ja hallintotehtävien toiminnan menot rahoitettaisiin valtion talousarvioon otettavalla määrärahalla, sekä julkisten hallintotehtävien hoidosta kertyvillä tuloilla. (Maa- ja metsätalousministeriö, 2015.)

Metsähallituslaki on herättänyt paljon keskustelua ja osaltaan tuonut taas suomalaiset metsät myös valtakunnallisesti ajankohtaiseksi puheenaiheeksi. Seuraavissa luvuissa keskityn kuitenkin Metsähallituksen toimintaan Kainuussa ja avaan paremmin niitä Metsähallitukseen liittyviä teemoja, jotka Kainuussa ovat olleet ajankohtaisia vuosikymmeniä.

2.2 Metsähallitus toimintaympäristössään Kainuussa

Kainuu on maakunta joka sijaitsee Suomen koillis-osassa Venäjän rajan tuntumassa. Maakunnassa on panostettu ja pyritään tulevaisuudessakin panostamaan metsävarojen hyödyntämiseen ja jatkojalostamiseen ja myös matkailu on kärkiala, jonka merkitys aluetaloudelle on huomattava. Kainuu-ohjelmassa visioidaan Kainuun olevan 2035 hyvinvoiva ja elinvoimainen. Kainuun alueellisen profiilin vahvuuksina nähdään luonto, tila, erilaiset fyysiset resurssit sekä infrastruktuuri. Kainuu on kärsinyt muuttotappiosta viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, mikä on vaikuttanut heikentävästi aluetalouteen ja ikärakenteen muutoksen kautta väestölliseen huoltosuhteeseen. Lisäksi Kainuun työllisyysaste, työttömyysaste ja taloudellinen huoltosuhte ovat Suomen heikoimmat. Tulevaisuuden vision tavoittamiseksi kriittisimmät haasteet liittyvätkin juuri muuttoliikkeestä johtuvaan väestön vähenemiseen ja vanhenemiseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen, kainuulaisten hyvinvointiin sekä myös Kainuun maakuntakuvaan. (Kainuu-ohjelma, 2015.)

Metsähallituksen hallinnoimia metsiä Kainuussa on metsäpinta-alasta noin neljäkymmentä prosenttia. Saman verran omistavat myös yksityiset metsänomistajat ja lisäksi yhtiöillä on

hallinnassa reilut kymmenen prosenttia Kainuun metsistä. (Pyykkönen, 2011, s. 12.) Valtion metsät sijaitsevat pääasiallisesti maakunnan itä- ja pohjoisosissa, jossa myös mediassa metsähakkuiden takia paljon esillä ollut Suomussalmi sijaitsee (ks. Raitio, 2008, s. 79). Metsät ovat olleet Kainuun talouden perusta (Raitio, 2008, s. 79), mutta metsäteollisuuden globaalin rakennemurroksen seurauksena tapahtunut kehitys on näkynyt vahvasti myös Kainuussa. Kainuussa sijainnut Kajaanin paperitehdas lakkautettiin vuonna 2008, jonka seurauksena alueen suuri kuusikuiden käyttäjä katosi ja samalla merkittävä joukko metsäteollisuuden ammattilaisia ja asiantuntijoita. (Pyykkönen, 2011, s. 13.)

Metsähallituksen moninaisten tehtävien myötä sen toimintaympäristöön kuuluu lukuisia eri sidosryhmiä. Metsähallituksen eri toimintojen laajuuden ja ristiriitaistenkin tehtävien takia eri sidosryhmien roolit voivat vaihdella alueittain. Sidosryhmäkirjallisuudesta voidaan tunnistaa erilaajuisia määritelmiä siitä, mitä ryhmiä ja yksilöitä voidaan nähdä kuuluvan organisaatioiden sidosryhmiin (Mitchell, Agle & Wood, 1997, s. 853–854). Metsähallituksen mainitutkimukset ovat kohdistettu sen keskeisille sidosryhmille, jotka muodostuvat seuraavista seitsemästä pääryhmästä: asiakas, hallinto ja politiikka, metsäsektorin järjestöt ja liitot, kansalaisjärjestöt, media, koulutus ja tutkimus, sekä matkailu (Rastas & Heinonen, 2014). Valtakunnallisesti Metsähallituksen metsätalouden merkittäviä sidosryhmiä ovat asiakkaiden ja urakoitsijoiden lisäksi muun muassa tutkimuslaitokset, puolustusvoimat, porotalous- ja matkailuyrittäjät, Saamelaiskäräjät, metsä- ja luonnonvara-alan oppilaitokset sekä eri viranomaistahot (Metsätalouden sidosryhmät, 2015).

2.3 Luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuudesta käytyä keskustelua

Suomessa on totuttu sanoa, että suomalaiset ovat aina eläneet metsistään. Historia tunnistaa elämänmenon olleen tässä suhteessa joskus yltäkylläistä ja pelko metsävarojen riittävyydestä, aina kaskiviljelystä talouskäyttöön, on aika ajoin noussut keskusteluaiheeksi (Roiko-Jokela, 1997, s. 43). Kainuussa, jonka metsäpinta-alasta merkittävää osaa hallinnoi Metsähallitus, pitkälle historiaan ulottuvia metsänkäyttöön liittyviä intressiristiriitoja on käyty erityisesti luonnonsuojelun ja talouskäytön kesken (Raitio, 2008, s. 80). Kansallisessa ja kansainvälisessä ympäristökeskustelussa keskeiseksi temaksi on muodostunut oikeudenmukaisuus, jolloin eri intressejä on tarkasteltu sitä kautta, mitä milloinkin eri toimijat ovat pitäneet oikeudenmukaisena (ks. Lehtinen & Rannikko, 2003).

Suomessa alueiden käyttöä säätelevät erilaiset lait, joiden muodostumiseen vaikuttavat muiden muassa erilaiset kansainväliset sopimukset. Maankäyttöön vaikuttavatkin yhtä aikaa niin globaalit kuin paikallisetkin prosessit, politiikat ja diskurssit. Paikallistasolla maankäytön säätelyyn vaikuttavat alueen asukkaiden yhteiset tai eriävät näkemykset siitä, mikä on oikein. (Riipinen, 2006, s. 37.) Erilaisiin käsityksiin vaikuttaa se, että luonnonvarojen käyttö koskettaa eri väestöryhmien intressejä eri tavoin (Rannikko, 2009, s. 248). Intressiristiriidat ilmentävät usein myös niin sanottujen ylipaikallisten toimijoiden ja paikallisten toimijoiden ristiriitaisia yrityksiä saavuttaa oikeudenmukaista maankäyttöä (Riipinen, 2006, s. 37–38). Yleisellä tasolla johdonmukaisena ja järkevänä näyttäytyvä on usein näyttäytynyt paikalliselta tasolta nähtynä sattumanvaraiselta ja vahingolliselta (Rannikko, 2009, s. 249).

Kuten oikeudenmukaisuuskysymykset ylipäätään, myös luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuuskysymykset ovat siitä haastavia, että niistä aletaan keskustella yleensä vasta ongelmatilanteissa. Tämä voidaan nähdä olevan seurausta siitä, että vallitsevaa epäoikeudenmukaisuutta on paljon helpompi havaita kuin oikeudenmukaisuutta. (Rannikko, 2009, s. 248.) Pohjimmiltaan oikeudenmukaisuudessa voidaan nähdä olevan kyse hyötyjen ja haittojen tasapuolisesta jakamisesta. Jakamiseen kuitenkin liittyy kaksi perustavanlaatuaista kysymystä: *millä perusteella jaetaan ja kenen kesken?* Monella elämän ja yhteiskunnan osa-alueella jako vaikuttaa tapahtuvan eri ihmisryhmien sisällä tai niiden kesken, mutta ympäristöeettisessä keskustelussa tätä näkemystä on alettu kritisoimaan korostamalla myös luonnon oikeuksia: ihminen voi toimia epäoikeudenmukaisesti myös luontoa kohtaan. (Sajama, 2012, s. 83.)

Monissa länsimaissa 1960-luvun lopulta 1980-luvun alkuun tehometsätaloutta vastaan suunnattu protestiaalto ja siitä seuranneet metsäkiistat alkoivat laantumaan, mutta Suomessa metsäsotien kiihkeys 1980- ja 1990-luvuilla oli kansainvälisestikin omaa luokkaansa. Jos aikaisemmin tehometsätaloutta vastustettiin pääasiassa aktiivisten luonnonsuojelijoiden toimesta, tarttui kritiikki 1980-luvulla myös tavalliseen kansaan (Pekurinen, 1997, s. 53–54.) Samoihin aikoihin ympäristökysymykset alettiin nähdä yhteiskunnallisina ja kulttuurisina kysymyksinä, joissa kamppailua käydään ajan ja tilan määrittelyasemista ja –vallasta. Nopeista keskustelusiirtymistä ja vaikuttavista iskulauseista oli tullut olennaisia ja välttämättömiä piirteitä ympäristökeskustelussa, jossa sanavalmius- ja ajoitusvaatimusten merkitys yhä vain korostui. (Lehtinen, 1994, s. 275.) Konfliktien eri osapuolten

näkemyserojen sovitteluksi metsätalouden päätöksenteossa tarvittiin eri eturyhmien ja aktiivisten kansalaisten mukaan ottamista ja sitouttamista (Hytönen, 2000, s. 444).

Valtion maiden käyttöön liittyvät erilaiset yhteiskunnalliset odotukset saivat myös Metsähallituksen 1990-luvun loppupuolella uusimaan suunnittelujärjestelmänsä. Tuolloin luotiin luonnonvarasuunnitelma, eli maankäytön tarkastelujärjestelmä, jossa Metsähallitus pyrkii arvioimaan valtion maihin kohdistuvat taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset käyttötarpeet alueittain ja tekemään arvioinnin perusteella intressivertailun. Paikallisilla sidosryhmillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun, mutta lopullisiin maankäyttöratkaisuihin intressiryhmät eivät kuitenkaan voi osallistua, vaan ratkaisun tekee Metsähallitus itse. Perustava kysymys luonnonvarasuunnittelussa on se, missä käytössä alue on pitkällä tähtäimellä arvokkain: luonnontilaisena vai käsiteltynä, talouskäytössä vai myöhempien aikojen reservinä. (Parpola & Åberg, 2009, s. 410.) Luonnonvarasuunnittelun voidaan nähdä olevan osittain seurausta ideologisesta murroksesta, jonka myötä organisaatiot alkoivat panostamaan kansalaisten taholta tulevien moraalisten paineiden huomioimiseen, jotta toiminnalla säilyvät suotuisat edellytykset myös pidemmällä tähtäimellä (Rytteri, 2006, s. 168).

Lähtökohtaisesti Metsähallituksen tehtävien voidaan nähdä olevan ristiriitaisia, onhan sen tehtävänä yhtäältä suojella metsää, toisaalta hyödyntää metsiä tuottoisasti. Teijo Rytteri (2006) on tutkinut Metsähallituksen yhteiskuntavastuuta siitä näkökulmasta, millaisia arvoja Metsähallituksen on eri aikoina haluttu edistävän ja miten Metsähallituksen toimintaa on ympäröivässä yhteiskunnassa kulloinkin arvioitu. Tutkimus osoittaa, että Metsähallituksen toiminta on kautta aikain herättänyt keskustelua. Keskustelun aiheet ja kritiikin painopisteet ovat historian saatossa heijastelleet toisaalta yhteiskunnallista muutosta, toisaalta alueellisia erityispiirteitä. Rytteri (2006, s. 169) korostaakin, että Metsähallituksen toiminnasta käyty keskustelu on täysin aiheellista, onhan Metsähallitus poliittisesti ohjautuva ja poliittisesti merkityksellistä toimintaa harjoittava instituutio, jonka toiminnan reunaehdoista ja tavoitteista päättäminen ovat poliittisia valintoja.

3. ORGANISAATIOMAINEEN DISKURSIIVINEN RAKENTUMINEN

Organisaatiomaineen käsitteistö on melko hajanainen ja toisaalta määritelmien ja lähestymistapojen paljous voi tuntua hämmäntävältä. Tämän luvun tarkoituksena on avata mainetta sosiaalisesti rakentuvana konstruktiona, jolloin maine rakentuu organisaation sidosryhmien puheessa historian saatossa tapahtuneen sosiaalisen vuorovaikutuksen seurauksena. Siihen mitä kerrotaan, vaikuttaa se kuka kertoo ja hänen tapansa jäsentää maailmaa. Ensin avaen kuitenkin organisaatiomaineen käsitettä ja sen suhdetta siihen usein liitettyihin termeihin. Tutkimuksessani tarkastelen Metsähallituksen mainetta huomioiden, että valtion liikelaitoksena se on osa julkista sektoria ja sen maineen rakentuminen kätkee sisäänsä elementtejä niin yritysten kuin julkisten organisaatioidenkin näkökulmasta. Tällaista tutkimuksessa vielä hyvin vähän tarkasteltua sektorimaineen näkökulmaa avaen viimeisessä alaluvussa.

3.1 Organisaatiomaineen suhde sukulaistermeihin mainetutkimuksessa

Yhtenäisen, eri tieteenalojen kesken hyväksytyyn mainekäsitteen määrittelemisen haasteena on pidetty sitä miten milloinkin imagon, identiteetin ja maineen –käsitteet ovat tulleet määritellyiksi. Hämmennystä aiheuttaa se, että käsitteitä käytetään usein päällekkäin, tai toistensa synonyymeinä. (ks. esim. Barnett, Jermier & Lafferty, 2006, s. 28; Fombrun 1996; Chun, 2005; ks. myös Åberg, 2000, s. 117–118.) Chunin (2005, s. 95) mukaan mainekäsitteen määritelmät ovat usein suhteutuneet sen mukaan miten nämä maineeseen usein yhdistetyt muut käsitteet on tutkimuksissa tavattu määritellä. Tämän takia avaen tässä luvussa sitä, miten erityisesti mainetutkimuksessa näiden käsitteiden kesken on tehty eroa.

Organisaatiomaineen tutkimuksen voimakkaan yleistymisen aikaan vuosituhaten taitteessa Karvonen (1999, s. 46) puhui imagosta visuaalisena metaforana, joka erityisesti journalistisessa kielessä oli leimautunut tarkoittamaan luotua sumuverhoa, joka peittää todellisuuden taakseen. Tämän takia hän ehdotti, että imago tulisi korvata maineen käsitteellä. Åberg (2000, s. 117) kuitenkin kritisoi tätä erontekoa korostamalla, että yhtäläillä maine voidaan nähdä pinnallisena sumuverhona, jos organisaatio viestii todellisuuteen

perustamattomista mielikuvista. Åberg painottaa, että kaikenlaisen profiloinnin tulisi perustua ennen kaikkea tekoihin, olipa kyse imagon tai maineen rakentamisesta.

Amerikkalainen mainetutkija Charles Fombrun (1996, s. 59) puhuu maineen koostuvan käsityksistä, *perceptions*, eli siitä, miten ihmiset näkevät yrityksen. Dowling sen sijaan mainitsee myös yrityksen imagon muodostuvan yhtäläillä yritykseen kohdistuvista käsityksistä ja uskomuksista, *beliefs*. Imagoa voidaan näin ollen tarkastella kysymällä mitä ihmiset ajattelevat organisaatiosta. (Dowling, 2004, s. 21.) Fombrun ja Van Riel (1997) puhuvat maineesta muita käsitteitä laajempänä kokonaisuutena, sillä heidän mukaansa imago ja identiteetti ovat maineen peruselementtejä. Yrityksen identiteetillä viitataan yrityksen tai organisaation tapaan esittää itsensä sidosryhmilleen ja se siis vastaa kysymykseen siitä, mitä organisaatio itse kertoo olevansa. Organisaatio kehittää ja pyrkii korostamaan niitä puolia identiteetistään, joilla se toivoo kehittävän sidosryhmiensä näkemyksissä imagoaan kilpailijoitaan paremmaksi. Jos tämä toteutuu, organisaatiolla sanotaan olevan hyvä maine. (Dowling, 2004, s. 21.) Identiteettiä voidaan pitää maineen selkärankana, joka ilmentää yrityksen toimintaa, päätöksentekoa, tapaa kohdella työntekijöitään ja sitä, kuinka yritys reagoi kriiseihin (Fombrun, 1996, s. 111).

Haasteellisimmalta näin ollen tuntuu tehdä eroa maineen ja imagon kesken. Kun imago ja maine nähdään molemmat muodostuvan käsityksistä joita ihmisillä on organisaatiosta, niiden kesken on tavattu tehdä eroa siinä, että maineeseen nähdään liittyvän historiansaatossa kertyviä merkityksiä. Imago kuvaa suuren yleisön viimeisimpiä käsityksiä organisaatiosta ja maine ilmaisee organisaation ajan myötä kehittyneiden ominaisuuksien arvottamista painottaen sitä, mitä organisaatio tekee ja miten se käyttäytyy. Tämän näkemyksen mukaan imago voi syntyä ilman todellista kokemusta organisaatiosta, mutta maine edellyttää jotain syvempää ja kokemuksiin pohjautuvaa. (Chun, 2005, s. 96.) Maine on juurrutettuna historian saatossa tapahtuneeseen toimintaan ja mielikuviin, mutta maineen suhteen voi tapahtua hyvin äkillisestikin muutoksia, jos organisaation toiminnassa ilmenee jotain joka ei miellytä niitä jotka toimintaa arvioivat (Lange, Lee & Dai, 2011, s. 154). Puusa ja Tuominen (2011, s. 237) tiivistävät imagon ja maineen keskeisimmän eron niin, että organisaatio voi pyrkiä rakentamaan imagoaan markkinointiviestinnän avulla, kun taas maine muodostuu ensisijaisesti toiminnan ja tekojen kautta. Tämän näkökulman takia olen myös itse kiinnostunut nimenomaan maineen tutkimisesta.

3.2 Organisaatiomaine sosiaalisesti sidosryhmäsuhteissa rakentuvana konstruktiona

Tutkimuksessani omaksun näkemyksen maineesta sosiaalisesti rakentuvana konstruktiona. Tämän näkökulman mukaan maine on jatkuvasti muuttuva kokoelma arvioivia kertomuksia, uskomuksia ja odotuksia, jotka rakentuvat ja muokkaantuvat vuorovaikutteisessa kommunikaatiossa organisaation ja sen yleisön, kuten sen eri sidosryhmien kanssa. (Aula & Mantere, 2013, s. 341.)

Maineeseen liittyy sidosryhmien tekemää arviointia organisaation toiminnasta (ks. Coombs & Holladay, 2006, s. 123) ja maine rakentuu niiden kokemusten pohjalta, jotka kertyvät sidosryhmien toimiessa yrityksen kanssa yhteistyössä (Siltaoja, 2004, s. 303). Ihmiset muodostavat käsityksensä organisaatiosta perustuen niiden keskinäiseen suhteeseen sekä tietoon, jota ihmisillä on organisaation luonteesta, kyvyistä, tuotteista ja palveluista sekä käyttäytymisestä. Tällainen tieto voi pohjautua ihmisten henkilökohtaisiin kokemuksiin, organisaation aikaisempaan toimintaan ja siihen, mitä muut puhuvat. (Dowling, 2004, s. 21.)

Maine on siis olemassa ihmisten keskuudessa ja sitä tuotetaan ja uusinnetaan puhumalla ja muunlaisissa esityksissä (Karvonen, 1999, s. 47). Vuorovaikutteisuuden lisäksi maineen rakentumiseen vaikuttaa historiallinen ulottuvuus ja erilaiset kontekstit, joissa sidosryhmät arvioivat organisaation toimintaa. Historiallisuudella viitataan siihen, että maine perustuu ajan saatossa tapahtuneisiin tapahtumiin ja muistoihin joita sidosryhmien jäsenillä on organisaation toiminnasta erilaisista tilanteista. Sidoryhmien kokemukset voivat syntyä suorasta kontaktista organisaation kanssa, tai ilman varsinaista kontaktia ollenkaan. Tällöin jonkun epäkohdan noustessa esiin sidoryhmät voivat nojata esimerkiksi median tai muiden sidoryhmien tulkintoihin organisaation maineesta. (Mahon & Wartick, 2003, s. 23, 25.)

Organisaation sidoryhmä voi olla mikä tahansa ryhmä tai yksilö, joka voi vaikuttaa tai tulla itse vaikutetuksi organisaation toimiessa tavoitteidensa saavuttamiseksi (Freeman, 1984, s. 46 Mitchell, Agle & Wood, 1997, s. 854 mukaan). Organisaatioilla on kuitenkin erilaisia sidoryhmiä, joiden sidokset organisaatioon vaihtelevat. Siinä missä sidos voi olla rakentava ja organisaatiolle hyvää tarkoittava, voi se yhtä hyvin olla vastustavakin. (Juholin, 2009, s. 41.) Sidos voi myös olla olemassa olevaa tai potentiaalista mielenkiintoa organisaatiota kohtaan (Luoma-aho, 2008, s. 447). Organisaation ja sidoryhmien sidokset syntyvät eri syistä, esimerkiksi työsuhteesta, asiakkuudesta tai muusta kumppanuudesta tai pelkästä

kiinnostuksesta ja halusta vaikuttaa (Juholin, 2004, s. 197). Määrittelemättä yksityiskohtaisesti sitä kuka tai ketkä organisaation sidosryhmät muodostavat, voidaan koko ajattelun ydin kiteyttää niin, ettei yksikään organisaatio pystyisi nykyisin toimimaan ilman sen ympärillä olevien hyväksyntää (ks. Luoma-aho, 2008, s. 447).

Maineen johtamisen kannalta organisaatioissa olisi tärkeää ymmärtää, että maine rakentuu myös sellaisten sidosryhmien keskinäisessä vuorovaikutuksessa, joiden kanssa organisaatio ei ole suoranaisesti tekemisissä. Onkin tärkeää korostaa, että maineen kehittyminen ja rakentuminen ei ole mitenkään kokonaisuudessaan organisaation kontrolloitavissa tai vaikutuksen alaisena (Mahon & Wartick, 2003, s. 32, 22.) Aula ja Mantereen mukaan maine on yrityksestä kerrottuja tarinoita ja siksi hyvän yrityksen toiminta ei vielä automaattisesti takaa hyvää mainetta, vaan toiminta on aina pystyttävä myös kommunikoidaan oikeille ihmisille oikeaan aikaan (Aula & Mantere, 2005, s. 26). Näin ollen yritys on vain yksi mainetarinan kertoja muiden joukossa ja sen on mahdollista vain välillisesti hallita mainettaan (Aula & Mantere, 2013, s. 342; Siltaoja, 2004, s. 303–304).

Sidosryhmillä on näin ollen keskeinen rooli maineen rakentumisessa, sillä maineen rakentumiseen sisältyy aina sidosryhmien tekemää arviointia yrityksiin liitettävistä erilaisista kriteereistä. Erilaisissa mainetutkimuksissa ja –selvityksissä, joista usein myös media on kiinnostunut, mainetta on tyypillisesti tutkittu niin sanotusti välillisesti tutkimalla sidosryhmien käsityksiä juuri tällaisista hyvän maineen ulottuvuuksista. Aula ja Mantere kuitenkin korostavat, että vaikka sidosryhmäkäsityksiin keskittyvät arviointimenetelmät ovat perusteltuja ja uskottavia, niissä saattaa jäädä huomioimatta maineeseen vaikuttavat kulttuuriset tekijät. He muistuttavat, että vaikka maine on yleismaailmallinen yritysten ja muiden organisaatioiden menestykseen vaikuttava tekijä, vaihtelee sen sisältö taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten arvojen mukaan liiketoimintaympäristöstä toiseen. Staattisten mittareiden soveltaminen paikallisessa ympäristössä voi tämän takia olla haastavaa. (Aula & Mantere, 2005, s. 36–40.) Tämä tukee myös näkökulmaani tarkastella mainetta alueellisessa kontekstissa laadullisin menetelmin.

Organisaation maine vaikuttaa myös tapoihin, joilla useat eri sidosryhmät käyttäytyvät organisaatiota kohtaan, esimerkiksi työntekijöiden jatkamiseen, asiakastyytyväisyyteen ja asiakkaiden uskollisuuteen yritystä kohtaan. (Chun, 2005, s. 91). Pohjimmiltaan oikeastaan kaiken yritysten sidosryhmätoiminnan voidaan nähdä tähtäävän siihen, että yritys on hyvä,

yritys nähdään hyvänä ja että yritystä pidetään hyvänä. Toisaalta myös sidosryhmät odottavat tulevansa pidetyksi hyvänä. (Aula & Mantere, 2005, s. 26.) Tätä näkökulmaa ei kuitenkaan voi mielestäni ottaa itsestäänselvytenä, sillä se, miten hyvyys ymmärretään on hyvin subjektiivinen kokemus. Tämän takia yritysten olisi tärkeää tuntea sidosryhmänsä. Tutkimukseni viitekehyksessä sidosryhmien kokemukset hyvänä pitämisestä sisältävät viitteitä toiminnan hyväksyttävyyden kokemuksiin. Tätä näkökulmaa on tuotu esiin erityisesti tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu organisaatiomaineen ja yhteiskuntavastuun suhdetta.

Sidosryhmänäkökulmassa korostuu myös maineen sosiaalinen puoli, sillä kun yritys kommunikoi yleisöidensä kanssa, niiden välille rakentuu vuorovaikutussuhde ja siten juuri hyvät suhteet ovat hyvän maineen ja hyvän yrityksen kannalta avainasemassa. (Aula & Mantere, 2005, s. 26.) Sidosryhmien roolia pohtiessa on kuitenkin syytä huomauttaa, että eri sidosryhmillä on erilaisia rooleja maineen rakentumisessa (Aula & Mantere, 2013, s. 342). Lisäksi myös maineen arviointikriteerit vaihtelevat sidosryhmästä toiseen (Juholin, 2004, s. 183) ja mahdollisesti myös sidosryhmien sisällä.

3.3 Diskursseissa rakentuva maine

Tässä luvussa tarkastelen mainetta niin kuin sen tutkimuksessani ymmärrän rakentuvan – diskursseissa rakentuvana jatkuvasti muuttuvana konstruktiona. Ensi tarkastelulta maineen ja diskurssin käsitteitä yhdistää se, että tutkijoita on kritisoitu tutkimuksista, joissa käsitteitä käytetään ilman niiden selkeää määrittelyä. Lisäksi tutkimus tuntee hyvin eriäviä määritelmiä molemmille käsitteille. (Maineen käsitteestä ks. mm. Chun, 2005; Barnett, Jermier & Lafferty, 2006, diskurssista ks. mm. Alvesson & Karreman, 2000.) Kuten edellisessä luvussa avasin, ymmärrän maineen moniulotteisena konstruktiona (ks. Dowling, 2004, s. 20). Tutkimuksessani omaksumani konstruktionistinen näkemys maineesta mukailee Siltaojan (2006, s. 9) näkemystä, jonka mukaan maineelle ei ole mitään oikeita tai väriä kriteerejä, vaan se saa merkityksensä siinä sosiaalisessa ympäristössä ja kulttuurissa missä sitä tarkastellaan. Ihmisten tekemään arviointiin organisaation hyvydestä tai huonoudesta liittyy aina se, kuka arvion tekee ja mikä on hänen tapansa jäsentää tietämäänsä.

Parkerin (2014) mukaan diskurssi on lausumien, *statements*, systeemi, joka rakentaa jonkin tietyn objektin. Tämä määritelmä ei kuitenkaan itsessään riitä kuvaamaan diskursseja, vaan

sen tueksi tarvitaan useampia kriteerejä, joita Parker esittelee yhteensä seitsemän: diskurssi realisoituu tekstissä, kiinnittyy objekteihin, sisältää toimijat, on yhtenäinen merkityssystemi, viittaa toisiin diskursseihin, reflektoi omaa puhetapaansa ja on historiallinen. (Parker, 2014, 6–17; suomennos ks. Suoninen, 1993, s. 60.) Nämä diskurssien tunnistamisen kriteerit eivät sovellu suoraviivaisiksi empiirisen analyysin metodiohjeiksi, mutta ne ohjaavat sellaisten olennaisten kysymysten tarkkaan pohtimiseen, jotka diskurssianalyttisesti orientoituneessa tutkimuksessa on syytä perustella huolellisesti (Suoninen, 1993, s. 63).

Diskurssit eivät ole mitään abstrakteja ideoita, tapoja puhua ja esittää asioita, jotka vain leijuisivat irrallisina muusta maailmasta (Burr, 2015, s. 87). Diskurssit ovat kiinnittyneitä institutionaalisiin ja sosiaalisiin käytäntöihin, joilla on syväluotaavia vaikutuksia siihen miten elämme elämäämme, mitä voimme tehdä ja toisaalta minkälaista toimintaa koemme itseemme voivan kohdistua (Burr, 2015, s. 87). Diskurssien liittyminen objekteihin viittaa siihen, että yhtäältä objektia ei olisi lainkaan olemassa diskurssin ulkopuolella ja toisaalta diskurssi voi määrittää objektin täysin uudella tavalla (Suoninen, 1993, s. 61). Jos organisaatiota ei jossain kontekstissa tunneta ja jos siitä ei puhuta, ei sillä siinä kontekstissa näin ollen ole mainettakaan. Diskurssit lisäksi realisoituvat teksteissä, millä viitataan siihen, että tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ensisijaisesti tai pelkästään teksteistä, ei tekstien laatijoista yksilöinä (Suoninen, 1993, s. 60). Tällä ei toki viitata siihen, etteikö sillä olisi merkitystä kuka puheen tai tekstin on tuottanut, mutta tutkimus itsessään ei kohdistu puhujaan tai tekstin laatijaan.

Diskursseihin liittyvät myös erilaiset instituutiot, jotka antavat muotoa ja substanssia jokapäiväiseen elämäämme yksilöinä ja yhtäläillä myös antavat raameja organisaatioiden toiminnalle. Instituutiot mahdollistavat asemia ja statuksia: kapitalistinen talousjärjestelmä tekee meistä 'työntekijöitä', 'työnantajia' ja 'työttömiä'. Yhteiskunta jäsentyy instituutioiden myötä ja jokainen tällainen tapa jäsentää yhteiskuntaa tulee käytäntöön ihmisten toiminnan myötä sosiaalisissa toiminnoissa. Sosiaalisia rakenteita ja toimintaa ohjaavat ja mahdollistavat lait ja kontrolli. (Burr, 2015, s. 87–88.) Metsähallituksen toimintaan vaikuttavat useat instituutiot ja lait, mutta toisaalta se voidaan nähdä myös itsessään valtion metsiä hallitsevana instituutiona.

Suoninen korostaa, että diskurssin historiallisuuden muistaminen on tärkeää siksi, ettei tutkija tuottaisi turhan staattista vaikutelmaa sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta. Tämän takia

diskursseja ei pidä tarkastella ajasta ja paikasta irrotettuina lausumasysteemeinä. (Suoninen, 1993, s. 63.) Historiallisen ulottuvuuden tarkastelu on tärkeä osa myös maineen rakentumista. Maine syntyy ajan myötä ja ajan myötä monenlaisissa organisaation ja sen sidosryhmien välisissä, sekä sidosryhmien keskinäisissä suhteissa eri konteksteissa. Tämä vahvistaa näkemystä siitä, että maine pohjautuu ajan saatossa tapahtuneeseen toimintaan ja sidosryhmien organisaatiosta muodostamiin muistoihin ja käsityksiin. (Mahon & Wartick, 2003, s. 23.)

Pohjimmiltaan maineen rakentumisessa on kyse siitä, että organisaation toimintaan liitettävät mielikuvat ja ulottuvuudet saavat eri merkityksiä eri konteksteissa. Tutkimuksessani ymmärrän diskurssin puheessa rakentuvaksi *puheavaruudeksi* (ks. Alasuutari, 1996), jossa annetaan merkityksiä Metsähallitukselle ja sen toiminnalle. Maine rakentuu merkityksenannon seurauksena.

3.4 Organisaatiomaineen rakentuminen osana metsäsektorin historiaa

Pekurinen kirjoitti 90-luvun kiivaiden metsäotien tunnelmissa, että siinä missä Suomen on sanottu elävän metsistään, voidaan suomalaisten sanoa elävän myös metsäkeskustelusta. Hänen mukaansa metsäluonnon herättämien konfliktien historiallisessa pitkäikäisyydessä ei ole ihmettelemistä, kun pitää mielessä Suomen metsävaltaisuuden: Suomi on suhteellisesti ottaen Euroopan metsäisin maa ja riippuvaisempi kuin mikään muu maa maailmassa metsävaroistaan ja metsäteollisuudestaan. Kansantaloutemme peruspilarina metsäsektori on perinteisesti nauttinut suomalaisessa yhteiskunnassa itsestäänselvyytenä pidetystä erityisasemasta. Metsäluontoon liittyy Suomessa lisäksi runsaasti kansalliseen identiteettiin ja alkusuomalaiseen metsäläisyyteen nivoutuvia osin myyttisiäkin arvoja ja kollektiivisia tuntemuksia, jotka törmäävät väistämättä yhteen voimaperäisen metsänhoidon ja -talouden kanssa. Näin ollen metsien kokonaisvaltaisesta ja syvälle suomalaiseen sielunmaisemaan pureutuvasta merkityksestä käsin tarkasteltuna olisi pikemminkin ihme, mikäli Suomessa ei olisi esiintynyt ja yhä esiintyisi kiivaita metsäkonflikteja. (Pekurinen, 1997, s. 46.)

Valtion liikelaitoksena Metsähallitus on osa julkista sektoria ja julkisten organisaatioiden maine

rakentuu eri tavalla kuin perinteisten yritysten, sillä organisaatioiden toiminnot, yleisöt ja tavoitteet vaihtelevat eri osastojen kesken (ks. Luoma-aho, 2007, Luoma-aho, 2008, s. 448 mukaan). Julkisten organisaatioiden mainetta tarkastellaan sen sektorin ympäristössä, jossa se operoi. Tällainen sektorimaineen tarkastelu on suhteellisen uusi käsite ja siten vähän tutkittu. Luoma-aho (2008) määrittelee sektorimaineen muodostuvan tietyllä sektorilla toimivien eri toimijoiden ja organisaatioiden aikaisemmasta toiminnasta. Näin ollen siihen vaikuttaa organisaation toiminnan lisäksi myös kyseisen sektorin historia. (Luoma-aho, 2008, s. 450.)

Tällaisen näkökulman omaksuminen tukee näkemystä siitä, että siinä missä Metsähallituksen hakkuiden vastustus ja kritiikki voivat muodostua ympäristökonfliktiksi, ovat ne myös riskejä organisaation maineelle. Tällainen *maineriski* voi olla mikä tahansa toiminta, tapahtuma tai olosuhde, jolla voi olla haitallinen tai hyödyllinen vaikutus organisaation maineelle (Rayner, 2003, s. 20). Organisaation toimintaa ei tarkastella niin sanotusti nollasta, vaan mielikuviin liittyy vahvasti historiallinen ulottuvuus ja ajan saatossa syntyneet käsitykset. Myös ympäristökonfliktien yksi piirre on se, että ne eivät ala käsillä olevasta hetkestä ja konfliktista, vaan niillä on oma historiallinen taustansa. Näin ollen kun metsien käytöstä syntyy kiista, on metsillä takanaan jo pitkä käyttöhistoria ja eri käyttömuodoilla tietty asema kokonaisuudessa. Keinot pystyä huomioimaan tätä menneisyyttä vaikuttavat siihen, miten osallistujat mieltävät tilanteen ja siihen liittyvät ongelmat. (Raitio, 2003, s. 212.)

4. DISKURSSIANALYYSI TEEMAHAASTATTELU AINEISTOSTA

Tutkimuksessani näkemys maineen rakentumisesta sosiaalisesti rakentuvana konstruktiona on ohjannut valintojani aineiston ja tutkimusmenetelmien suhteen. Tutkimukseni metodologinen viitekehys yhdessä teoreettisen viitekehysten kanssa ovat hahmottuneet sellaisen näkemyksen ympärille, jonka mukaan maine rakentuu ihmisten tulkintojen ja merkityksenannon seurauksina rakentamissa tarinoissa (Aula & Mantere, 2005, s. 63) ja näin ollen maine rakentuu suhteessa kulttuuriin ja sosiaaliseen ympäristöön ja voi olla ajan myötä muuttuva (Siltaoja, 2006). Tämä näkökulma korostuu myös tutkimuskysymyksissä, jotka viittaavat vahvasti laadulliseen tutkimusperinteeseen, kun niillä tavoitellaan ymmärrystä merkityksistä joita ihmiset tutkimuksessa tarkasteltaville asioille antavat (ks. Eskola & Suoranta, 1998, s. 45–51). Diskurssianalyysin mahdollistavien lähes rajattomien analyysivariaatioiden takia pyrin tässä luvussa yhdessä analyysilukujeni kanssa perustelevaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti analyysissä tekemiäni valintoja suhteessa tutkimustehtävääni, sekä avaamaan sitä logiikkaa, jolla konstruoin aineistostani merkityssysteemejä (ks. Suoninen, 1993, s. 60). Luku rakentuu siten, että ensin luvussa 4.1 avaen tutkimukseni tieteenfilosofisia lähtökohtia, tutkimusasetelmaa sekä omaa positiotani tutkijana. Luvussa 4.2 perehdyn diskurssianalyysiin tutkimuksen teoreettis-metodologisena viitekehysenä. Seuraavassa luvussa 4.3 avaen teemahaastattelua aineistonkeruumenetelmänä, sekä kerron kuinka olen hyödyntänyt sitä tutkimuksessani ja lopuksi vielä luvussa 4.4 avaen diskurssianalyysiä käytännön analyysityössä.

4.1 Tieteenfilosofiset lähtökohdat, tutkimusasetelma ja tutkijapositio

Salosen (2007) mukaan on ajateltavissa, että tieteenfilosofia on filosofisten ajatusten ja filosofisen metodin soveltamista tieteen ja sen ongelmien tutkimiseen. Lähtökohtaisesti tieteenfilosofia ottaa kantaa siihen, millaista tiede voi olla, millaisia kysymyksiä tiede voi tutkia ja mitä tiede voi ylittää saavuttaa. (Salonen, 2007, s. 111, 116.) Yhteiskunnallinen tutkimus, omani tapaan, on usein hyvin subjektiivinen kokonaisuus. Tutkijana tekemäni valinnat perustuvat tiettyihin perustavanlaatuisiin uskomuksiin, jotka määrittävät tapani

ymmärtää ja tarkastella maailmaa. Tieteenfilosofiassa tällaisesta perustavanlaatuisten uskomusten kokonaisuudesta puhutaan paradigmana. (ks. Goodson & Phillmore, 2004, s. 34.)

Tieteen paradigmat ovat viitekehyksiä, joiden eroavaisuudet ovat niiden tavoissa nähdä ontologia, epistemologia ja metodologia (Jennings, 2010, s. 34–36). Ontologiaa, eli oppia olevasta voidaan tutkimuksessa tarkastella kysymällä sitä, mitä todellisuus on ja mitä siitä voidaan tietää. Epistemologia, eli tieto-oppi pohtii totuuden luonnetta ja tiedon mahdollisuutta. Tutkimuksen epistemologista ulottuvuutta voidaan tarkastella pohtimalla tutkijan ja mahdollisen tiedon välisen suhteen luonnetta. Metodologia voidaan ymmärtää tutkimukseksi metodien rajoista ja metodien käytön mahdollisuuksista. Tutkimuksessa metodologinen kysymys vastaa siihen miten voidaan saada selville se, mitä tutkija uskoo olevan tiedettävissä. (Guba & Lincoln, 1998, s. 201, Goodson & Phillmore, 2004, s. 35 mukaan; Salonen, 2007, s. 117.)

Tavoitellakseni tietoa, olen valinnut menetelmäkseni diskurssianalyysin, jonka teoreettinen koti sijoittuu sosiaalisen konstruktionismin traditioon (Jokinen, 2002, s. 39). Sosiaalinen konstruktionismi on tutkimukseni tieteenfilosofinen lähtökohta ja paradigma, jonka mukaan todellisuutta ei ole mahdollista kohdata ikään kuin puhtaana, vaan se on aina jostakin näkökulmasta merkityksellistetty (Gergen, 1994, 72; Burr, 1995, 1–8, Jokinen, 2002, s. 39 mukaan; Jennings, 2015). Asioiden ja ilmiöiden nimeämisen eli merkityksellistämisen tavat ovat pitkien historiallisten prosessien tulosta, joissa ihmisten välisellä kanssakäymisellä on olennainen rooli (Jokinen, 2002, s. 39). Määrittelemme käsitteitä ja asioita kielijärjestelmän mukaan, joka on yhteisesti kulttuurissamme jaettu. Pystymme kuitenkin tekemään määritelmiä ainoastaan suhteessa muihin kulttuurissa ja kielijärjestelmässämme jaettuihin merkkeihin ja merkityksiin. (Burr, 2015, s. 94.)

Sosiaalikonstruktionistisen ajattelun ydin on tietoisuuden lisäämisessä. Tietoisuutta voidaan lisätä kahdella toisistaan erottuvalla tavalla. Ensinnäkin kaikki, tai vähintään suuri osa, eletystä kokemuksestamme ja maailmasta on ymmärrettävä sosiaalisesti rakentuneesti. Tutkimuksessani olen omaksunut toisenlaisen, rajatumman tavan, jossa tarkastelun kohteena on tietyn objektin sosiaalinen rakentuminen. (Hacking, 2009, s. 20.) Tutkimukseni tieteellisenä tehtävänä on tarkastella *maineen diskursiivista rakentumista alueellisessa sidosryhmäkontekstissa*. Sosiaaliseen konstruktionismiin perustuvan maailmankuvani myötä

uskon, että maine rakentuu eri tavalla erilaisissa konteksteissa ja sitä kautta sillä on myös mahdollisuus vaikuttaa organisaatioon eri konteksteissa eri tavoin.

Diskurssianalyysin lähtökohtana voidaan pitää kahta kielikäsitystä: kieltä voi pitää joko todellisuuden kuvana tai todellisuuden rakentamisena (Eskola & Suoranta, 2005, s. 194). Juhilan (2002, s. 162) mukaan teksti- tai puheaineistoa analysoiva tulee jossain vaiheessa, tietoisesti tai tiedostamattaan, ottaneeksi kantaa kysymykseen kielen ja maailman merkityksellistymisen suhteesta: nähdäänkö aineisto kuvaavan tai heijastavan maailmaa, vai nähdäänkö maailma merkityksellistyvän kielessä. Tutkimuksessani omaksun *ontologiseen konstruktionismiin* kallistuvan näkemyksen siitä, että on olemassa myös ei-diskursiivisia todellisuuksia, kuten esimerkiksi luonto ja metsä, jotka ikään kuin siirtyvät epistemologiselle alueelle kun ne merkityksellistyvät puheessa ja teksteissä (ks. Parker, 1992). Ontologinen konstruktionismi korostaa aineistosta analysoitavan puheen kontekstuaalisuutta. Yksittäisissä tilanteissa tuotetut merkitykset eivät ole koskaan ainutkertaisia, vaan ne ovat aina sidoksissa puheiden ja tekstien ulkopuoliseen maailmaan. Siksi kielellisten aineistojen rajat tulee pyrkiä ylittämään, sillä puheet ja tekstit heijastavat instituutioihin ja valtaan sidottua jatkuvuutta silloinkin, kun asettuvat näitä vastaan. (Juhila, 2002, s. 165, 175.)

Sosiaalikonstruktionistisesti maine on diskursiivinen konstruktio, joka on dynaaminen ja sidoksissa menneeseen, ja sitä tulkitaan eri lailla yleisöstään riippuen (Aula ja Mantere, 2013, s. 341). Sosiaalikonstruktionistisessa tutkimuksessa tulisi pohtia kriittisesti sitä, minkä sosiaalista rakentumista itse asiassa tarkastellaan ja mikä on tarkasteltavan asian ydin (Hacking, 2009, s. 19–20). Tutkimuksessani tuo ydin on Metsähallituksen maine. Tapa määritellä organisaatiomaine tiettyjen kriteerien kautta, on muun muassa yhteiskunnallisen kehityksen, erilaisen säätelyn, akateemisten toimijoiden, erilaisten instituutioiden ja kulttuurin tuottama kokonaisuus, joka muodostaa yhdenlaisen kehyksen mitata organisaatioiden onnistumista. Organisaatiolla itsellään ei lähtökohtaisesti ole mainetta, sillä maine on luotu konstruktio, joka rakentuu toiminnan seurauksena. Näin ollen tämänkin tutkimuksen ytimessä voidaan nähdä olevan Metsähallituksen maineen sijaan sen toiminnan maine. Sosiaalisen rakentumisen keskiössä ovat näin ollen myös ihmiset, jotka kertovat kokemuksia ja arvioitaan Metsähallituksen toiminnasta ja toisaalta myös itse tutkijana tulkitessani kerrottua.

Tutkimuksessani näen oman positioni olevan lähimänä *tulkitsijaa*, koska analyysissäni korostuu aineiston ja analyysin vuorovaikutuksellinen suhde. Juhilan mukaan

vuorovaikutuksellinen suhde korostuu erityisen selvästi, kun analysoitavana on juuri tutkijan haastattelemalla itse keräämä aineisto, jolloin tutkija on paitsi aineiston analysoija, myös yksi sen tuottajista. (Juhila, 2002, s. 212.) Aineiston analyysissä pyrin huomioimaan oman roolini osana haastattelun vuorovaikutustilannetta, sillä yhdessä haastateltavien kanssa olen ollut luomassa yhdenlaista Metsähallituksen diskursiivista mainetodellisuutta. Tämän huomioiden pyrin aineistoa analysoidessani säilyttämään sensitiivisyyden sen suhteen, mitä kaikkea omilla analyttisillä tulkinnoillani olen tuottamassa ja mahdollistamassa (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993, s. 45). Vuorovaikutus luo tutkimuksessani kuitenkin vain tulkinnallisen kontekstin, eikä ole tutkimuskohteenani itsessään, kuten esimerkiksi keskusteluanalyysissä on tapana (ks. Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 228).

Tulkitsijoiksi asemoituneita tutkijoita on kritisoitu määrittelyvallasta, jonka he tutkimuksessa tulkinnoillaan ottavat (ks. Juhila, 2002, s. 228). Tämän kritiikin huomioiden viittaan Ilmosen (2010, s. 135) huomioon siitä, kuinka tutkijan on tulkintatyössä oltava vastuullinen ja tehtävä oikeutta tulkittavalle kohteelle niin pitkälle kuin mahdollista. Tämä mielessäni olen analyysivaiheessa pyrkinyt kiinnittämään huomioni teemoihin ja puheen kohtiin jotka nimenomaan aineistossa tulkintani mukaan näyttäytyvät tärkeinä. On kuitenkin tiedostettava, että vaikken tarkastele aineistoani teorialähtöisesti, niin ymmärrykseni organisaatiomaineen teoriasta ohjaavat tekemiäni tulkintoja (ks. Ilmonen, 2010, s. 135).

Teemahaastatteluja varten tekemäni runko on osaltaan luonut analyysille diskursiivista kehikkoa ja vaikka olen haastattelutilanteessa tavoitellut haastateltavien mahdollisimman vapaata kerrontaa valitsemistani teemoista, olen jatkokysymyksilläni kuitenkin ohjannut haastatteluja tiettyyn suuntaan oman esiyymmärrykseni ja tietämykseni puitteissa. Juhilaan (2002, s. 213) viitaten, olen kulttuurinen toimija, joten tiedän aina jotain, joka vaikuttaa siihen mistä lähtökohdista asioita tarkastelen. Pohtiessani tutkijapositioniani olen miettinyt sitä minkälainen vaikutus sillä on tutkimukselleni, etten ole kainuulainen tai koskaan asunut Kainuussa, enkä koe aikaisemmin olleeni osa niitä diskursseja, jotka Kainuussa Metsähallituksen mainetta rakentavat. Teen huomioitani ja tulkintojani suhteessa johonkin jonka tunnen ja jaan edustamassani länsimaisessa kulttuurissa. Tulkintoihini osaltaan vaikuttaa se, mitä tiedän ja toisaalta se, mistä en ole tietoinen.

4.2 Diskurssianalyysi selontekojen ja merkitysten tutkimisessa

Diskurssianalyysi ei ole mikään selvärajainen metodi, vaan ennemminkin teoreettis-metodologinen viitekehys, joka ei tarjoa suoranaista menetelmää analyysin toteuttamiseksi (Valtonen, 1998). Diskurssianalyyttisen tutkimuksen kentällä ominaista on hyvin erilaiset tutkimukselliset orientaatiot ja ratkaisut. Kuvainnollisesti sen voi hahmottaa erilaisia tutkimuksellisia vaihtoehtoja mahdollistavana kenttänä, jolla voi paitsi kulkea moniin suuntiin myös tarvittaessa seisahtua hetkeksi tai pidemmäksikin aikaa valitsemaansa kohtaan. (Jokinen & Juhila, 2002, s. 55–56.) Tässä luvussa avaan diskurssianalyysiä tutkimukselleni keskeisten käsitteiden kautta.

Aineistosta etsin erilaisia diskursseja, puhetapoja, tulkitakseni sitä mitä Metsähallituksen toiminnasta Kainuussa puhutaan ja miten diskurssit aktualisoituessaan sosiaalisissa käytänteissä rakentavat Metsähallituksen mainetta (ks. Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993, s. 28; Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 227). Jokinen ja Juhila (2002) hahmottavat diskurssianalyyttisen tutkimuksen kirjavaa kenttää tarkastelemalla diskurssianalyysin sisäisiä metodisia painotuksia neljän ulottuvuusparin kautta: *Tilanteisuus – Kulttuurinen jatkumo*, *Merkitykset – Merkitysten tuottamisen tavat*, *Retorisuus – Responsiivisuus*, *Kriittisyys – Analyyyttisyys*. Parit hahmottuvat janana, jonka molemmat ulottuvuudet ovat tutkimuksessa yleensä läsnä ja niiden painopiste saattaa myös vaihdella tutkimuksen eri vaiheissa. (Jokinen & Juhila, 2002, s. 55–62.)

Tutkimuksessani olen valinnut toteuttaa diskurssianalyysiä analysoimalla merkityksiä ja merkitysten tuottamisen tapoja. Painotukset näiden kesken voivat analyysissä vaihdella, mutta kielellisissä käytännöissä merkitykset ja niiden tuottamisen tavat ovat aina toisiinsa kietoutuneita (Jokinen & Juhila, 2002, s. 70–71). Tulkitakseni eri puhetapoja, pyrin analyysissäni tarkastelemaan sitä, minkälaisin selonteoin haastateltavat tekevät puheessaan Metsähallituksen toimintaa ymmärrettäväksi ja minkälaisia merkityksiä näissä selonteoissa annetaan Metsähallitukselle kainuulaisena metsänkäyttäjänä. Tarkastellessani haastateltavien tuottamia selontekoja Metsähallituksesta ja sen toiminnasta, kallistun tutkimuksellani myös kulttuurisen jatkumon suuntaan, sillä samalla kun pyrin säilyttämään tarvittavan avoimuuden aineistoani kohtaan, kontekstualisoin aineistosta tekemiäni havaintoja osaksi laajempia kokonaisuuksia, kuten mainekeskustelua ja erityisesti osaksi suomalaista metsäkeskustelua (Jokinen & Juhila, 2002, s. 55–62).

Siinä missä diskurssit toimivat eräänlaisina kulttuurisina resurssijoukkoina, joiden rajoissa lukijat tuottavat teksteistä merkityksiä, ne samalla asettavat rajoja sille, mitä voidaan sanoa ja kuinka sanottu voidaan ymmärtää (Lehtonen, 2000, s. 165). Merkitykset rakentuvat, pysyvät yllä ja muuntuvat vain ihmisten keskinäisessä toiminnassa: kommunikatiivisissa puheissa, keskusteluissa, kirjoituksissa ja muussa symbolisessa toiminnassa (Jokinen, 2002, s. 54).

Diskurssianalyysi tarkastelee kaikkea kielenkäyttöä toimintana, joka yhdessä tekojen kanssa ylläpitää tai muuntaa sosiaalista todellisuutta (Suoninen, 2002, s. 19). Maailma ja ilmiöt saavat merkityksensä sosiaalisessa toiminnassa, kieltä käytettäessä, eikä niitä ole merkityksellistetty etukäteen. Kielen käyttäjät eivät kuitenkaan rakenna versioita välttämättä tietoisesti, vaan versiot muodostuvat, kun maailmaa ja ilmiöitä yritetään tehdä ymmärrettäviksi. (Valtonen, 1998, s. 97.)

Tutkimuksessani pyrin ymmärtämään haastateltavien tapoja tehdä asioita ymmärrettäväksi omalla kielenkäytöllään. Tällöin tarkastelun keskiössä on se, millaiset kuvaukset ja selitykset ovat erilaisissa tilanteissa ja keskustelun kohdissa ymmärrettäviä, ja millaisia asiantiloja tai muita seurauksia noilla selityksillä kulloinkin rakennetaan. Käytännön tutkimuksenteon ja analyysin kannalta tämä merkitsee sitä, että teoille ja ilmiöille ei pyritä nimeämään syitä, vaan tutkimuskohteeksi otetaan ne tavat sellaisenaan, joilla toimijat kuvaavat ilmiöitä ja nimeävät niille syitä. (Suoninen, 2002, s. 18.)

Käytännössä tarkastelen aineistosta kuvauksia, joilla haastateltavat kuvaavat puheessa teemoja ja aiheita. Diskurssianalyysissä tällaisia tarkastelun kohteeksi otettavia kuvauksia nimitetään usein *selonteoiksi* (Suoninen, 2002, s. 20). Jokisen ja Juhilan (2002, s. 67) mukaan selonteko on eräänlainen merkitysten tutkimisen yleiskäsite, jolla viitataan siihen, että kieltä käyttäessään ihmiset eivät ainoastaan kuvaa asioita, vaan ennen kaikkea merkityksellistävät maailmaa tekemällä siitä selkoa mitä moninaisimmin tavoin erilaisissa tilanteissa ja samalla perustelevat omaa toimintaansa. Selonteot ovat keskeinen osa kulttuuria, mutta toimijat joutuvat myös käyttämään selonteoissaan diskurssien aineksia, jotka ovat kulttuurisesti ymmärrettäviä. Diskurssit, joihin selonteoissa viitataan, eivät yleensä kuitenkaan ole kovin selkeitä ja tarkkarajaisia. Tämän takia diskurssit muotoilevat sosiaalisia rakenteita yhä uudelleen hieman erilaisina, johonkin suuntaan pienemmässä tai suuremmassa määrin muuntuvina kokonaisuuksina. (Suoninen, 2002, s. 22–23.)

Ihmiset tekevät selonteoillaan toisilleen ja toki myös itselleen ymmärrettäväksi omaa itseään ja maailmaa, pohjautuen niihin asioiden ymmärrettäväksi tekemisen tapoihin ja merkityksiin, joita selonteon antaja ammentaa maailmasta. Näin ollen selonteot linkittyvät vahvasti sosiaaliseen maailmaan. Tällaisella diskurssianalyttisellä lähestymistavalla tehdään eroa sellaiseen lähestymistapaan, jossa aineistoa luetaan yksinkertaisesti kuvauksena siitä, millainen todellisuus on. Sen lisäksi, että selonteot toimivat ikään kuin ikkunana todellisuuden rakentumisen tulkintoihin, ne myös osaltaan muokkaavat maailmaa ja muotoilevat sitä, millaiseksi maailma jatkossa ymmärretään. (Suoninen, 2002, s. 20.)

Selonteoilla voidaan tehdä ymmärrettäväksi kaikenlaisia arjen ilmiöitä: mitä tänään tapahtui töissä ja mistä tapahtumat johtuivat, mitä merkitystä tapahtumilla oli, mitä perheenjäsenille ja naapureille kuuluu ja millaisiin yksilöllisiin ja tilanteisiin seikkoihin kuulumiset liittyvät ja niin edelleen. Antamalla selontekoja olemme sidoksissa kaikkeen siihen totunnaiseen tietoon, jota meillä on arjen tilanteissa toimimisesta, siitä miten arkielämä, keskinäinen toimintamme yleensä jäsentyy ja milloin arjen järjestyksen voi tulkita häiriintyneeksi. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2012, s. 21.)

Asiantiloihin ja tekoihin, jotka voidaan tulkita jollain tapaa poikkeaviksi, liittyy korostunut *selontekovelvollisuus*. Tällä Jokinen, Juhila ja Suoninen (2012, s. 21) viittaavat selityksiin, joita annamme kun joku tilanne tai ei suju odotetulla tavalla tai esitämme jonkun yllättävän näkemyksen. Myös puolustuksellisia, tai muutoin mahdollisiin vasta-argumentteihin suhteutuvia selontekoja voidaan pitää yleisinä erilaisissa kielenkäytön tilanteissa (Suoninen, 2002, s. 29). Emme kuitenkaan selonteoillemme aina tietoisesti muokkaa ja uusinna diskursiivisia rakenteita, tai vasta-argumentoi puolustaaksemme kantaamme, vaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, olivatpa puhuttuja tai muuten tekstimuotoisia, tulemme usein hyväksyneeksi ja uusintaneeksi tiedostamattammekin erilaisia käytäntöjä.

Selonteot toimivat tutkimuksessani ikään kuin ikkunoina erilaisiin variaatioihin, joilla Metsähallituksesta Kainuussa puhutaan. Variaationäkökulma painottaa sitä, että kielen avulla voidaan tehdä monenlaisia asioita, toisin sanoen rakentaa monenlaisia merkityksiä (Valtonen, 1998, s. 100–101). Puheessa rakentuvista erilaisista merkityksistä olen myös tutkimuksessani kiinnostunut: mitä ja miten Metsähallituksesta puhutaan ja miten haastateltavat tekevät sen toimintaa puheessaan ymmärrettäväksi. Toisaalta olen myös kiinnostunut siitä, minkälaisista ilmaisuista mahdollisesti erilaiset näkökulmat koostuvat ja mitä näillä ilmaisuilla pyritään

tekemään. (ks. Valtonen, 1998, s. 101.) Tulkitsevalla analyysillä pyritään todentamaan kielen käytön rikkautta ja toisaalta ristiriitaisuutta, sillä kielen käytössä on kysymys sosiaalisen todellisuuden rakentamisesta erilaisiin merkityssystemeihin tukeutuen (Valtonen, 1998, s. 100–102).

Kontekstin rajanveto on kuin veteen piirretty viiva, jonka tutkija joutuu vetämään oman aineistonsa erityispiirteitä kuunnellen. Kontekstilla on analyysin kannalta vaikutusta siihen, että toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa, johon tulkintaa pyritään suhteuttamaan. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993, s. 29–30.) Kontekstit myös osaltaan vaikuttavat merkitysten muodostumiseen ja niitä onkin hedelmällistä ajatella vaihteleviksi ja erityisiksi *resursseiksi*, joiden avulla lukijat tuottavat merkityksiä teksteihin (Lehtonen, 2000, s. 165). Analyysini kannalta merkittävänä kontekstuaalisena ulottuvuutena pidän sitä yhteiskunnallista ilmapiiriä, joka Kainuussa tällä hetkellä vallitsee vuosikymmeniä jatkuneiden intressiristiriitojen seurauksena.

Diskurssiivisen viitekehyksen valinta ei alun perin ollut tutkimukselleni mikään itsestäänselvyys, vaan pohdin pitkään myös narratiivisen tutkimusotteen tutkimukselleni tarjoamia mahdollisuuksia, korostaahan ajatteluani ohjannut näkemys maineesta juuri tarinallisuutta. Yhteiskuntatieteissä myös narratiivisuudella on perinteisesti ontologisilta ja epistemologisilta juuriltaan viitattu diskurssianalyysin tavoin konstruktionismiin (ks. Eriksson ja Kovalainen, 2008, s. 210). Koin kuitenkin, että tarkastelemalla maineen diskurssiivista rakentumista teemahaastattelulla kerätystä aineistosta, minulla on tutkimukseni kannalta kuitenkin parhaat edellytykset lisätä ymmärrystä niistä merkitysrakenteista, jotka Kainuussa Metsähallituksen mainetta rakentavat.

4.3 Aineisto ja teemahaastatteluiden toteutus aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelut toteutettiin hyödyntämällä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelussa aihepiirit eli tema-alueet ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysten tarkka muoto, järjestys ja mahdolliset lisäkysymykset voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Teemojen valinnassa tulee huomioida se, että aineiston pohjalta voidaan tehdä luotettavasti tutkittavaa ilmiötä koskevia päätelmiä. Teemat muodostuvat tutkittavista ilmiöistä ja niitä kuvaavista peruskäsitteistä teoriaan ja tutkimustietoon

perehtymällä. Valitsemissani teema-alueissa tavoittelin riittävää väljyyttä, jotta ne mahdollistivat tutkittavan ilmiön rikkautta ja moniulotteisuutta. Koska teemahaastattelulle ominaista on se, että siinä haastateltavat tuottavat paljon puhetta, soveltuu menetelmä diskursiivisiin menetelmin analysoitavaksi aineistoksi. (Hirsjärvi & Hurme, 1988, s. 40–42; Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 155.)

Teemahaastatteluun kerätyssä aineistossa ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 48, 67). Haastattelun vuorovaikutustilanteessa olin aktiivisesti myös itse läsnä tutkijana ja vaikka teemojen myötä pyrin haastateltavien mahdollisimman vapaaseen kerrontaan, olen kuitenkin lisäkysymyksillä ja omalla läsnäolollani ollut vaikuttamassa haastattelun kulkuun. Haastattelijana olen osaltani tuottamassa haastattelusta kerättävää tietoa ja haastattelussa korostuu oma roolini osana vuorovaikutustilannetta, joka haastattelu aina on (Tiittula & Ruusuvuori, 2005, s.12, 29). Lisätäkseeni ymmärrystä haastattelutilanteen ulkopuolisista vuorovaikutustilanteista ja sosiaalisesta kanssakäymisestä Metsähallituksen tai sen sidosryhmien kesken, pyysin haastateltavia kertomaan esimerkkejä joistain heidän kuvaamistaan tilanteista tai ongelmista.

Metsähallitus valtion metsien hallinnoijana on ollut osa suomalaista metsäkeskustelua – keskustelua, jossa usein keskiössä on metsiä koskevan päätöksenteon ja ihmisten kokeman oikeudenmukaisuuden kohtaaminen. Kainuussa tämä on näkynyt keskusteluissa, joita Metsähallituksen metsätalouden tekemät ja suunnittelemat hakkuut ovat nostaneet pintaan. Tämän takia myös haastattelurunkoni rakentui metsä- ja luontoympäristön käyttöä koskevien teemojen ympärille. Samoista teemoista puhuminen oli tutkimustehtäväni kannalta keskeistä ja sen takia esimerkiksi täysin strukturoimaton, vapaata kerrontaa korostava haastattelumuoto ei olisi aineistonkeruumenetelmänä ollut vaihtoehto.

Teemahaastattelun runko (ks. liite 2) muodostui kahdeksasta eri teemasta: haastateltavan suhde metsäluontoon ja maankäyttöön, haastateltavan suhde Metsähallituksen toimintaan, metsiä ja luonnonympäristöjä koskeva päätöksenteko, päätöksenteon prosessien oikeudenmukaisuus, Metsähallitusta koskeva lainsäädäntö ja muu säätely, Metsähallituksen viestintä, Metsähallituksen vastuut, sekä Metsähallituksen toiminnan mahdolliset muutokset ja tulevaisuus. Eri teemojen kohdalla avulla pyrin siihen, että Metsähallituksen toimi haastateltavat kertoisivat omin sanoin siitä mitä he pitävät tavoiteltavan arvoisena toimintana, mitä mahdollisesti ongelmana ja mitä keinoja heidän mielestä parempaan toimintaan olisi.

Ennen haastatteluiden toteuttamista muokkasin haastattelurunkoa ohjaajani Jarno Valkosen kommenttien pohjalta. Muokkausten jälkeen tein yhden testihaastattelun eräälle tuttavalleni harjoitellakseni haastattelutilannetta ja arvioidakseni haastattelutilanteeseen kuluvaan aikaa. Tämä harjoituksena tehty haastattelu ei sisälly lopulliseen aineistoon. Testihaastattelun jälkeen hioin vielä haastattelurunkoa toimivammaksi pienin muokkauksin.

Aineisto koostuu yhteensä seitsemästä haastattelusta, joista viisi toteutettiin Kainuussa ja kaksi aikataulullisista ja maantieteellisistä syistä puhelinhaastatteluina. Haastateltavien valinnassa taustalla vaikutti näkemys siitä, että eri sidosryhmät tekevät erilaisia arvioita, eivätkä kaikki sidosryhmät ole hyvän maineen kannalta yhtä oleellisia organisaatiosta toiseen (Aula & Mantere, 2005, s. 34).

Kun organisaatiomainetta tarkastellaan diskursiivisesti rakentuvana konstruktiona, liittyy siihen lähtökohtaisesti organisaation tunnettuus niiden kesken, jotka puheellaan sen mainetta rakentavat – jos organisaatiosta ei olla tietoisia, siitä ei todennäköisesti silloin myöskään puhuta. Maine ei ole jotain, jota organisaatio voisi vain itsekseen rakentaa tai luoda, eikä mainetta ole olemassa jos organisaatiosta ei puhuta.

Tämän takia halusin haastateltavien valinnassa huomioida Metsähallituksen ulkoisista sidosryhmistä henkilöitä, joiden voidaan nähdä pyrkivän vaikuttamaan alueen asioihin joko median tai poliittisen toimijuuden keinoin tai ketkä työn tai vapaa-ajan puolesta toimivat aktiivisessa yhteistyössä Metsähallituksen kanssa, jolloin heille on kehittynyt henkilökohtainen käsitys Metsähallituksen toiminnasta. Lopulta keskeisimmäksi valintakriteeriksi muodostui juuri tällainen diskursiivinen läheisyys Metsähallituksen kanssa, sillä koin tutkimuksen kannalta olennaiseksi, että haastateltavilla oli kiinnostusta ja motivaatiota kainuulaisia metsiä ja Metsähallitusta koskevaa keskustelua kohtaan. Näin ollen heillä oli *intressi* ja *halu* osallistua sosiaaliselle kentälle, jossa kyseisiä diskursseja puhutaan. (ks. Ilmonen, 2010, s. 132, 135.)

Haastateltavien valintaprosessi oli kaksivaiheinen. Ensin kävimme Metsähallituksen metsätalouden työntekijöiden kanssa keskusteluja potentiaalisista haastateltavista ehdottamani sidosryhmäjaottelun pohjalta, joka pohjaa aikaisempiin Metsähallituksen mainetta käsitteleviin tutkimuksiin (ks. Heinonen, 2006, s. 57). Jaottelu kuvaa vuoden 2012 tutkimukseen vastanneiden sidosryhmien jäsenten muodostamia pääryhmiä (Hyvärilä & Kivikoski, 2012): 1) Hallinnon edustajat ja poliitikot, 2) b-to-b –asiakkaat, 3)

kansalaisjärjestöt, 4) metsäsektorin järjestöt ja liitot, 5) koulutus ja tutkimus, 6) matkailu ja 7) media. Tätä jaottelua mukaillen keskusteluissamme Metsähallituksen metsätalouden työntekijöiden kanssa nimesimme yhteensä 21 potentiaalista haastateltavaa. Tämän jälkeen täydensin potentiaalisten haastateltavien listaa vielä 13 nimellä tutustuttuani Metsähallituksen metsähakkuita käsittelevään uutisointiin, Metsähallituksen vuosikertomuksiin, sekä Kainuun ja Suomussalmen alueen toimijoihin heidän kotisivujensa kautta.

Yhteensä potentiaalisia haastateltavia oli näin ollen hieman yli kolmekymmentä, mitä pidän tärkeänä haastateltavien anonymiteetin säilyttämisen kannalta, olihan toimeksiantajan kanssa keskusteltu henkilöistä, joita mahdollisesti haastattelisin. Keskustelut haastateltavista toimeksiantajan kanssa voi kyseenalaistaa haastateltavien anonymiteetin, jonka kunnioittaminen on läpi tutkimuksen ollut ensisijaisen tärkeää. Läpi haastateltavien valintaprosessin olen pyrkinyt kriittiseen arviointiin toimeksiantajan mielipiteiden mahdollisista vaikutuksista, mitä on edesauttanut se, että olen yhteisymmärryksessä heidän kanssaan saanut täyden vallan tehdä lopulliset päätökset haastatteluun valittavista henkilöistä. Lopullisissa haastatteluvalinnoissa pidin mielessä edellä mainitut kriteerit ja jaottelun saadakseni mahdollisimman monipuolisen kainuulaisen äänen kuuluviin.

Potentiaalisista haastateltavista lähestyin vuoden 2015 syyskuun lopun, sekä marraskuun alun aikana yhteensä 13 henkilöä, joista kahdeksan vastasi yhteydenottooni. Heistä seitsemän kanssa tekemäni haastattelut muodostavat tutkimukseni aineiston. Yksi haastattelukutsuun vastanneista ei ensimmäisen yhteydenoton jälkeen enää vastannut haastattelun aikataulua koskeviin sähköposteihin. Haastatelluille yhteistä oli se, että heistä kaikki työskentelivät päätoimen tai muiden toimien takia Kainuussa. Yhtä lukuun ottamatta kaikki haastateltavat myös nykyisin asuivat Kainuussa.

Lähestyin haastateltavia sähköpostitse haastattelukutsulla, jossa esittelin itseni, tutkimuksen tavoitteet ja taustat, miksi haastattelut tehdään ja että tutkimus tehdään Metsähallituksen toimeksiantona (ks. liite 1). Riittävän monipuolisen informoinnin nimissä kerroin myös ketkä työtäni ohjaavat ja minkälaisista yhteystiedoista minut voi tavoittaa lisäkysymyksiä varten. Monipuolisella ja motivoivalla, mutta kuitenkin ytimekkäällä informoinnilla tavoittelin sitä, että haastateltavat voivat tehdä valintansa haastatteluun osallistumisesta perustuen riittävään kirjalliseen tietoon. (ks. Kuula, 2011, s. 104.) Haastateltavien valinnan yhtenä kriteerinä pidin sitä, että heitä oli mahdollisuus lähestyä sähköpostitse. Tällä pyrin siihen, että haastateltavilla oli mahdollisuus rauhassa pohtia omaa osallistumistaan. Yksi haastateltavista kysyi lisätietoa

siitä, miksi juuri häntä oli lähestytty haastattelua varten. Tämän jälkeen tarkensin haastattelukutsujen henkilökohtaisuutta. Toteuttamani haastattelut kuitenkin lopulta osoittivat, että kaikki haastateltavat kokivat luontaiseksi sen, että olin ottanut yhteyttä juuri heihin tähän tutkimusaiheeseen liittyen.

Lähestyin ensin seitsemää henkilöä, joista viisi vastasi päivän, tai kahden sisällä ja kaikkien heidän kanssaan sain sovittua haastatteluajan seuraavalle viikolle. Näiden viiden ensimmäisen haastattelun jälkeen pohdin haastatteluissa oppimaani ja täydensin potentiaalisten haastateltavien listaa vielä muutamalla nimellä. Haastateltavia, joilta en saanut vastausta, lähestyin uudella sähköpostiviestillä parin viikon kuluttua ensimmäisen viestin lähettämisestä. Jos uusikaan yhteydenotto ei tuottanut vastausta, poistin haastateltavan potentiaalisten haastateltavien listalta, sillä huomasin, että kaikki jotka vastasivat yhteydenottooni ensimmäisen tai toisen viestini jälkeen, vastasivat parin päivän sisällä.

Lokakuun alussa tein kolmen päivän reissun Kainuuseen, minkä aikana tein ensimmäiset viisi haastattelua. Ajoin läpi seutujen, jotka olivat itselleni entuudestaan vieraita ja matkan aikana kainuulaisia metsiä katsellessani huomasin pohtivani sitä muuttaisivatko seuraavien päivien haastattelut mahdollisesti jotain tavassani katsoa itselleni vieraita seutuja. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin maanantaina 5.10.2015 iltapäivästä haastateltavan kotona.

Haastateltava on jo päätoimestaan eläkkeellä ja hän itse ehdotti haastattelun toteuttamista kotonaan. Minut toivotettiin lämpimästi tervetulleeksi ja haastattelu päästiin aloittamaan pian saapumiseni jälkeen. Olohuone osoittautui haastattelun tekoa varten rauhalliseksi paikaksi ja koin oloni tervetulleeksi. Haastattelu kesti noin 50 minuuttia, jonka jälkeen haastateltava puolisoineen tarjosi minulle vielä kahvit ja keskustelumme jatkui toista tuntia tarjottavien äärellä.

Seuraavat neljä haastattelua toteutuivat haastateltavien työaikana heidän työpaikoillaan. Heistä jokainen oli varannut haastattelua varten mukavasti aikaa, enkä missään vaiheessa kokenut kiireen tuntua haastattelun vauhdittamiseksi. Koin itseni tervetulleeksi heidän työkiireidensä keskelle, mitä varmasti edesauttoi haastateltavien osoittama mielenkiinto tutkimustani kohtaan. Olin varautunut myös uuteen haastattelumatkaan Kainuuseen, mutta aikatauluni ja välimatkan takia kaksi viimeistä haastattelua toteutuivat puhelimitse.

Kuudes haastateltava oli haastateltavista ainut, joka ei ollut paikallinen kainuulainen, vaan hänen sidoksensa Kainuuseen ja Suomussalmelle tulivat yritystoiminnan kautta. Tämä

ensimmäinen kahdesta tekemästani puhelinhaastattelusta osoitti tällaisen aineistonkeruumenetelmän haastavuuden, onhan vuorovaikutus puhelimen välityksellä täysin erilainen kun kohtaamisessa kasvokkain. Puhelimitse tehdystä haastattelusta puuttuu sellainen ensikohtaamisen jutustelu, joka kasvokkain toteutuvassa kohtaamisessa helpommin tapahtuu ja johdattelee itse haastattelutilanteeseen samalla kun esimerkiksi siirrytään konkreettisesti haastattelutilaan. Samalla koin kuitenkin Hyvärisen ja Löyttyniemen (2005, s. 192) sanojen käyvän toteen siitä, että haastattelun voi tehdä monella tapaa niin sanotusti väärin ja saada silti kiinnostavia ja tutkimuksen kannalta tärkeitä tuloksia. Toisen puhelinhaastattelun toteutin ensimmäisen tapaan kotoani. Nauhoitin kaikki haastattelut nauhurilla. Haastattelut olivat kestoltaan noin 40–75 minuuttia ja litteroituna aineisto oli kaikkiaan 198 sivua fontilla Times New Roman, fonttikoko 12, riviväli 1.5. Litteroin haastattelut hyödyntämällä F5 Transcription Pro -litterointiohjelmaa, jonka jälkeen poistin aineiston nauhurista.

Taulukko1. Tutkimusaineisto

Haastateltavat	Tekstiviite	Sidosryhmä	Haastattelu pvm
Haastateltava 1	H1//Pal	Paliskunnat	5.10.2015
Haastateltava 2	H2//Srk	Suomussalmen seurakunta	6.10.2015
Haastateltava 3	H3//Ylk	Ympäristölautakunta, Suomussalmi	6.10.2015
Haastateltava 4	H4//Virka	Virkamiestaho	7.10.2015
Haastateltava 5	H5//Media	Toimittaja	7.10.2015
Haastateltava 6	H6//Matk	Matkailualan yrittäjä	6.11.2015
Haastateltava 7	H7//Luonto	Luontojärjestöt ja -liitot	20.11.2015

Tulosluvuissa viitataan haastateltavien kertomaan taulukossa 1 näkyvien tekstiviitteiden avulla. Tekstiviitteessä käytettävässä koodissa oleva kirjainyhdistelmä (esim. Matk, matkailualan yrittäjä) viittaa sidosryhmään, jonka perusteella haastateltava on valittu. H6 sen sijaan viittaa

siihen, että haastattelu on kuudes kaikista tekemistäni haastatteluista. Viittauksen perässä on tekstissä aina myös rivinumero, jonka avulla viite on ollut helposti löydettävissä litteroidusta aineistosta (esim. H6/Matk/123). Rivinumero viittaa tekstikohtaan, jolta lainaus aineistossa alkaa. Litteroinnissa olen hyödyntänyt juoksevaa rivinumeroitua ja näin ollen koodauksen yksinkertaistamiseksi olen pitänyt sivunumeron merkitsemistä tarpeettomana.

4.4 Selonteista diskurssien ja merkitysten analysointiin: käytännön analyysityö

Koska diskurssianalyysi on väljä teoreettis-metodinen viitekehys, eikä eksakti metodi, ovat tutkijan omat rajaukset, määritelmät ja metodiset ratkaisut merkittävässä roolissa (Valtonen, 1998, s. 97; ks. Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 155). Analyysin tekemiseksi ei ole mitään yleispäteviä ohjeita, vaan tulkintojen perusteltavuus on mahdollista seurustelemalla aktiivisesti aineiston kanssa (Eskola & Suoranta, 1998, s. 195). Avaan tässä luvussa tekemäni analyysin vaiheita, jotta lukijan on mahdollista tehdä omat johtopäätöksensä tutkimuksen perusteltavuudesta. Tekstissä pyrin, suhteessa tutkimustehtäviini, raportoimaan ja perustelemaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti ne logiikat, joilla konstruoin aineistostani merkityssysteemejä. (ks. Suoninen, 1993, s. 60.)

Aineiston analyysin tavoitteena on tarkastella sitä, minkälaisia selontekoja haastattelussa keskustelluista teemoista annetaan, minkälaisiin diskursseihin näillä selonteilla viitataan, sekä miten tulkitut diskurssit rakentavat Metsähallituksen mainetta Kainuun kontekstissa.

Selontekoihin liittyy tiiviisti vuorovaikutuksen ulottuvuus, eivätkä keskusteluun nostetut merkityspotentialit näin ollen määrää suoraviivaisesti ja pelkästään sitä, mitä merkityksiä keskusteluun kulloinkin nostetaan. Vuorovaikutuskumppanilla on olennainen panos selontekojen sisältöjen muotoutumisessa, sillä olennaisinta lopulta on se, miten toiset ottavat selonteot vastaan. (Suoninen, 2002, s. 26, 31.) Tällainen responsiivinen ulottuvuus ei ole analyysini kohteena, mutta lienee syytä kuitenkin korostaa, että haastatteluissa tuotetut selonteot ovat vuorovaikutuksen tulosta ja siksi olen analyysiä tehdessäni pyrkinyt säilyttämään sensitiivisyyden oman roolini vaikutuksesta vuorovaikutustilanteeseen.

Diskurssianalyttisen aineiston ei lähtökohtaisesti tarvitsisi olla kovin laaja, sillä jo pienempi aineisto voi tuottaa merkittäviä tuloksia (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 156). Laajahkon aineiston hallitseminen oli tutkimukselleni haaste, johon pyrin vastaamaan kohdistamalla

analyysissä fokuksen puheen kohtiin, joissa Metsähallituksen metsätalouden toimintaa Kainuun kontekstissa oikeutetaan tai toisaalta ei oikeuteta, sillä organisaation maine on seurausta organisaation aiemmasta toiminnasta (ks. Luoma-aho, 2008, s. 451). En siis tarkastele Metsähallituksen mainetta ennalta valittujen ulottuvuuksien kautta, vaan analyysini tarkoituksena on lisätä tietoisuutta niistä ulottuvuuksista, jotka Kainuun kontekstissa koetaan tärkeäksi Metsähallituksen toimintaa arvioitaessa.

Aineiston litteroinnin jälkeen aineiston analyysi on rakentunut useammasta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa olen lukenut jokaista haastattelua yksitellen läpi ja tehnyt lukemastani muistiinpanoja. Tämän jälkeen olen tarkastellut jokaisesta haastattelusta erikseen niissä esiintyviä selontekoja. Selonteot eivät kuitenkaan ole mitään selvärajaisia ilmauksia, joten niitä tulkitakseni olen hyödyntänyt Pertti Alasuutarin (1996), teoksesaan *Toinen tasavalta*, kehrittelemää argumentaatiostruktuuria kuvaavaa analyysikaaviota, joka on sovellus greimasilaisesta aktanttimalista (ks. myös Alasuutari & Ruuska, 1999). Alasuutarin pääkirjoitusten analysointiin kehittämää kaaviota on tutkimuksessaan, niin ikään pääkirjoituksia analysoidakseen, hyödyntänyt myös Valkonen (2003), jonka rohkaisemana olen päättänyt käyttämään tätä analysointitapaa haastatteluaineiston analysoinnissa. Tätä menetelmää hyödyntämällä olen lähestynyt haastattelutekstiä tarkastelemalla sieltä puheessa esiintyvien toimijoiden päämääriä, keinoja päämääriin pääsemiseksi, esteitä, ongelmia tai vastustajia, sekä sitä, miten nämä esteet, ongelmat tai vastustuksen keinot ja tavat ilmenevät (ks. Valkonen, 2003, s. 46; ks. Taulukko 2).

Taulukko 2 Argumentaatiostruktuureja kuvaava analyysikaavio

TOIMINNAN PÄÄMÄÄRÄT	ONGELMAT, ESTEET TAI VASTUSTAJAT
TOIMINNAN KEINOT	ONGELMIEN ILMENEMISMUODOT TAI VASTUSTUKSEN KEINOT

Lähde: Alasuutari, 1996, s. 32; Valkonen, 2003, s. 46

Käytännössä olen lukenut aineistoa keskittyen siihen, mitä aineistossa Metsähallitusta koskevassa puheessa pidetään ongelmana, minkälaisia toimijoita ja toimija-asemia esiintyy,

mitä pidetään tavoiteltavan arvoisena toimintana ja mitä keinoja esitetään parempaan toimintaan. Lukiessani aineistoa olen korostanut näitä tekstikohtia eri värein.

Sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti käsitykset erilaisista yhteiskunnallisista ongelmista ovat ajatusrakennelmia, jotka määrittyvät yhteiskunnallisen keskustelun ja toiminnan kautta. Ongelman tiedostaminen alkaa siitä, että jotkin toimijat haluavat nostaa asian esiin ja sen myötä laatimansa ongelma- ja tilannemäärittelyn yleisesti hyväksytyksi. Erilaisista todellisuutta koskevista käsityksistä seuraa se, että yhteiskunnallisten ongelmien määrittelykentällä urakoi monia eri ryhmiä omien näkemystensä puolesta. (Rannikko, 2003, s. 160.)

Valkonen (2003) ja Alasuutari (1996) ovat purkaneet jokaisen aineistonsa pääkirjoituksen yhdeksi analyysikaavioksi, mutta koska haastatteluissani käsiteltiin useita eri teemoja, lähdin analyysissäni siitä, että yksittäinen haastattelu saattaa tarjota argumentaatorakenteita useammista eri aiheista ja samalla viittauksia useampiin eri puheavaruuksiin (ks. Alasuutari, 1996, s. 33), eli diskursseihin. Alasuutari ja Ruuska (1999, s. 29) puhuvat analyysikaaviosta *tarkastelukehyksenä*, joiden läpi katsottuna tietyt asiat on mielekästä huomioida jossakin sanotussa yhteydessä, ja toisia puolestaan ei. Argumentaatiotiivistelmät mahdollistavat sen, että aineistosta saadaan esille aineistona olevan tekstimassan kokonaiskuva, keskustelujen rakentumisen elementit sekä niissä tapahtuneet mahdolliset ajalliset muutokset. Lisäksi tämä analyysivaihe tuo esille eri aihealueita yhdistäviä ja erottavia teemoja. (Valkonen, 2003, s. 48; ks. myös Potter & Wetherell, 1987, Eskola & Suoranta, 1998, s. 197 mukaan.)

Analyysikaavioon olen merkinnyt haastateltavan (esim. Haastateltava 1), mitä Metsähallituksen toiminnan osa-alueita (esim. Viestintä) puhe kyseisessä selonteossa koskee, sekä sen, mihin maineulottuvuuteen argumentaatiotiivistelmällä mahdollisesti voidaan nähdä viitattavan (esim. luottamuksen rakentuminen). Tällaisella koodaamisella olen analyysin edetessä pystynyt löytämään samaa teemaa käsittelevät kaaviot ja selkeästi hallittavissa olevan kokonaisuuden myötä lisäämään ymmärrystäni niistä teemoista, jotka rakentavat Metsähallituksen mainetta Kainuussa. Seuraavaksi olen tuonut aineiston jälleen yhdeksi kokonaisuudeksi jaotteleamalla jokaisesta haastattelusta tekemäni kaaviot niiden aihepiiriä koskevan otsikoinnin mukaisesti. Tässä vaiheessa aineistoni koostui seuraavista teemoista: toimintavoissa rakentuva epäluottamus, avoimuus, hakkuupäätösten perustelut, kainuulaisten

metsien merkitykset, Suomussalmen hakkuut, päätöksenteon rakentuminen, paikallisten työntekijöiden vastuut ja työllisyys.

Kaikki selonteot ja niissä esitettävät ongelmat eivät esiinny aineistossa suoraan tekstimuodossa, vaan niiden tunnistaminen ja tulkitseminen on vaatinut minua palaamaan analyysikaavioiden muodostamisen jälkeen uudestaan ja uudestaan takaisin alkuperäisen aineiston äärelle tekemään tekstitason tulkintaa. Analyysin tuloksena olen erotellut aineistosta kaksi päädiskurssia, jotka muodostavat kaksi seuraavaa päälukua: eettisyysdiskurssin ja paikallisdiskurssin. Kolmas tulosluku on kahta ensimmäistä teoriaohjautuneempi ja se nivoo yhteen aineistosta tekemiäni havaintojen pohjalta Metsähallituksen maineulottuvuuksia. Seuraavissa luvuissa esitän tulkintojani Kainuussa Metsähallituksen mainetta rakentavasta todellisuudesta. Analyysissä oma roolini tutkijana on ollut keskeinen ja joku toinen tutkija olisi voinut tulkita samaa aineistoa eri tavoin.

5. METSÄHALLITUKSEN MAINEEN RAKENTUMINEN EETTISYYSDISKURSSISSA

Eettisyysdiskurssi rakentaa Metsähallituksen metsätalouden Kainuun tulosalueen toiminnan oikeutusta eettisyyden näkökulmasta. Aineistossa eettisyys merkityksellistyy puheessa metsätalouden kainuulaisten toimijoiden toimintatapojen vastuullisuudesta ja luotettavuudesta. Eettisyysdiskurssi välittyi aineistossa aitona kuuntelemisena, sopimusten pitämisenä, sidosryhmien tasapuolisena kohteluna, läpinäkyvyytenä ja avoimuutena. Eettisyysdiskurssi tuo esiin hyvin mainetta rakentavan organisaation ja sidosryhmien välisen luottamuksen ulottuvuuden. Siltaoja (2004) korostaakin, että hyvä maine edellyttää luottamusta sidosryhmien käsityksissä ja luottamusta ei synny ilman moraalialia ja eettistä toimintaa. Maineen kannalta eettiseksi koettu toiminta on erityisen tärkeää, sillä epäeettiseksi koetun toiminnan seurauksena positiivinen maine voi tuhoutua hetkessä. (Siltaoja, 2004, s. 303–304.) Eettisyysdiskurssissa erilaisiin arvoihin nojaavia erilaisia tavoitetiljoja yhdistää jaettu käsitys siitä, että Metsähallituksen metsätalouden työntekijöiden tulee kantaa vastuuta toimintatavoistaan siinä toimintaympäristössä jossa he operoivat. Tämä diskurssi korostuu puheessa Metsähallituksen toimintatavoista haastateltavien kertoessaan omakohtaisia ja kuulemaansa perustuvia kokemuksiaan.

5.1 ”Metsähallitus kuulee, muttei kuuntele” – Puhe eri toimijoiden mahdollisuuksista vaikuttaa Kainuun metsiä koskevaan päätöksentekoon osallistavassa suunnittelussa

Metsähallituksen osallistamistapahtumat konstruoiduvat tapahtumiksi, joissa taloudelliset intressit hyvin näkyvästi törmäävät niiden intresseihin, kenen toiveissa olisi rajoittaa Kainuussa tehtäviä metsähakkuita. Aineistossa rakentuu kainuulaisten haastateltavien ja aineistossa tuotetun paikallisen hakkuiden kritisoijan yhteisesti jakama käsitys siitä, että Metsähallituksen hakkuutavoitteissa *pitäisi hieman olla joustoa* ja hakkuutavoitteissa pitäisi *pystyä tulemaan vastaan*. Aineistossa esitetään, etteivät Metsähallituksen hakkuupäätökset voi täyttää pelkästään taloudellisia velvoitteita, vaan toiminnasta täytyy tasavertaisesti kantaa myös sosiaalinen vastuu: *(..) Ei riitä että on ympäristöluvut, ei riitä että on kaikki muut tarvittavat oikeudet, mutta pitää olla sen yhteisön lupa ja se ansaitaan vaan sillä, että ollaan*

läheisesti tekemisissä sen ympäröivän yhteisön kanssa ja annetaan ainakin se vaikutelma, että kuunnellaan, eikä tehä mitään mielivaltaisesti, ihmisiä kuuntelematta. Siinä on varmaan ne avaimet siihen, että miten siinä onnistutaan. (H5/M/Media/565)

Tämä esimerkki näyttää Kainuun kontekstissa toteen sen, että mikä näyttäytyy oikeudenmukaisena valtiontason mittakaavassa, ei välttämättä ilmene samalla tavalla paikallisyhteisössä. Tällöin tuloksena voi olla ristiriitaiset näkökulmat sekä ristiriitainen asennoituminen ympäristön käytön ja hallinnan oikeudenmukaisuuteen. (Riipinen, 2006, s. 40.) Edellinen aineistonäyte kiteyttää myös läpi aineiston rakentuvaa tavoitetilaa siitä, että paikallisilla tulisi olla paremmat oikeudet vaikuttaa niihin päätöksiin, jotka koskevat heidän elinympäristöään. Ongelmaksi ei esitetä sitä, etteikö Metsähallitus mahdollistaisi periaatteellisesti kuulemista erilaisilla osallistamistoimillaan, vaan paikallisten vaikutusmahdollisuuksien ongelmana nähdään se, ettei osallistamiseen nähdä sisältyvän aitoa, tasapuolista vaikuttamisen mahdollisuutta. *Mielivaltaisuus* päätöksenteossa ei rakenna kuvaa avoimesta ja keskusteleavasta toiminnasta, mitä kuitenkin esitetään edellytykseksi yhteisön luvan ansaitsemiseksi.

Aineistossa esiintyvässä kritiikissä kyseenalaistetaan se, onko Metsähallitus lähtökohtaisestikaan halukas huomioimaan niiden intressejä, jotka päätöksentekoon on kutsuttu osallisiksi. Tällaisissa selonteoissa osallistamistoimenpiteistä puhutaan tapahtumina, joiden tavoitteena on ajaa läpi Metsähallituksen omia intressejään. Tällöin Metsähallituksesta puhuttiin toimijana, joka kyllä *kuulee*, muttei *kuuntele*.

Käytännössä Metsähallituksen osallistavan suunnittelun ongelmat tulevat aineistossa esille haastateltavien kertoessa kokemuksistaan – joko omakohtaisista tai kuulemistaan - erilaisista sidosryhmiä osallistavista tilaisuuksista. Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelun ongelmaksi esitetään sitä, että Metsähallitus nähdään verhoavan omien intressiensä ajamisen osallistamisen verhon taakse, jotta osallistamisen lopputulokset näyttäytyisivät kaikkien sidosryhmien yhteisenä äänenä. Tällöin Metsähallituksen toiminta näyttäytyy sidosryhmille pyrkimyksinä *hiljentää kansalaisten ääni* ja osallisten mukaan ottaminen näennäiseltä: *(..) Eli vaikka on suuri porukka, tai ees suurta porukkaa tai suurta määrää sidosryhmiä ei saa ottaa päätöksentekoon mukaan näennäisesti, koska ne huomaa, kaikkihan huomaa sen että vaikka esittäs minkälaisia mielipiteitä, niin siinä sit jos loppuraportissa heijät niinku*

nonsoleerataan, niin ei siitä sillon tule mitään. Eli pitäis kuunnella näennäisen kuulemisen sijasta. (H5/M/Media/240)

Eettisyysdiskursissa esitetään, että hyvässä päätöksenteossa tulisi pyrkiä siihen, että sidosryhmien näkemykset *tulisivat aidosti huomioituiksi*. Aito huomioiminen ei ole kuitenkaan tavoiteltava itsessään vaan keino lisätä sidosryhmien kokemusta luotettavammasta toiminnasta. Edellinen aineistonäyte kiteyttää aineistossa osallistamisesta esitettäviä selontekoja, jotka tulkintani mukaan perustuvat oletukselle siitä, että osallistamistapahtumien tulisi ilmentää vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Tällaista oletusta vasten kokemus siitä, että osallistaminen on pelkkää ennalta päätettyjen suunnitelmien hienosäätöä, ei tuo kokemusta avoimesta ja luotettavasta toiminnasta, vaan *sanelupolitiikasta*. Seuraavassa puhenäyte kuvaa kevään 2015 luonnonvarasuunnitelmaan osallistuneen haastateltavan kokemuksia:

(..) Ni kyllä (painottaa kyllä) oli moninaiset keinot, millä kaikki saatiin puhallettua siitä ulos! Siinä käytettiin muka asiantuntijoita - asiantuntijat ku sano jotakin (tauko) ni ilmoitettiin, että teillä niinku oikeestaan ei ookkaan mitään sanomista tähän luonnonvarasuunnitelmaan, koska te ootte asiantuntijoita, että ainoot on ne, jotka täs on osallisia. Osalliset yritti sanoo jotakin, ei (painottaa ei) sillä oo mitään merkitystä niille (Metsähallitukselle).
(H7/N/Luonto/516)

Kun osallistumisesta on omakohtaista kokemusta ja etenkin kun osallistumisen motiivina on halu päästä vaikuttamaan, lienee luonnollista, että oman osallisuuden oikeutusta ei tällöin kyseenalaisteta. Osallistamiseen kuitenkin liittyy edellisen aineistonäytteen tapaan myös usein kysymys siitä, ketkä saavat tulla kuulluiksi – kuka on ”varsinainen osallistuja”. Raition (2003) mukaan osallisuus näyttää muuttuvan kiistanalaiseksi ristiriitojen ilmetessä. Kainuun vanhoja metsiä koskevissa kiistoissa Metsähallitusta on kritisoitu aikaisemminkin siitä, että se on kyseenalaistanut muiden kun paikallisten ryhmien ja kansalaisten asemaa metsistä käytävässä keskustelussa. (Raitio, 2003, s. 198.)

Sidosryhmien osallistamisessa aito huomioiminen muodostuu siitä, että osalliset kokevat koko prosessin olevan oikeudenmukainen. *(..) Kaikista suurin petos minusta oli henkilökohtaisesti se, että sitä kylillä käytiin tupailtoja pitämässä ja muistioita tehtiin, niin niitäkään ei löytynyt niitä muistioita Metsähallitukselta, että ois ollu jotakin ihmisillä selän takana kun ne lähti kyselemään, että miksi näin. (H1/M/Pal/454)*

Osallistumisesta puhuttaessa oletetaan usein, että ihmiset olisivat lähtökohtaisesti halukkaita osallistumaan aktiivisesti (Raitio, 2003, s. 206). Aineistosta tekemäni havainnon mukaan itse aktiivisesti Kainuun metsiä koskeviin päätöksiin vaikuttamaan pyrkivät kokevat, että ihmiset eivät yleisesti ole kovin kiinnostuneita osallistumaan esimerkiksi luonnonvarasuunnittelun. Vastaavasti he, jotka puhuvat kuulemansa perusteella muodostuneiden mielikuvien pohjalta, ovat jopa sitä mieltä, että osallistamiseen otetaan mukaan liikaa sidosryhmiä. Aktiivista toimijuutta tuotetaan heidän puheessaan, jotka ovat ottaneet metsien käytön suunnittelutapahtumiin itse aktiivisesti osaa. Tällaiset toimijat ovat valmiita tekemään kaikkensa, jotta heidän ajamansa intressit tulisivat aidosti huomioiduiksi, sillä he kokevat puhuvansa myös niiden äänellä, jotka syystä tai toisesta eivät tuo ääntään esille.

(..) että kun mitään ei mahda. Ku suurin osa ihmisistä ei yritä vaikuttaa. Ne vaan tyytyy siihen tilanteeseen, että eihän tälle maha mittään. Ne vähät (painottaa vähät) ihmiset, mitkä yrittää vaikuttaa (..) ne ihmiset tekee kaikkensa (painottaa kaikkensa)! Ne on kulkeneet siellä niitten, toimistolla ja tehneet yleisöosastokirjotuksia ja ottaneet kantaa, ja inventoineet ja tehneet selvityksiä ja (huokaa) sitten metsä vaan hakataan pois. Ja sillä hyvä.(..) Mä en tiedä, että mitkä ois ne asiat mihin ihmisten pitäis vaikuttaa, että ne pystys vaikuttaa johonkin.
(H7/N/Luonto/470)

Aineistossa tuotettiin myös oikeutusta Metsähallituksen toiminnalle osallistamista seuranneissa ristiriitaisuuksissa. Metsähallituksen toimille rakennetaan oikeutusta sillä, että sidosryhmiä ylipäättään kutsutaan kuultavaksi hakkuutoimintaan liittyen. *(..)Että se voi kuulla ihmisiä, mutta siitä huolimatta saattaa tehdä ihan erilaisia päätöksiäkin, että eihän niinkun aina tapahu sillä tavalla, että tuota niin se ottas jokkaisen huomioon, mutta ainahi että on kuullut (-) Että kyllä se nyt tietysti omalla tavallaan tekköö sitten ne omat päätöksensä.*
(H2/M/Srk/421) Tällaisessa puheessa tunnistetaan se, että osallistamisesta voi syntyä ristiriitoja, mutta Metsähallituksen toimintaa oikeutetaan sen velvollisuudella tehdä omat päätöksensä.

5.2 Puhe Metsähallituksesta epäluotettavana toimijana

Maineen voidaan nähdä rakentuvan pitkälle luottamuksen kautta (Siltaoja, 2006). Luottamus on uskonvarainen asia, joka perustuu siihen, että molemmat osapuolet uskovat toisen hyvyyteen jossakin asiassa, vaikka mitään lopullista vakuutta ei olekaan toisen hyvyyden toteutumisesta kovan paikan tullen. Luottamuksen voi maineen tavoin rapauttaa nopeasti, mutta sen rakentaminen on hidasta (Aula & Mantere, 2005, s. 154, 161). Epäluottamus merkityksellistyi tiettyjen sidosryhmien keskinäisissä suhteissa Metsähallitukseen, mutta myös läpi aineiston puheessa Metsähallituksen metsätalouden toimintatavoista.

Metsähallituksen ei nähdä aidosti huomioivan sellaisia paikallisten esittämiä intressejä, jotka eivät myötäile metsien talouskäyttöä. Käytännössä sidosryhmien kokemat puutteet aidossa huomioimisessa tulevat esille toteutuneissa metsähakkuissa haastateltavien kertoessa Metsähallituksen *toimivan toisin kun on luvattu (paikallisille) (H2/M/Srk/)* ja että hakkuita *jotenkin niinkun varkain tehdään ja salassa (H3/N/Ylk/622)*. Aineistossa epäluottamus rakentaa tunnetta siitä, että vaikka kyseessä on paikallisten elinympäristö, niin koska Metsähallitus *tekee mitä tahtoo*, niin mitään *ei mahda*.

Seuraava aineistonäyte kuvaa aineistossa esiintyviä selontekoja, joissa eettisyys saa merkityksiä puheessa, jossa Metsähallituksesta puhutaan toimijana joka tekee mitä haluaa:

H2: (...) Ja aina sitten tulee vähän semmonen että tuota niin jos tietty asia on julkistettu tai tiedotettu näin että vähän saattaa syntyä semmonen epäily siitä että toteutettaanko kuitenkaan sitten sen mukaan mitä on suunniteltu ja informoitu. Että semmonen epätietoisuus kyllä tuota saattaa jäädä ilmaan.

Haastattelija: Mistä sä luulet et se johtuu?

H2: No ehkä se johtuu siitä, että tuota nin Metsähallitus on ainakin aikasemmin niinkun et se on toiminut toisella tavalla mitä paikalliset asukkaat esimerkiksi ois niinkun toivoneet ja mitä ne on Metsähallitukselle toiveitaan esittäneet ja keskusteluissa informoineet ja sitten Metsähallitus on tuota niin hakannut sitten vaikka on ehkä luvannut sitten että ei sieltä alueilta hakata, niin sinne on koneet ilmestynyt ja metsää lyöty nurin. (H2/M/Srk/282)

Tämä haastattelunäyte dokumentoi hakkuita kritisoivassa suojelupuheessa merkityksellistyviä Metsähallituksen epäluottamusta herättäviä toimintatapoja, mutta samalla siinä käytännön kautta tiivistyy myös Metsähallituksen osallistamistoiminnassa ongelmana esiintyvä näennäinen kuuleminen. Selonteoissa, joissa rakennetaan kuvaa Metsähallituksesta epäluotettavana toimijana, tunnistetaan metsätalouden taloudelliset vastuut, mutta hakkuiden perusteluja ei oikeuteta puhtaasti niihin vedoten. Tämä tulkinta perustuu aineistossa esiintyvään näkemykseen siitä, että myös muilla intresseillä paikallisten elinympäristön käyttötavoista täytyy olla tasapuolinen mahdollisuus tulla tunnistetuiksi.

Vaikutusmahdollisuuksien puute merkityksellistyy epäluottamuksen tunteessa, joka edellisessä keskustelunäytteessä rakentui kokemuksesta Metsähallituksen toimintatapoja kohtaan.

(..) tämmöselle tavalliselle ihmiselle näyttäytyy monesti, että Metsähallitus tekee vähän mitä se haluaa. Että en tiää mistä se sitten johtuu, mutta joskus nämä päätökset näyttää vähän niinku semmoselta sanelupolitiikalta, että jos jotain on päätetty, niin ei oo sitten joustoo, ei siellä terävämmässä päässä, eikä myöskään sitten aivan siellä toiminnan ytimessä sitten, jos paikallisesti tullaan vaikka jonkun jo hakkuiden käynnistettyä ni tullaan kysymään vaikka tiimiesimieheltä että voitasko tässä säästää näitä ja näitä kohteita, niin siellä ei oookaan sitten neuvottelumahdollisuutta. Et siinä mielessä toivois kyllä että ois semmosta kuuntelua.(..) (H5/M/Media/270)

Tämä aineistonäyte vetää yhteen aineistossa esiintyviä esimerkkejä Metsähallituksen toimintatavoista, jotka rakentavat Metsähallituksen mainetta epäluotettavana toimijana. Toiminnan eettisyys ei rakennu keskusteluissa eri intressejä ajavista arvoista, vaan erityisesti puheessa, jossa Metsähallituksen toimintatavoista syntyy mielikuva Metsähallituksen mielivaltaisesta toiminnasta.

5.3 Puhe huolesta vanhoja metsiä ja muuten arvokkaina pidettyjä metsiä kohtaan

Aineistossa esiintyi laajalti huoli siitä, että Kainuun vanhat metsät joutuvat hakkuiden kohteeksi kun *valtiolta loppuvat rahat* tai ei ole enää muita alueita mistä hakata. Tällainen huoli saa tukea Raition (2003, s. 202–203) artikkelista, jossa hän avaa sitä, kuinka Metsähallituksen suunnittelijat ovat monin paikoin antaneet ymmärtää, että on vaikea löytää

vaihtoehtoisia hakkuualueita kiistaksi nousevien tilalle, sillä todellista hakkuumarginaalia ei aina ole olemassa. Käytännössä tällainen esiintyy aineistossa seuraavassa esimerkissä, jossa on tullut puheeksi Pesiönsaariin suunnitteilla olleet hakkuut: *(..) yks oli tämmönen iäkkäämpi, joka oli aikanaan Metsähallituksessa ollu töissä, ni tuota sano että jos hän ois niinku tuossa 80-luvulla ruennu esimerkiksi puhumaan, että nyt ruetaan jäätien tekemiseen, että lähetään se saari hakkaamaan ni hänt ois niinku pidetty hulluna. (H3/N/Ylk/230)* Raition mukaan ristiriitoja nähdään syntyvän, kun muut metsien käyttäjät huomaavat sen, minkä metsäammattilaiset ovat tienneet kaiken aikaa: kaikki talousmetsiksi määritellyt alueet, myös aiemmin käsittelemättömät, hakataan puuntuotannon kierron jossain vaiheessa (Raitio, 2003, s. 203). Mutta maankäyttö on sekä taloudellinen että ihmisten hyvinvointiin ja elinmahdollisuuksiin vaikuttava kysymys (Riipinen, 2006, s. 39).

Aineistossani esiintyvät esimerkit kertovat, että keskustelu vanhoista metsistä herättää erityisen paljon tunteita Suomussalmella, jossa on paljon valtion metsää ja erityisesti vanhoja metsiä. Tällainen huoli arvokkaiksi koettujen metsien hakkaamisesta nousee aiheelliseksi kun hakkuutoiminnasta vastaavan toimijan ei luoteta huomioivan taloudellisten vastuiden lisäksi muita vastuita tasavertaisesti. Rytterin (2006) mukaan Metsähallituksen vastuita ja tehtäviä määritellään sen mukaan, millaisten arvojen turvaamista ja edistämistä kukin taho pitää tärkeänä. Tällöin Metsähallituksen toiminnan tulkitseminen vastuulliseksi tai vastuuttomaksi riippuu hyvin paljon arvioitsijan omista arvoista. (Rytteri, 2006, s. 169.)

(..)se on vähän semmonen risti, ristiriitanen niinku tavallaan tässäki metsien hyödyntämisessä, että, että toisaalta niinku ymmärretään, että niitä on käytettävä ja niitä on hyödynnettävä, mut sitten taas niinku halutaan, halutaan sitten toisaalta kyllä niinku suojellakki, että(—) Että siinähan ainaki niinku Suomussalmen osalta ni on, on törmäyskurssilla niinkun (tauko) oltu (painottaa oltu) sitten asukkaiden kanssa. (H3/N/Ylk/223)

Analyysin perusteella Kainuussa ongelmia näyttäisi syntyvän silloin, kun jokin tietty metsäalue koetaan Metsähallituksen toimesta talousmetsäksi ja muiden intressiryhmien toimesta jollain muulla tapaa *arvokkaaksi metsäksi*. Metsähallituksen talousmetsäalueet ovat niin sanottuja monikäyttömetsiä, eli metsät eivät ole yksinomaan talouskäytössä, vaan ne ovat kaikkien käytössä muun muassa virkistyskäyttöön. Tällainen määrittely mahdollistaa sen, että eri alueet – tulkitsijasta riippuen – tulevat ymmärretyiksi eri tavoin. Sitä, miten erilaiset

merkitykset näkyvät käytännössä kuvaa seuraava puhenäyte Hossasta: *(..) esimerkiksi noista Hossaan suunnitelluista hakkuistahan oli että miten te voitte hakata, miten te voitte hakata tälläessä kansalliskohteessa vaikka niinkun kansallispuiston statusta ei oookkaan, niin sielläkin sitten perustellaan vaan, että se on talousmetsää. No ei se kaikille ole! (..) (H5/M/Media/495)*¹ Puheessa esitetään ongelmaksi sitä, miten Metsähallitus perustelee tekemiänsä hakkuita. Kansalliskohteeseen viittaamalla Hossan metsät merkityksellistyvät kainuulaisten elinpiiristä koko kansan metsiksi. Puheesta välittyvää oikeutusta hakkuiden vastustukselle perustellaan sillä, että kyseessä on kansalliskohde. Ei siis ”vain” alueellisesti merkittävä, vaan koko kansan kohde – osa suomalaista historiaa ja identiteettiä. Tämä heijastelee myös organisaatioiden toiminnan oikeuttamiseksi esitettävää vaatimusta yhteiskunnallisesta vastuusta – isojen organisaatioiden täytyy kantaa vastuuta koko yhteiskunnalle (ks. Siltaoja, 2006).

Suojelullisia arvoja paikallisten näkökulmasta korostava puhe lähtee oletuksesta, jonka mukaan metsiä koskevan päätöksenteon oikeudenmukaisuuden tulisi ulottua paikallisten ihmisten lisäksi myös laajemmalle paikallisyhteisöön. Tulkintani perustuu siihen, että hakkuut, joihin vastustus aineistossa kohdistuu, kohdistuvat metsiin, joita pidetään arvokkaina muidenkin kun ihmisille tärkeiden arvojen takia. Sajaman (2012, s. 83–84) mukaan ympäristön käytön oikeudenmukaisuudesta puhuttaessa niin sanottu oikeudenmukaisuusyhteisö tulisi rajata laajemmin kuin puhtaasti ihmisten välisissä kysymyksissä. Aineistostani tekemäni havainnot mukailevat Sajaman mainitsemia oikeudenmukaisuusyhteisön *ajan, paikan ja lajin* ulottuvuuksia. Nämä ulottuvuudet tulevat hyvin konkreettisesti esiin puheessa Kainuun vanhoista metsistä ja ylipäättään luonto- ja metsäympäristön tulevaisuudesta: *No ei sitä ainakaan enää paljoo kärsi pilata, että jos me tuleville sukupolville aiotaan säilyttää alkuperästä luontoo, ni kyllä se pitäs jo jarruja lyödä, varsinki näiden vähien vanhojen metsien kohdalle, että(—) että meidän lapsenlapsetki näkis alkuperästä, muuallakin ku kansallispuistossa. (H1/M/Pal/824)*

Tämä esimerkki kuvaa hyvin vanhoihin metsiin kohdistuvia hakkuita kritisoivien selontekojen rakentamaa tavoitetilaa; vanhojen, luonnontilaisten metsien säilymistä pidetään

¹ Muutama kuukausi haastattelun jälkeen vuoden 2016 alussa Hossa valittiin Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlaallisuuksien yhteydessä vuonna 2017 perustettavaksi uudeksi kansallispuistoksi (Hossasta tulee...)

tärkeänä erityisesti tuleville sukupolville. Tällaisissa selonteoissa metsiä koskevan päätöksenteon oikeudenmukaisuus ulotetaan koskemaan myös heitä, jotka eivät vielä ole välttämättä edes syntyneet. Tämä ilmentää hyvin oikeudenmukaisuuden ajallista ulottuvuutta, jossa on kysymys siitä, kuinka pitkälle ympäristökysymyksissä tulisi ottaa huomioon tulevat ihmiset ja heidän tarpeensa. Paikan ulottuvuuden mielenkiinto sen sijaan kohdistuu siihen, miten sitovaa on velvollisuus niitä kohtaan, jotka eivät ole päätöksenteon vaikutusten välittömässä läheisyydessä. (Sajama, 2012, s. 84.) Eettisyysdiskurssissa Metsähallituksen toimintaa arvioidaan paikallisdiskurssia laajemmin juuri myös paikan ulottuvuuden keinoin.

Erityisesti Kainuun vanhojen metsien kohdalla päätöksissä nähdään kannettavan vastuuta paikallisten ihmisten lisäksi myös yli paikallisesti kaikille suomalaisille. Vanhat, luonnontilaiset metsät merkityksellistyvät *meidän kulttuuriksi*, siinä missä kulttuuria ovat *suomenlinnat ja oopperatalot (H7/N/Luonto/1088)*. Puheen kohdistuessa meidän kulttuuriin, saavat vanhat metsät merkityksiä kontekstissa, joka ulottuu välittömän elinpiirin ulkopuolelle. Tällöin vanhat metsät merkityksellistyvät osaksi kaikkien suomalaisten kulttuuria. Näin tullaan ylittäneeksi myös kontekstuaalisen, paikallisen elinympäristön rajat ja korostaneeksi velvollisuutta huomioida metsiä koskevassa päätöksenteossa myös heitä, joiden elinpiiriin hakkuupäätökset eivät suoranaisesti vaikuta. Metsät merkityksellistyvät koko kansan metsiksi, kun argumentoidaan luonnontilaisten metsien säilyttämisen puolesta ja silloin Metsähallituksen tulouttamistavoitteet nähdään uhkana kansallisomaisuudelle.

Paikallisuuden huomioiminen ei ulotu vain ihmisiin, vaan aineistossa puhe vanhojen metsien monimuotoisuuden säilyttämisestä sekä liito-oravien elinympäristöä koskevista rajauksista rakentaa Kainuun metsistä tehtävien päätöksien oikeutusta lajin ulottuvuuden kautta. Sajaman (2012, s. 84) mukaan ympäristökysymyksissä lajin ulottuvuudella viitataan siihen, minkä lajien intressit päätöksenteossa tulisi ottaa huomioon.

6. METSÄHALLITUKSEN TOIMINNAN OIKEUTUS PAIKALLISDISKURSSISSA

Tässä luvussa Metsähallituksen maine rakentuu paikallista toimijuutta korostavassa paikallisdiskurssissa. Paikallisuuskurssi rakentaa Metsähallituksen Kainuussa operoivan metsätalouden toiminnan oikeutusta puheessa joka kumpuaa paikallisten ihmisten jakamasta elinympäristöstä. Olkoonkin, että jokainen paikallinen voi kokea elinympäristön hyvin subjektiivisesti, mutta aineistossa paikallisuus merkityksellistyy etäisyytenä Kainuun ja ”etelän” kesken, sekä heidän kesken, jotka tulevat vain käymään Kainuussa. Paikallisuutta määritetään siis erityisesti maantieteellisesti. Paikallisdiskurssissa Kainuun metsiä koskevat päätökset nähdään tehtävän paikallisten ihmisten elinympäristön ulottumattomissa, mitä esitetään ongelmaksi puhuttaessa paikallisten ihmisten tarpeiden huomioimisesta. Aineistossa tällainen puhe konstruoituu erityisesti haastateltavien puheessa omakohtaisista tai lähipiirin kokemuksista. Paikallisten intressit voivat olla hyvin erilaisiakin, mutta paikallisten huomioiminen Kainuun metsistä päätettäessä muodostaa viitekehyksen, jossa erilaisia intressejä tarkastellaan.

6.1 Puhe Kainuun metsistä elinympäristönä ja päätöksenteon kohteena

Paikallisdiskurssi rakentuu puheessa, joka kumpuaa paikallisten kokemasta elinympäristöstä. Haastattelupuheessa paikallisten kainuulaisten elintila saa merkityksiä ympäristönä, johon kuuluu metsien talouskäyttö, sinne kuuluvat virkistysalueet ja suojelumetsät, yksityisten metsänomistajien metsät ja valtion hallinnoimat metsät. Metsää omistetaan ja metsässä ollaan, virkistäydytään, harrastetaan, tehdään töitä, harjoitetaan luontoelinkeinoja ja kasvatetaan lapsia. Metsät ovat myös ympäristö, joka on sukupolvesta toiseen *tuonut leivän pöytään*. Metsä on *luonteva elinympäristö* ja valtion metsät koetaan omiksi metsiksi, vaikkei niihin olekaan omistussuhdetta. Yksittäinen metsä- tai luontoalue voi merkityksellistyä monella eri tavoin tärkeäksi tai arvokkaaksi. Paikallisuutta korostavassa puhettavassa erilaisille strategioille yhteistä kuitenkin on se, että erilaisille metsien käyttötavoille nähdään paikkansa. Hakkuita kritisoitaessa ei esimerkiksi kritisoida metsätaloutta kokonaisuutena, vaan kritiikki kohdistuu metsähakkuihin tapauskohtaisesti ja Metsähallituksen metsätalouden toimintatapoihin.

Edellä kuvaamani luontoympäristö on aineistossani konstruoituvaa paikallista elinympäristöä. Tieteenalan ja näkökulman seurauksena luonto voidaan käsitteellistää monin eri tavoin, sillä samaa sanaa käyttävät ihmiset käsitteellistävät maailmaa eri tavoin ja jakavat sen eri alueisiin eri tavalla (Lähde, 2012, s. 97–98). Tutkimuksessani en ota yksityiskohtaisesti osaa keskusteluun siitä, mitä luonto ylipäättään on tai mikä on ihmisen ja luonnon välinen suhde (ks. esim. Lummaa, Rönkä & Vuorisalo, 2012). Aineistossani keskeisiä sen sijaan ovat tavat, joilla eri toimijat jäsentävät luonnonkäyttöä ja sen myötä mahdollisesti oikeuttavat tai eivät oikeuta Metsähallituksen toimintaa. Aineistossani esiintyneiden puhetapojen analysoinnissa olen hyödyntänyt luonto- ja ympäristötutkimuksessa käytettyjen universaalien ja kontekstuaalisen luonnon käsitteitä (ks. Lehtinen, 1994, s. 278).

Kontekstuaalinen, eli erityinen luonto käsittää ihmisten välittömässä kokemuspiirissä olevaa elettyä ja toiminnallista luontoa. Universaali, eli yleinen luonto, vastaavasti hallinnon ja katseen kohteena olevaa luontoa, joka on jossakin määrin abstraktimpaa ja maisemankaltaisempaa. (Valkonen 2003, s. 108.) Lapin luontopolitiikkaa käsittelevässä tutkimuksessaan Valkonen (2003) tarkastelee oikeudenmukaisuuspuheen rakentumista lehdistökeskustelussa juuri erityisen ja yleisen luonnon keinoin. Valkonen tulkitsee *etelän* saavan aineistossaan merkityksiä hallinnon, vallan ja politiikan keskuksena, jonka toimien kohteena Lappi on. Lapin ja valtionhallinnon välille tehtävä ero on niin maantieteellistä etäisyyttä kuin kulttuurista ja yhteiskunnallistakin. (Valkonen, 2003, s. 110.) On kuitenkin huomioitava, että Kainuu kätkee sisäänsä myös sisäisiä yleisiä ja erityisiä luontoja (ks. Valkonen, 2003, s. 121). Tällaisten sisäisten tekijöiden väliset jännitteet eivät kuitenkaan aineistossani esiintyneet tutkimusongelmani kannalta keskeisinä. Aineistossani erityisen luonnon kontekstista kantautuva hakkuita kritisoiva puhe tekee ymmärrettäväksi näkemystään Metsähallituksesta asemoimalla sen toimijaksi, joka jäsentää Kainuun metsiä yleisenä luontona. Metsähallitus merkityksellistyy tällöin talouskäyttäjäksi, joka näkee Kainuun luonnon taloudellisena resurssina ja etelä etäiseksi paikaksi, jossa Kainuun metsiä koskevia päätöksiä tehdään. Valkosen tutkimuksen tapaan myös omassa aineistossani rakentuva etäisyys Kainuun ja etelän kesken on yhtäläillä maantieteellistä, kulttuurista ja yhteiskunnallistakin.

Kontekstuaalinen luonto saa puheessa merkityksiä myös metsämaisemana, joka on metsähakkuiden myötä luontevasti muuttuva. Paikalliset ovat eläneet ikänsä ympäristössä,

jossa hakkuut aika ajoin harventavat maisemaa ja he ovat tottuneet tällaisiin muutoksiin.

Tällaisessa puheessa metsämaisemasta rakennetaan myös paikallisille toimijoille syviä juuria Kainuuseen, toisin kuin heille, jotka tulevat Kainuuseen vain käymään. Seuraava puhenäyte kuvaa sitä, miten paikkakunnan ulkopuolelta tuleva voi katsoa paikallisten maisemaa eri tavalla: *(..) tietysti niinku paikallisille ihmisille ni, ne on jo vuosikymmenien saatossa niinku nähneet, että se maisema tavallaan elää ja muuttuu, että, et se on vaan sit jos jostakin on hakattu, ni se on heille vaan niinkun sitten*(—) Kohta

siellä on sitten puun taimet on ja sitten jo kohta harvennellaan, ja tällä tavalla, mutta tietysti se että joka niinkun tulee jostakin muualta Kainuuseenkin, ni, se on tavallaan niinku hänelle se, voi olla se yksi ja ainut kokemus sitten ku hän käy jossakin, että(—) *Jossa sitten piirtyy tämmösenä, että polut menee tuolla hakkuuaukon reunassa ni tuota, ei se, ei se mitenkään myönteinen oo se kuva mikä jää. (H3/N/Ylk/429)* Kainuun ulkopuolelta tulevan ja paikallisen

välistä etäisyyttä tuotetaan juuri tavassa katsoa maisemaa, mutta myös tavassa ymmärtää metsähakkuuta. Siinä missä paikallinen ymmärtää metsien talouskäytön syklejä ja erilaisia menetelmiä, voivat metsähakkuut näyttäytyä varsinkin *kaupunkilaiselle hakkuuiden vastustajalle mörkönä*, josta syntyy mielikuva laajoista sileäksi hakatuista alueista, joiden takia *käkikin joutuu selällään kukkumaan, kun ei ole puuta missä istua (H5/M/Media/468)*. Vaikka aineistossani Metsähallituksen hakkuutoiminta konstruoituu vahvasti ylipaikallisuutta edustavan valtiovallan taloudellisten intressien ajamiseksi, tuotetaan erityisesti vastakkainasettelua suojelun ja talouskäytön kesken rakentavissa selonteoissa myös ylipaikallisen kaupunkilaisen luonnonsuojelijan positiota.

Aineistossa *muualta tulevan* ja paikallisen välistä etäisyyttä rakennettiin myös siinä, miten Kainuussa asuvat haastateltavat ja yksi ei-kainuulainen jäsensivät puheessaan kainuulaista luontoympäristöä. H6 oli haastateltavista ainut, jonka sidos Kainuuseen tuli ainoastaan yritystoiminnan kautta. Hänen puheessaan Kainuun metsät saivat merkityksiä toimintaympäristönä ja – toisin kuin muissa haastatteluissa – Kainuussa kritiikkiä herättäneet hakkuut eivät nousseet esiin hänen puhuessaan. Haastateltavan puheessa rakentui kuva Metsähallituksesta yhteistyöelimenä erilaisten sopimusten keinoin, sekä yritystoimintaa mahdollistavana toimijana esimerkiksi erilaisten reitistöjen ylläpidon ansiosta. H6 haastattelussa paikallisuutta tuotettiin Kainuun ulkopuolelta tulevan yrittäjän silmin seuraavasti: *(..) niin paikallisten kanssa, niin kun kysymys on Kainuusta, niin tää yrittäjäystävällisyys ja, ja niinku semmonen yhteistyöhalukkuus niinku kokonaisuutena on aika* *(..) Aika vaikee päästä niinku paikallisten kans tavallaan tämmöseks (tauko) (..)*

Kainuulainen kateus on aika suurta siellä. Sen mä oon huomannut (..) (H6/Matkailu/106)

Aineistonäytteessä paikallisuutta tarkastellaan ulkopuolelta. Ulkopuolisuus rakentuu sellaisen yrittäjän, joka ei toimi elinpiirissään, ja fyysisessä elinpiirissään toimivien yrittäjien suhteessa. Vaikka kyseessä on yksittäinen haastattelu, ovat siinä rakentuvat selonteot mielenkiintoisia juuri sen kautta miten paikallisuutta tuotetaan jonkun sellaisen silmin, jonka elinpiiri on toisaalla.

Aineistossani Metsähallituksen hakkuutoiminnasta käytävässä keskustelussa kritiikkiä esittävien sidosryhmien keskeinen sidos liittyy paikallisuuteen. Tätä voi selittää se, että metsät ovat monille paikallisille konkreettinen elinympäristö, henkilöhistorian näyttämö ja tulonlähde, eivät siis mitä tahansa metsiä, vaan ”meidän metsiä”. Metsät ovat tällöin paikalliselle jokapäiväisen elämän kannalta tärkeämpiä kuin esimerkiksi alueelle matkaavalle turistille tai luonnon itseisarvosta huolestuneelle kaupunkilaiselle. (Raition, 2003, s. 199.) Tällaisten ylipaikallisten toimijoiden identiteetti ei ole kiinnittynyt paikallistasolle (ks. Riipinen 2006, s. 47). Seuraavassa luvussa tarkastelen sitä, minkälaisia merkityksiä paikallisten elinympäristöksi mieltämät metsät saavat paikallisdiskurssissa ja miten ”ylipaikallisiksi” toimijoiksi merkityksellistyvät matkailijat ja paikalliset katsovat metsämaisemaa eri tavoin.

6.2 ”Metsä on tunnepitoinen asia” – metsän eri merkitykset paikallisdiskurssissa

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten hakkuiden kohteena oleva metsä merkityksellistyy puheessa, joka kumpuaa paikallisten elinympäristöstä. Riipisen (2006, s. 38) mukaan paikallisten asukkaiden maankäytön kysymyksiin liittyvässä oikeudenmukaisuuskäsityksessä tärkeässä roolissa ovat ympäröivälle luonnolle annetut, tai sille muotoutuneet merkitykset. Analyysissäni olen keskittynyt erityisesti metsäluonnolle annettuihin merkityksiin vastatakseni kysymykseen siitä, miten kainuulaiset toimijat tekevät ymmärrettäväksi suhtautumistaan Metsähallituksen metsänkäyttöön Kainuussa. Aineistostani on ollut tulkittavissa kahdenlaisia selontekoja, joita yhdistää paikallinen puhe metsistä työllisyyden viitekehysessä.

Ensin tarkastelen sitä, minkälaiseksi Kainuun metsät konstruoituvat puheessa, jossa niille annetaan merkityksiä paikallisina työllistäjinä. Tällaisissa selonteoissa Metsähallituksen tulisi

Kainuun metsiä koskevassa päätöksenteossa ensisijaisesti huomioida paikallinen työllisyysnäkökulma. Työllisyysnäkökulmaa korostavassa puheessa Metsähallitus rakentuu merkittäväksi alueelliseksi työllistäjäksi ja Metsähallituksen toimintaa tarkastellaan erityisesti metsätalouden tuomien työpaikkojen valossa. Kainuun metsiä koskevia päätöksiä työllisyyden näkökulmasta tarkastelemaan puheeseen liittyy kunnioitusta mennyttä kohtaan, mitä kuvastaa hyvin seuraava puhenäyte: *(..) sillon lapsuudessakin ni se leipä on tullut sieltä Metsähallituksen kautta ja tavallaan sen niinkun ymmärtää, että, että se (—) että se, että me pidetään ja metsää hoidetaan, niin kyllä siellä on myös niitä hakkuita tehtävä ja harvennuksia, että, ei niinkun ei me voida niinkun kaikkea jättää vain että nyt, nyt ei tehdä enää mitään (..)* (H3/Ylk/421) Metsähallituksen asema työllistäjänä on rakentunut historian saatossa ja haastateltavalla on henkilökohtaista kokemusta siitä, miten lähipiiriin on historian saatossa tullut Metsähallituksen kautta tullut *leipä pöytään*. Toisaalta ymmärretään sitä, että hakkuut saattavat herättää ristiriitoja, mutta hakkuiden oikeutusta rakennetaan erityisesti nojaten metsätöiden työllistäviin vaikutuksiin. Edellisessä puhenäytteessä argumenttia tuetaan henkilökohtaisilla kokemuksilla, mutta aineistossa paikallisten työllistymistä korostettiin myös objektiivisemmässä tarkastelussa.

On inhimillistä oikeuttaa ristiriitaisuutta herättäviä hakkuita, kun on kyse leivästä pöydässä. Mediassa Kainuuseen liitetään usein korkea työttömyys ja sen myötä heikot tulevaisuuden näkymät. Helmikuussa 2016 Kainuun uutisoitiin olevan tutkimuksen mukaan Pohjoismaiden ”surkein paikka”. Tutkimuksessa mitattiin muun muassa työllisyyden ja talouden näkymiä. (ks. esim. Tutkimus: Kainuu Pohjoismaiden...) Aineistossa selonteoissa, joissa metsille annetaan merkityksiä työllistäjänä ja Metsähallituksen hakkuiden oikeutusta rakennetaan työllisyyden näkökulmasta, argumentoidaan edellisen puhenäytteen tavoin korostaen sitä, ettei metsiä voida jättää täysin luonnontilaisiksi niin, *että nyt ei tehdä enää mitään*. Tämä sai minut kysymään sitä, onko luonnonsuojelun ja talouskäytön vastakkainasettelun juuret niin syvällä kainuulaisessa metsäkeskustelussa, että metsän taloudellisesta käytöstä saadut työpaikat joutuvat automaattisesti uhatuiksi puheessa suojelullisista arvoista. Tulkintani on, että metsänkäyttöä työllisyyden näkökulmasta korostavissa selonteoissa yhtäältä argumentoidaan paikallisten työllisyyden puolesta, mutta toisaalta myös tuotetaan vastakkainasettelua metsien talouskäytön ja suojelun kesken. Paikallisdiskurssissa tuotettuun vastakkainasetteluun perehdyn tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Seuraava aineistonäyte avaa aineistossa rakentuvia selontekoja, joissa argumentoidaan metsien hakkuilta säästämisen puolesta luonnon vetovoimaisuuden nimissä. Tämä on toisenlainen aineistossa esiintyvä tapa puhua metsistä työllistäjänä, tässä tapauksessa paikallisten matkailuyrittäjien näkökulmasta. Nämä selonteot kuvaavat Kainuun kontekstissa sitä, että Suomessa, kuten myös muissa pitkälle teollistuneissa maissa on jo jonkin aikaa eletty siirtymäkautta teollisesta ”jälkitekolliseen” aikaan. Tähän liittyy keskeisesti se, että teollisen luonnonkäytön rinnalle on nousemassa myös muita luonnonkäyttömuotoja ja esimerkiksi luonnonsuojelun, virkistystyksen ja matkailun tarpeet ja vaatimukset ovat nousseet voimakkaammin esille keskusteltaessa metsien käyttötavoista. (Rannikko, 2010, s. 257.)

Metsä on tunnepitoinen asia, koska Suomessa niin kauan on, niin kauan ollaan eletty metsäteollisuuden varassa että, on sekä ne, jotka kokee että metsä on sitä vihreetä kultaa, jota täytyy jalostaa ja mahdollisimman korkeella asteella, että niinkun meidän talous menestyy ja sitten on niitä, jotka näkee että metsät on meidän(-) ainoastaan ne ei oo meille taloudellinen voimavara tässä niinkun tämmösessä mekaanisessa tai kemiallisessa jalostuskäytössä, vaan että metsät pitäis rauhoittaa ja tänne pitäis tuua tuota sitten entistä enemmän turisteja niinkun meidän erämaihin ja heillä on sitten taas sitä näkökulmaa, että täällä on jo kaikki hyvät metsät hakattu (-) (H5/10/335-338)

Valitsin tämän aineistonäytteen esimerkiksi, koska se kiteyttää aineistossa esiintyviä selontekoja, joissa metsien talouskäyttöä arvioidaan luontoon suuntautuvan matkailun näkökulmasta. Matkailun näkökulmasta Metsähallituksen hakkuutoimia kritisoiduissa selonteoissa kritiikkiä perustellaan vedoten maisemallisuuden kärsimiseen. Aineistossa Kainuun matkailullisen vetovoiman heikentymistä ongelmaksi esittävät selonteot pohjautuvat näkemykselle siitä, että Kainuusta tulnaisiin hakemaan kokemuksia erämaamaisesta luonnosta. *Erämaalla* tulkitsen tässä yhteydessä viitattavan johonkin lähestulkoon koskemattomaan ja luonnonmukaiseen. Rovannerä ym. (2008) ovat tutkineet matkakohteen valintaan vaikuttavien tekijöiden yhteydessä myös metsä- ja maankäyttökiistojen vaikutusta matkailijoiden mielikuviin. Tarkastelun kohteena olleella Inarin alueella tapahtuneella metsien tai muun luonnon intensiivisellä käytöllä ei nähdä olevan merkittävää vaikutusta matkailijoiden mielikuviin alueesta matkailukohteena. Tutkimuksessa kuitenkin huomioidaan, että metsien intensiivisellä käytöllä voi olla vaikutusta erämaisen luonnon takia alueelle matkustavien valintoihin, sekä vaikutusta alueen maineeseen erityisesti juuri erämatkailukohteena. (Rovannerä ym. 2008, s. 395.)

Paikallisdiskurssissa viittaukset metsien käytön taloudelliseen vaikuttavuuteen paikallisten näkökulmasta olivat vähäisiä, sillä hakkuista saatavia aluetaloudellisia vaikutuksia ei tunnistettu. Tätä dokumentoi seuraava aineistonäyte:

(..) kun pitää ottaa semmosilta alueilta sitten mitkä on hyvin ehkä pieniä ja merkityksettömiä alueita niinkun Metsähallituksen hakkuitten kokonaisuuden kannalta, mutta toisaalta tietysti voi ajatella, että jos ei näitä pieniä ja merkityksettömiä alueita taloudellisesti oteta käyttöön, niin jos niitä tulloo paljon sitten ympäri Suomea, niin sehän vaikuttaa sitten siihen tulokseen (..) mutta sitten taas paikalliset kokee sen niin että kun on joku tällöinen pieni, no esimerkiksi vaikka näitä saaria, niin tuota miksi sieltä hakataan kun sieltä saahaan niin vähän sitä puustoo kuitenkin, ja sen taloudellinen merkitys on niin pieni kun lasketaan sitten että sinne joudutaan jäävyttämään tiet ja hankalista olosuhteista ajamaan ne (..) Mutta siihenhän on tietysti Metsähallituksella taas oma perustelunsa se, että sieltä ajatellaan taas tulevaisuuden kannalta että istutetaan taas sinne uutta metsää ja sitten taas se vuosikymmenen päästä tuottaa (..) niin sillä on taas oma merkityksensä, mutta paikalliset kahtoo asioita toisenlaisesta näkökulmasta. (H2/Srk/608)

Aineistossa Metsähallituksen taloudellinen vastuu korostuu vastuuna valtiolle, eikä esimerkiksi paikallisesti aluetaloudellisena vastuuna. Tällöin Metsähallituksesta organisaationa rakennetaan toimijaa, jonka muut vastuut sopeutuvat organisaation pyrkimyksissä täyttää metsätaloudelle asetetut taloudelliset velvoitteet. Metsätalouden aluetaloudellisten vaikutusten arviointia kuvaa näkemys siitä, että *verot valuu Vantaalle (H1/M/Poro/912)*. Tällaista mielikuvaa vasten ristiriitaisuuksia herättävillä alueilla hakkuutoiminnan perustelu puhtaasti ylipaikallisena toimijana merkityksellistyvän *valtion* asettamilla tulostavoitteilla koetaan epäoikeudenmukaiseksi. Epäoikeudenmukaisuuden kokemus ei kuitenkaan synny siitä, etteikö metsätaloutta talouden osa-alueena tunnistettaisi, vaan yksittäiset ristiriitot herättävät hakkuukohteet saavat Metsähallituksen toimintaa arvostelevien silmissä erilaisia merkityksiä.

6.3 Paikallisesti tuotettu vastakkainasettelu talouden ja luonnonsuojelun kesken

Paikallisesti, ihmisten elinympäristöstä kumpuavassa puheessa rakennettiin vastakkainasettelua metsien talouskäyttöä puoltavien ja vastustavien kesken.

Vastakkainasettelua rakentavissa selonteissa taloudellisia ja suojelullisia arvoja ajavat toimijat asemoidaan toistensa vastakohdiksi talous–suojaelu -jatkumon ääripäihin. Tällaisessa jaottelussa Metsähallitus asemoituu vahvasti metsätalouden taloudellisia intressejä ajavaksi toimijaksi ja suojelullisia arvoja ajavat toimijat itsensä *metsäkoneisiin köyttäviksi* luonnonsuojeluaktivisteiksi. Vastakkainasettelu ei ainoastaan kuvasta sitä tapaa miten metsien talouskäytöstä ja suojelusta on Kainuussa tavattu puhua, vaan se myös kuvaa Metsähallituksen eri tehtävissä korostuvia valta-asemia. Metsähallituksen metsätalouden nähdään *ylikävelevän* kaiken muun organisaation sisäisesti.

Intressiryhmien väliset konfliktit tai ristiriidat eivät olleet haastatteluissani teemoina, vaan niistä keskusteltiin, jos haastateltava viittasi niihin puheessaan. Seuraava lauselma kuvaa hyvin sitä, miten tiukasti omassa ajattelulokerossa erilaiset intressit voidaan nähdä olevan, kun ne asetetaan toisiaan vastaan. Metsähallituksen onnistumista tehtävissään H5 kuvaa seuraavasti: *(..) tietenkkin sitten riippuu ihmisen katsantokannasta, miten se niinkun sen asian ottaa, että jos on orientoitunut niin, että yhtäkään puuta ei saa kaataa, että meillä ei oo siihelupaa, että, puiden täytyy kasvaa ja talousmetsät on erikseen, niin silloinhan ihminen ajattelee, että Metsähallitus on epäonnistunut (-) (H5/6/186-189)*

Orientoituminen siihen, ettei yhtään puuta saisi kaataa, viittaa näkemykseen, jonka mukaan luonnonsuojeluääripää olisi kyvytön näkemään yhtään omien intressiensä yli. Metsähallituksen toimintaan tässä selonteossa merkityksellistyvä luonnonsuojelun ääripää suhtautuu negatiivisesti ja syyllistäen *(..) kun se, tuota kaataa vanhaa metsää niinkun arvokkaiden luontokohteiden läheltä(..)(H5/6/189)*. Korostaessaan ihmisen katsantokannasta aiheutuvaa näkemystä, olisi haastateltava voinut tietysti kertoa myös muunlaisista mahdollisista katsantokannoista, mutta, tietoisesti tai huomaamattaan, hän tuli uusintaneeksi keskustelua luonnonsuojelun ja talouskäytön yhteensovittamisen riittäisyydestä, jonka Raitio (2008) tutkimuksessaan mainitsi jatkuneen Kainuussa jo muutamia vuosikymmeniä. Aineiston pinnallisemmankin tason tarkastelu antaa viitteitä, että kainuulaisessa kontekstissa tällaisten intressiristiriitojen merkitykset kietoutuvat moniulotteisesti ihmisten puheeseen ja ulottuvat pitkälle historiaan.

H7: Niin että voi olla suojelun kannalla, ilman et tarttee leimautua luonnonsuojelijaksi, tai tarttee leimautua metsätalouden kannattajaksi, että (—) Musta se on niinkun ollut hienoo, että (—)

Haastattelija: Joo

H7: Vastakkainasettelut tekee sitten sen, että sieltä ei ne, muut äänenpainot tule sen takia ehkä esille, että pelätään sitten että leimaudutaan johonkin, porukkaan. (H7/N/Luonto/1306)

Aineistossa vastakkainasettelua tuotetaan eri positioista. Edellinen aineistonäyte kuvaa H7 pohdintaa siitä, mitä vastakkainasettelu tekee keskustelulle. H7 kokemukset vastakkainasettelusta saavat merkityksiä hänen luonnonsuojeluharrastuneisuutensa kontekstissa. Haastattelutilanteessa hän tulkintani mukaan asemoi korostuneesti itsensä suojelijajpositioon kiittelemällä, että olin kiinnostunut myös hänen *vähän kärkkäämmistä kommentteista*. Kiittelemällä kärkkäiden kommenttiensa puolesta hän ikään kuin asemoi Metsähallituksen hakkuutoimintaa kritisoivat näkemyksensä suoraan lokeroon, joka kainuulaisessa metsäkeskustelun kontekstissa on totuttu näkemään hyvin negatiivisena. Suojelupuolen lokerointi merkityksellistyi myös viranomaistahoa edustaneen haastateltavan sanoessa *suojelupuolen olevan ihan oma lukunsa*.

Keskeinen vastakkainasettelua tuottava puhujapositio on H5 mainitsema *tavallinen ihminen*, joka asemoituu tarkkailemaan ja analysoimaan suojelun ja talouden kamppailua vastakkainasettelujatkumon ulkopuolelle. Haastateltava ei esimerkiksi kerro omasta mielestään ajattelevansa Metsähallituksen onnistuvan tehtävissään pääasiassa aika hyvin, vaan päätyy kuvaamaan näkemystään sanomalla, että *(..)pääasiassa ja tavallisen ihmisen näkökulmasta (Metsähallitus onnistuu tehtävissään) aika hyvin (..)* (H5/6/185). Ensin tulkitsin tavallisen ihmisen sijoittuvan vastakkainasettelujanalla keskelle, mutta analyysin edetessä huomasin asemoivani hänet hieman lähemmäksi talouskäytön ääripäätä, sillä *tavallinen ihminen* ei välttämättä suoraan kritisoi, mutta hieman ihmettelee ja kyseenalaistaa ääripäistä erityisesti luonnonsuojelijoiden retoriikkaa. Tavallisen ihmisen näkökulmaan yhdistyy kuitenkin rajanvetoa suhteessa ääripäihin ja sitä kautta puolueettomuutta.

Metsän eri käyttömuodoista käytävä keskustelu on tavalliselle ihmiselle arkipäivää, mutta korostamalla puheessaan *ihmisten katsantokantoja*, asemoi puhuja itsensä metsäkeskustelussa hieman ulkopuoliseksi tarkkailijaksi. Yhtäältä tällainen etäisyyden ottaminen voi kertoa siitä, ettei hakkuualueita koeta niin läheisiksi, että koettaisiin tärkeäksi esittää kritiikkiä hakkuuta kohtaan. Toisaalta tulkitsen sen myös antavan viitteitä siitä, ettei Kainuun kontekstissa kaikki välttämättä halua tulla lokeroiduksi vastakkainasettelussa janan jompaankumpaan ääripäähän. Voi olla helpompaa ilmaista mielipiteitä ja keskustella, kun ei lähtökohtaisesti tule asemoiduksi tiettyyn lokeroon.

Tässä luvussa tarkastelemani kahtiajakoa taloudellisia ja luontoarvoja painottavien intressiryhmien kesken toi tutkimuksessaan esiin myös kestävän metsätalouden näkemyksiä tarkastellut Berninger (2006). Berningerin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden näkemykset kestävästä metsätaloudesta jakautuvat selkeimmin juuri talous–luonto-akselilla ja esimerkiksi sosiaaliset tekijät, kuten työllisyys, olivat vähemmän korostuneita. Paikallisdiskurssissa tuotettu vastakkainasettelu antaa viitteitä siitä, että keskusteluissa metsätalouden kestävyydestä muut tekijät voivat jäädä helposti alakynteen taloudellisten ja suojelullisten arvojen kamppailussa.

6.4 Paikallisesti kumpuava hakkuukritiikki

Edellisessä luvussa tarkastelin sitä, miten paikallisdiskurssissa tuotetaan vastakkainasettelua metsähakkuuta oikeuttavien ja vastustavien kesken. Tässä luvussa tarkastelen sitä, kuka on paikallinen hakkuiden kritisoija ja miten hakkuukritiikki konstruoituu paikallisdiskurssissa. Läpi aineiston tekstissä viitattiin *paikallisiin*, jotka suhtautuvat Metsähallituksen hakkuisiin kriittisesti tai katsovat Metsähallituksen perusteluja *eri tavalla*. Tämä sai minut kysymään aineistolta sitä, ketä ovat nämä paikalliset toimijat ja millä tavoin hakkuiden vastustus ilmenee.

Paikallisten elinympäristöstä kumpuavassa hakkuukritiikissä paikallisten toimijoiden esittämä kritiikki ei aina ilmene aktiivisena julkisena vastustuksena, vaan ennemminkin paikallisten keskinäisissä keskusteluissa ja kohtaamisissa. Paikallisista rakentuu kuva jonkin asteisena yhteisönä enemmän kuin pelkästään yksittäisinä hakkuuta vastustavina yksilöinä. Tähän kuitenkin tekee poikkeuksen H3 kertoessaan Vienan reitin hakkuuta kritisoineesta *yhdestä*

aktiivisesta paikallisesta kyläläisistä. Aineistoni sai minut pohtimaan sitä, onko paikallisilla jokin syy olla vastustamatta. Seuraavassa aineistonäytteessä H1 puhuu Metsähallituksen metsätalouden hakkuisiin kohdistuvasta kritiikistä:

H1: No kyllä se yksityiset, täällähän luontomatkailuyrittäjiä ei ole monta, mutta kyllähän ne yksityiset ihmiset, ni kahtoohan ne vähän pitkään tuota hommaa, mutta (—)

Haastattelija: Nostetaanko sitä esille?

H1: No ei varmasti (naurahtaa) Tiedotusvälineisiin ei ainakaan, mutta että tuollahan kylän puheissahan se tulee esille. (H1/M/Pal/924)

En vielä haastattelutilanteessa tullut kiinnittäneeksi erityistä huomiota haastateltavan melko voimakkaaseen, naurulla verhottuun ilmaisuun. Tämä sai minut kuitenkin myöhemmin kysymään aineistolta sitä, miksi paikalliset eivät *varmasti* tuo mielipiteitään esille. Asia ei varmasti ole yksiselitteinen, mutta tulkintani paikallisten haluttomuudesta kertoa mielipiteitään saa tukea H3 haastattelusta, jossa hän kertoo, että *(..)* *se on kuitenkin niin monelle (paikalliselle) antanut sen leivän, metsänhoitotyöt, että, et se tavallaan sitten sitä kautta niinkun, vaikka on jo Metsähallituksesta jo eläkkeellekin siirrytty ja muuta, ni on aika korkea kynnys lähteä kritisomaan sitten jotakin toimenpiteitä, että, että tuota(—) tavallaan niinku kunnioitetaan sitä entistä, entistä työnantajaa sitten. (H3/N/Ylk/436)*

Näissä aineistonäytteissä kuvataan paikallisten toimintaa sellaisen selonteon keinoin, jossa tavoitetilana pidetään sitä, että kaikki halukkaat kokisivat mahdollisuuden esittää näkemyksiään avoimesti. Ongelma ei näin ollen muodostu siitä, että paikalliset eivät avoimesti tuo mielipiteitään julki, vaan ongelmaksi esitetään, että paikalliset kokevat, että heillä *on syy olla tuomatta niitä* julki. *Korkea kynnys kritisoida* viittaa siihen, että kritisoinnista voisi tulla jotakin seurauksia, sillä jos näin ei olisi, ei silloin todennäköisesti myöskään olisi korkeaa kynnystä. Tällainen selonteko on esimerkki taloudellisilla ja työllistävillä tekijöillä hakkuita perustelevien näkemysten ja luonnon suojelullisia arvoja korostavien näkemysten yhteentörmäyksestä. Samalla siinä tulkintani mukaan tuotetaan myös vastakkainasettelua talouskäytön ja suojelun kesken. Vastakkainasettelu saa merkityksiä paikallisten pelkona leimaantua niin sanottuun suojelijoiden leiriin. Aivan niin kuin hakkuutoimintaa voitaisiin kritisoida vain yhdenlaisesta, hyvin mustavalkoisesta,

suojelijapositionista käsin. Tätä tulkintaa tukee myös aineiston ulkopuolinen keskusteluni erään suomussalmelaisen toimittajan kanssa, joka oli tekemässä juttua koskien Suomussalmen metsähakkuita ja niistä nousseita kiistoja. Hän kertoi, kuinka hakkuita kritisovia paikallisia suomussalmelaisia oli vaikea saada haastateltaviksi, koska he pelkäsivät tulevansa lopullisessa jutussa tunnistetuiksi.

Kritiikki kohdistuu aineistossa yksittäisiin hakkuutapauksiin ja tulkintani mukaan paikallinen toimija kritisoidessaan ei kohdistu kritiikkiään yleisesti metsätalouteen, vaan erityisesti Metsähallituksen metsätalouden toimia kohtaan. Puhuessaan hakkuihin kohdistuvasta kritiikistä haasteltavat viittaavat niin Suomussalmen kuntalaisiin, yksityisiin ihmisiin, Kainuun matkailuyrittäjiin, kuin luonnonsuojelijoihinkin. Paliskunnan edustaja puhuu *meistä*, jotka ovat ikänsä viettäneet metsässä. Yksitulkintaista määritelmää aineistostani ei voida kuitenkaan tehdä siitä, kuka tai ketkä tarkalleen ottaen ovat niitä paikallisia, jotka hakkuutoimintaa kritisovat. Siinä missä paikallista toimijuutta rakennetaan haastateltavien puheessa, rakentuu se myös itse haastattelutilanteissa kainuulaisten haastateltavien ihmetellessään tai kritisoidessaan metsätalouden toimintaa minä-muodossa.

Tällainen kritisoiva toimijuus tulee käytännössä esiin erityisesti Suomussalmen hakkuiden ja vanhoihin metsiin kohdistuneiden hakkuiden kohdalla, joista haastateltavat puhuessaan tulivat kertoneeksi esimerkkejä. Metsähallituksen hakkuutoiminnasta puhuessaan haastateltavat kertovat, että *paikalliset kahtoo asioita eri tavalla (H2)* ja etteivät *paikalliset ihmiset kato hyvällä (H1)*. Käytännössä vastustus näyttää kohdistuneen viimeisimmäksi Pesiönsaareen suunniteltuihin hakkuihin. Hakkuualueiden pienuuden takia ihmetellään hakkuiden roolia kokonaisuudessa ja paikallisten kerrotaan myös kritisoineen sitä, että Metsähallitus olisi nojannut vanhaan tietoon kertoessaan paikallisten hyväksyvän hakkuut. Metsien suojelullisia arvoja korostava puhe lähtee oletuksesta, että hakkuita koskevassa päätöksenteossa tulisi ottaa metsätalouden omien intressien lisäksi huomioon tasapuolisesti myös paikalliset intressit. Tällainen puhe rakentuu läpi aineiston, eikä vain esimerkiksi ympäristöjärjestön edustajan puheessa. Käytännössä tämä näkyy esimerkein Metsähallituksen osallistamistoimenpiteistä ja haastateltavien pohtiessa sitä, tulevatko muut kuin taloudelliset intressit aidosti kuulluiksi.

6.5 Puhe metsätalouden paikallisten työntekijöiden vastuista ja Kainuun metsiä koskevan päätöksenteon rakentumisesta

Aineistossa yleinen, päätöksenteon kohteena oleva luonto konstruoituu puheessa metsätalouden työntekijöiden vastuista Kainuun metsiä koskevassa päätöksenteossa. Aineistossa esiintyi kaksi erilaista tapaa puhua Metsähallituksen hakkuista koskevan päätöksenteon rakentumisesta: päätösten nähtiin tulevan joko ”etelästä” tai niitä nähtiin tehtävän paikallisten esimiesten pöydän ääressä. Näitä kahta erilaista tapaa ymmärtää Metsähallituksen päätöksenteon rakentumista yhdisti näkemys siitä, että Kainuun metsistä tehtävät päätökset *pitäisi* tehdä mahdollisimman lähellä paikallisia ihmisiä. Se, miten päätöksenteon nähtiin rakentuvan, vaikutti siihen miten Metsähallituksen toimintaa kritiikkiä herättäneissä hakkuissa oikeutettiin.

Aineistossa esiintyi kaksi erilaista tapaa ymmärtää Kainuun metsiä koskevan päätöksenteon rakentumista ja niiden myötä Metsähallituksen metsätalouden paikallisten työntekijöiden vastuuta. Paikallisten työntekijöiden vastuut merkityksellistyivät niin sanotun *etelä-Kainuu* -asettelun myötä, jossa etelä sai merkityksiä Kainuuseen nähden niin maantieteellisesti, kuin yhteiskunnallisestikin etäisenä paikkana. Yhteistä tällaisille selonteoille on niiden perustuminen näkemykselle, jonka mukaan metsiä koskevat päätökset pitäisi tehdä mahdollisimman lähellä niitä ihmisiä, joihin päätökset vaikuttavat, eli elinympäristöksi koetun luonnon läheisyydessä. *(..) jos sieltä jotakin tavallaan niinku palautetta tulee tai johonki heidän suunnitelmiin tai muihin lähetään puuttumaan, ni sillon kun se päätöksentekois siellä mahdollisimman lähellä, ni kyllä siihen on helpompi sitten vaikuttaa(..) (..) että kyllä se niinku parempi, parempi on, että siellä on niitä oikeita ihmisiä (..) (H3/N/Ylk /870)*

Tämä puhenäyte kuvastaa hyvin läpi haastatteluiden esiintyvää näkemystä siitä, että ongelmia syntyy, jos päätöksenteko menee liian kauas paikallisten ihmisten ulottumattomiin. Näin ollen valtio saa merkityksiä kaukaisena hahmona, jonka etäisyys aiheuttaa sen, ettei sen päätöksiin pystytä paikallisella tasolla vaikuttamaan. Kun päätöksenteko tapahtuu jossain kaukana, ei enää tiedetä mihin, tai miten siihen voidaan vaikuttaa. Sen sijaan kun päätöksenteko tapahtuu *mahdollisimman lähellä*, koetaan myös omat vaikutusmahdollisuudet parempina. Sanavalinta *oikeita ihmisiä* luo vaikutelman siitä, että lähempänä, omassa elinympäristössä tapahtuva päätöksenteko on helpommin ymmärrettävissä kuin jonkun etäisen etelässä olevan

valtiovallan tekemät päätökset. Puheessa tullaan luoneeksi mielikuva valtiovallasta, jonka tekemät päätökset olisivat ihmisten sijasta jonkun etäisen hahmon tekemiä.

(..) No Metsähallituksen pitäis ottaa paikallinen ihminen huomioon, että se ei ois tuo Helsinki kesk(—) tai korjaan, Vantaa keskeinen. (..) (H1/M/Pal/806) Vantaa viittaa tässä yhteydessä Metsähallituksen pääkonttoriin Vantaan Tikkurilassa, mutta tällainen lausuma korostaa maantieteellisen etäisyyden lisäksi myös valtiovallan ja Kainuun välistä yhteiskunnallista etäisyyttä. Valtio tulee tuotetuksi puheessa joksikin kaukaiseksi, tuntemattomaksi toimijaksi, jonka etäisyys herättää epäluottamusta. Valkonen (2003, s. 110) tulkitsee Lapin kontekstissa paikallisten valtiovaltaan kohdistaman kritiikin olevan seurausta luottamuspulasta, jonka katsotaan olevan seurausta valtionhallinnon asiantuntemuksen puutteesta lappilaisista ”erikoisoloista”. Aineistossani merkityksellistyvä kritiikki valtiovallan päätöksentekoa kohtaan uusintaa mielestäni tällaista näkemystä asiantuntemuksen puutteesta, samalla kun asiantuntemus rakentuu metsiä koskevassa päätöksenteossa kykynä huomioida luontoa paikallisten ihmisten silmin.

Metsähallituksen taloudellista vastuuta korostavassa puheessa etelällä viitataan maantieteellisesti pääkaupunkiseutuun, mutta se saa myös merkityksiä vallan ja päätöksenteon norsunluotornina, josta päätökset tulevat ylhäältä alas kansan äärelle Kainuuseen. Tällaisessa puheessa metsätalouden paikalliset, kainuulaiset työntekijät asemoidaan organisaation sisällä ikään kuin juoksupojiksi, jotka perustelevat toimintaansa valtiovallan asettamalla hakkuutavoitteilla. Metsähallituksen hakkuupäätösten mainitaan tulevan *tuolta ylhäältä* ja Kainuu tuotetaan puheessa päätöksenteon kohteeksi. Taloudellisella hyödyllä Metsähallituksen toimintaa oikeuttava puhe asemoi metsätalouden paikalliset työntekijät, paikallisten tiimien johtajia myöten, valtiovallan päätöksenteon uhreiksi: *(..) Se kun ohjeet tulee tuolta Helsingistä niin kyllähän se semmonen (–) tiimijohtalla ei ole paljon (–) kyllä ne kädet on sidottu(..) (H1/M/Pal/244)* Tällainen puhetapa korostuu puhuttaessa Metsähallituksen metsiä koskevasta päätöksenteosta. Tällaisessa puheessa Metsähallituksen työntekijöiden kerrotaan rakentavan toiminnalleen oikeutusta argumentoimalla taloudellisten velvoitteiden puolesta:

Metsähallitukselle on asetettu tietyt tulostavoitteet joita sen pitää tehdä ja niiden mukaan elää et eduskunnan käsissä se ja sitten valtioneuvoston käsissä se niinkun viime kädessä on. Siellä ne päätökset tehdään sitte että minkälaiset raamit pannaan Metsähallitukselle

että miten paljon sen pitää tuottaa että(-) Ja siinä on tietysti niinkun ollu tuota niin semmosta ristiriitaa että täällä on koettu että sitten liian niinkun suuret ne tavoitteet on niinkun valtio asettanut, että mitä pitää sitten Metsähallituksen esimerkiksi täältä niinkun hakata, että tietysti tää taloustilanne mikä on tällä hetkellä Suomessa ja on ollut jo aikasemminkin, että kovat tavoitteet Metsähallituksella kyllä tehä tulosta sitten. (H2/M/SRK/251)

Mut jotenkin on semmonen filis, että Metsähallituksella on niin kovat noi tulouttamisen tavoitteet valtiolle, että he joutuu [painottaa joutuu] hakkaamaan metsää myös sellasissa kohteissa, missä on tiedossa, että ongelmia syntyy. Että vähän niinkun ollaan puun ja kuoren välissä, jos näitä metsävertauksia nyt tässä nyt viljelee, niin puun ja kuoren välissä siinä että pitäis saada hakattua ja on tietyt veloitteet tulouttaa ja sitten joudutaan, joutuu tietien tahtoen menemään vaikeisiin paikkoihin. Että siihen päätöksentekoon vaikuttaa varmasti se, että joutuu aina raportoimaan ylöspäin eli sit niinku valtiolle ja kassanhoitajille siitä että mitä tehdään. (H5/M/Media/348)

Paikallisten työntekijöiden uhriroolia korostavassa puheessa Metsähallituksen hakkuuiden perusteltavuuteen viittaavissa selonteoissa ongelmana nähdään se, että valtion asettamat liian suuret tulostavoitteet pakottavat Metsähallituksen toimimaan tietien tahtoen siten, että hakkuista syntyy ongelmia. H5 mukaan Metsähallitus *joutuu* toimimaan niin kuin toimii, mikä viittaa siihen, että vaihtoehtosiakin toimintatapoja olisi, mutta niitä ei pidetä Metsähallituksen näkökulmasta mahdollisina. Metsähallituksen taloudellisia veloitteita korostettaessa rakennetaan kuvaa metsätalouden työntekijöistä erityisesti juuri tällaisen vaihtoehdottoman toiminnan näkökulmasta. Joutuminen viittaa jonkin asteiseen vastentahtoisuuteen ja ristiriitaisten näkemysten tiedostamiseen, johon H5 viittaa sanoessaan, että (...) *kyllähän Metsähallitus sen tietää mistä hakkuukohteista tulee sanomista, niin viestis niistä hyvissä ajoin etukäteen että me suunnitellaan tällasta ja tällasta. Ehkä silloin myös ihmiset ketä se koskettaa, niin kokis, että heillä vielä on vaikuttamisen mahdollisuus.*(...) (H5/M/Media/301)

Edellinen puhenäyte dokumentoi aineistossa esiintyviä selontekoja, joissa Metsähallituksen hakkuisiin kohdistuvan kritiikin vähenemiseksi ehdotetaan avoimempaa ja paremmin ennakoivaa suunnittelu- ja toiminnantason viestintää. Tällöin intressiristiriidat nähdään ensisijaisesti viestinnällisinä ongelmina, jotka ilmenevät käytännössä esimerkeissä, joissa puhutaan Metsähallituksen hakkuutoiminnasta mystiikkana ja yllätyksellisenä.

Metsätalouden paikalliset työntekijät asemoidaan uhreiksi puheessa, jossa Kainuun metsiä koskevan päätöksenteon nähdään rakentuvan kaukana Kainuusta. *(..) nykyään kuule tuo satelliittikanta on niin hyvä ni, kyllä varmasti niinku Metsähallituksenki päätöksenteot ni ne perustuu faktoihin, että, se on vaan, että otetaanko siinä huomioon sitte näitä sidosryhmiä ni se on ihan eri asia. Ne näkee kartasta kuule jokaisen puun. Ne kattoo näin (näyttää elein), ne laskee sieltä leimikot (..) (H1/M/Pal/358)* Kaukana tehtävien päätösten ongelmaksi ei esitetä sitä, etteivätkö päätökset olisi perusteltuja siinä diskurssissa jossa ne esitetään. Perustelut menettävät merkityksensä, jos päätöksen kohteena oleva metsä koetaan taloudellisten hyötyjen sijaan muulla tavoin merkittäväksi. Kokemus tehtyjen päätösten oikeudenmukaisuudesta rakentuu kyvykkyydestä huomioida päätöksenteossa sidosryhmiä.

Molemmissa puhetavoissa taustalla vaikuttaa tavoitetilä, jossa paikallisten sidosryhmien näkemykset tulisi ottaa huomioon Kainuun metsiä koskevassa päätöksenteossa. Kaksi erilaista tapaa ymmärtää päätöksenteon rakentumista eroavat kuitenkin niiden tavoissa oikeuttaa Metsähallituksen paikallisten työntekijöiden toimeenpanemia hakkuita. Taloudellisilla hyödyillä metsätalouden toimia perustelevassa puheessa tiedostetaan mahdolliset puutteet sidosryhmien näkemysten huomioimisessa. Vastustus ei kuitenkaan kohdistu paikallisiin työntekijöihin, koska heidät asemoidaan valtiovallan päätösten uhreiksi siinä missä kritiikkiä herättävät hakkuualueetkin.

Ylhäältä alaspäin tulevilla määräyksillä Metsähallituksen tekemiä hakkuita oikeuttavaa puhetapaa haastavat selonteot, joissa paikalliset työntekijät saavat merkityksiä vastuunkantajina. Siinä missä metsätalouden kainuulaisten työntekijöiden uhriroolia korostavassa puheessa paikalliset työntekijät asemoidaan kädet sidottuina puun ja kuoren väliin, positioituvat paikalliset työntekijät vastuita korostavassa puheessa valtion organisaation edustajiksi, joiden tulisi olla vastuunkantajina ristiriitaisuuksia herättävistä hakkuista. Metsähallituksen kainuulaisia työntekijöitä ei nähdä päätöksenteosta irrallisina toimijoina, vaan heidät nähdään organisaation kasvoina, jotka edustavat päätöksiä yhtä paljon kuin uhriroolia korostavissa selonteoissa tuotetut kaukaiset päätöksentekijät.

Paikallisten työntekijöiden vastuita korostettaessa hakkuita koskevan päätöksenteon nähdään rakentuvan eri tavalla kuin uhriroolia korostavassa puheessa. Tällöin paikallisilla työntekijöillä nähdään paljon suurempi rooli ja hakkuita koskevan tiedon nähdään siirtyvän

paikallistasolta valtiovallalle. (..) *kyllä ne (etelä) saa sen tiedon jostakin ja mistä muualta ne saa, kun täältä (painottaa täältä). Tääl on ihan sitä varten ihmisiä töissä, jotka laskee niitä asioita. (H7/N/Luonto/458)* Päätöksenteon rakentumista kuvaa myös se, että Kainuun metsiä koskevat hakkuupäätökset kerrotaan tapahtuvan aluejohtajan pöydän ääressä, mikä kuvastaa sitä miten vastuuta korostavassa puheessa tullaan helpommin myös henkilöineeksi yksittäisiä työntekijöitä – kenelle vastuun nähdään kuuluvan. Tavoitetilaksi ei riitä pelkästään se, että valtiolta vähentäisi hakkuutavoitteitaan, vaan muutosten tulisi tapahtua paikallisella tasolla: *Se pitäs tapahtua siellä poliittisen päätöksenteon (-) Ja sitten se pitäs tapahtua täällä niinku paikallisesta tahdosta, että täällä oikeesti metsätalous niinku tajuais, että nyt, nyt (painottaa nyt) meillä ei oo enää mistä hakata. Että nyt jos me hakataan, ni me mennään semmosiin metsiin, missä ei tarteis nyt kyllä hakata ollenkaan. (H7/N/Luonto/1011)*

Ristiriitaisuutta herättävien hakkuuiden perustelemista kovilla hakkuutavoitteilla ei koeta oikeudenmukaiseksi, sillä metsätalouden työntekijät nähdään osaksi niitä prosesseja, joissa näitä päätöksiä tehdään. Uhripuheessa metsätalous on erityisesti vastuussa toiminnastaan valtiolle ja sen myötä hakkuumääristä päättävälle, mutta vastuupuheessa toiminnasta ollaan vastuussa paikallisille ihmisille, joiden elinympäristöön hakkuupäätösten koetaan vaikuttavan. Valtionohjaus voi antaa suuntaviivoja ja raameja hakkuupäätöksille, mutta sen ei nähdä siirtävän vastuuta pois niiltä, jotka hakkuuta käytännössä toteuttavat. Tällöin työntekijät ovat vastuussa toiminnastaan kaikissa kohtaamisissa paikallisten kanssa, niin töissä kun arjessakin:

(..) tietysti työntekijän kannalta voi olla joskus semmonen rasite, että häneltä (tiimijohtajalta) varmaan kauppareissuilla ja muualla ni tullaan hihasta nykimään ja kyselemään sitten, sitten asioita, mutta tuota (tauko) mut silleen niinkun (huokaa) näkisin, et se on enempi vastuullisempaa silloin se toiminta. Että jos siellä jotakin, aivan järjettömyyksiä sitten lähetään niinkun toteuttamaan, ni kyllä siellä niinkun työntekijäkin, vaikka tietysti häntäkin paljon niinku ohjataan sitten tavallaan ylempää, mutta kuitenkin että, silleen hän joutuu niiden tekemisien takana niinku seisomaan, ihan siinä sitten arjessa ja työajan ulkopuolellakin. Hän kantaa vastuun sitten niistä ratkaisuista. (H3/N/Ylk/894)

Tällöin ongelmana ei niinkään pidetä valtiovallan asettamia hakkuutavoitteita, vaan sitä, että metsätalouden Kainuussa tapahtuvaa toimintaa perustellaan yksinomaan taloustavoitteisiin vedoten. Metsähallituksen taloudellisten vastuiden lisäksi myös esimerkiksi ympäristö- ja sosiaalinen vastuu tulevat ihan eri tavalla merkityksellisiksi, kun korostetaan paikallisten

toimijoiden vastuuta. Valtiovallan tekemissä päätöksissä päätöksentekoa ja toimintaa perustellaan niin vahvasti taloudellisilla vastuilla, että henkisesti kaukana tehtävien päätösten ei edes kuvitella huomioivan paikallisia erityisoloja.

7. METSÄHALLITUKSEN MAINE KAINUULAISTEN SIDOSRYHMIEN KERTOMANA

Tässä luvussa tarkastelen Metsähallituksesta ja sen toiminnasta käytyjä keskusteluita maineen rakentumisen näkökulmasta. Analyysi on ollut ensimmäisen kahden tulosluvun tavoin aineistolähtöistä, mutta organisaatiomaine on aikaisempia lukuja vahvemmin vaikuttanut analyysin viitekehyksenä. Aineistossa Metsähallituksen maine konstruoituu kolmen keskeisen teeman kautta: luottamuksen, toimintatapojen/yhteistyön ja viestinnän. Hyvän maineen omaava organisaatio nähdään luotettavana (Dowling, 2004, s. 20), joten puhe Metsähallituksen epäluottamusta herättävistä toimintatavoista johti osaltaan tulkintaan heikosta maineesta. Tämä tulkinta saa tukea puheessa Metsähallituksen viestinnästä, joka oikeastaan nivoo yhteen kaiken organisaation maineeseen vaikuttavan toiminnan. Metsähallituksen toimintatavat ja sidosryhmien välinen yhteistyö merkityksellistyy maineen näkökulmasta hyvin konkreettisesti luonnonvarasuunnittelussa, jota tarkastelen Aulan ja Mantereen (2005) termin maineareenana. Aineistossa rakentuva Metsähallituksen maine saa merkityksiä puheessa Metsähallituksen metsätalouden maineena. Metsähallituksen oma luonnonsuojelupuoli nähdään jäävän täysin talouspuolen jalkoihin, niin henkilöressurssien, kun talon sisäisten arvointressienkin puolesta. Haastateltavien puheessa kuitenkin korostuu luonnonsuojelupuolen asiantuntijuus ja muutkin kokemukset Luontopalveluiden toiminnasta kuvataan positiivisin esimerkein.

7.1 Sidosryhmien osallistaminen Metsähallituksen mainetta rakentavana areenana

Edellisessä kahdessa pääluvussa olen käsitellyt sidosryhmien osallistamista tulkitsemalla osallistamiselle aineistossa annettuja merkityksiä. Tässä luvussa tarkastelen osallistamista Metsähallituksen sidosryhmien kokemana maineen näkökulmasta. Metsähallituksen hallinnoimien metsien käytön suunnitteluun osallistumisesta on muodostunut sidosryhmille merkittävä vaikuttamisen kanava. Metsähallitus on kehittänyt osallistamistaan ja korostaa toimivan vapaaehtoisesti ottaessaan sidosryhmiä mukaan metsänkäytön suunnitteluun, eikä esimerkiksi lakien velvoittamana. (Raitio, 2003, s. 209.)

Luonnonvarasuunnittelussa käytetyt sidosryhmien osallistamiseen tähtäävät toimet ovat hyvin konkreettinen areena sidosryhmien kohtaamiselle ja erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden kuulemiselle. Valtion metsien suunnittelu ei kuitenkaan usein ole harmonisten yhteisymmärrykseen tähtäävien keskustelujen sarja, vaan pikemminkin määrittelykamppailua oikeasta tiedosta, hyväksyttävistä pelisäännöistä ja oikeudesta osallistua näihin määrittelyihin. Voikin siis vain ihmetellä, miten päästään edes alkuun, jos vuosien aikana on syntynyt epäluuloa, joka estää luottamuksen ja avoimen vuorovaikutuksen. (Raitio, 2003, s. 209–210.) Osallistamisen tarkasteleminen organisaation ja sidosryhmien välisen vuorovaikutuksen areenana tekee osallistamistapahtumista organisaation maineen rakentumisen kannalta hyvin hedelmällisiä ja mielenkiintoisia. Aula ja Mantere kutsuvat *areenoiksi* organisaation kommunikatiivisia merkitysympäristöjä. Organisaatio kohtaa yleisönsä erilaisilla areenoilla, organisaation sisällä ja ulkopuolella ja näissä kohtaamisissa rakentuvat organisaation kannalta merkitykselliset mielikuvat. Maine syntyy, kun organisaatio kohtaa areenalla yleisönsä. Kaikille areenoille yhteistä on se, että osallistujia ja areenan viestintää yhdistää rajallinen aika. Osallistamistapahtumat ovat yhdenlaisia Metsähallituksen *maineareenoita*, joiden haaste on se, että ne ovat kuin astioita, joilla on vain tietyt mahdollisuudet käsitellä sinne valutettuja asioita. (Aula & Mantere, 2005, s. 172.)

Aineistossa esiintyi positiivisia ja negatiivisia kokemuksia sidosryhmien kuulemisesta. Kun puhuttiin, että *Metsähallituksesta oli tullut työntekijä kertomaan* suunnitelmista, rakensi kerronta positiivista kuvaa ennakoivasta toiminnasta. Tällaisessa kerronnassa haastateltavilla oli kokemuksia joillekin tietyille sidosryhmille kohdennetuista tilaisuuksista. Kärkkäimmät esimerkit toisenlaisista kokemuksista tulevat vuoden 2015 kevään luonnonvarasuunnitteluun osallistuneelta haastateltavalta, joka kertoo prosessin olleen *täysi farssi*. Seuraavat aineistonäytteet tuovat esille sitä, miten eri tavoin virkamiehen ja poromiehen positioista jäsennetään näkemyksiä Metsähallituksen osallistamisesta:

Metsähallituskin niin kyllähän ne tietenkkin valtion tahona niin tuota, kyllähän he niinkun näyttävästi niistä tietysti julkisuudessakin tiedottavat ja osallistavat niitä jos on jotakin tämmöstä isompaa heillä suunnitteilla. (H4/N/Virka/356)

No ei sillälailla poromiehellä ole paljon (–) tietenkkin nämä yhteiset neuvottelut on ja alueelliset (–) käsitellään, kun tulee hakkuutiedot ni, kyllähän niistä pystyy keskustelemaan, se on eri asia meneekö se perille sitten (..)olihan meillä Syötteellä oli Metsähallituksen kanssa

*palaveri ja(.) hyviä keskustelujahan me käytiin, mutta, se näkyvyys on vähän mitä sattuu.
(H1/M/Pal/288)*

Edellisessä paliskunnan edustajan aineistonäytteessä ongelmaksi muodostuu se, että sidosryhmien kuulemisessa ei riitä, että kuullaan ja keskustellaan, jos sen ei nähdä johtavan mihinkään. Kuuleminen ei itsessään riitä siihen, että osalliset kokisivat tulevansa kohdelluiksi oikeudenmukaisesti. Ja organisaation maineen kannalta toiminta kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Vaikka organisaatio kuinka pyrkisi kertomaan hyvästä toiminnastaan, niin toiminta on kuitenkin se, jolla on suoranaista vaikutusta sidosryhmiin ja siksi toiminta muistetaan kerrottua paljon pidempään. (Dowling, 2006, s. 94.)

Raition (2003, s. 206) mukaan valtion metsiin liittyviä hyötyjä ja haittoja käsitellään paljolti eri yhteyksissä, joissa läsnä ovat mahdollisesti vain aina tiettyjen sidosryhmien intressit. Jos yksittäisessä kiistatilanteessa lähestymistavaksi valitaan yksimielisyyteen tähtäävä ristiriitojen sovittelu (Susskind & Cruikchank, 1987, Raitio, 2003, s. 206 mukaan), voikin nopeasti käydä niin, että yhden sidosryhmän kanssa sovitaan yhtä ja toisen sidosryhmän kanssa ristiriitaisesti toista. Metsähallitus operoi kuitenkin niin useiden erilaisten intressien kentällä, että luottamusta rakentavan sidosryhmätoiminnan kannalta tätä voinee pitää haasteena. *Ei niitä varmaan (näkemys) kohtuuella kohtaamaan saa mitenkään, mutta että kompromissejä on helppo löytää ja niinkun muissakin asioissa, niin tärkeintä on se miltä asiat näyttää eli kaikille osapuolille pitäs se vaikuttamisen mahdollisuus ja se kuulluksi tulemisen mielikuva tulla sitten. Että sitten kun kaikki osapuolet kokee, että he on tulleet kuulluksi, niin totta kai lopulliset päätökset sitten aiheuttaa myös nurinaa, mutta niistä ei sitten ehkä valitetakaan.* (H5/M/Media/380)

Näin ollen tavoitetilana ei pidetä sitä, että Kainuun metsiä koskevissa päätöksissä saavutettaisiin harmoninen yhteisymmärrys, mutta edellisen aineistonäytteen tavoin aineistossa uskotaan, että Metsähallituksella on mahdollisuus omalla toiminnallaan lisätä myös päätöksenteon sujuvuutta. *Kuulluksi tulemisen mielikuva* ilmentää tulkintani mukaan uskottavuutta – Metsähallituksen sidosryhmien kuulemista ja osallistamista halutaan pitää uskottavana. Tämä on keskeistä myös organisaation maineen kannalta, sillä hyvä maine rakentuu uskottavan toiminnan varaan ja sen saavuttaminen edellyttää useita uskottavia toimia pidemmällä aikavälillä (Puusa & Tuominen, 2011, s. 246). Sidoryhmien

osallistamistapahtumat muodostuvat aineistossa hyvin konkreettisiksi esimerkeiksi tilanteista, joissa Metsähallituksen uskottavuus eri sidosryhmien kesken tulee haastetuksi.

Kainuussa Metsähallituksen osallistamista kohtaan esitettävä kritiikki kohdistuu aineistossa siihen, ettei Metsähallituksella nähdä olevan aitoa kiinnostusta huomioida prosessissa esitettyjä näkökantoja. Tällainen näkemys konstruoituu kerrottaessa, että *sidosryhmiä otetaan mukaan näennäisesti*. Tällainen kritiikki ei ole mitenkään uusi osallistamisesta käytävissä keskusteluissa. Prosesseja on kritisoitu muun muassa siitä, että päätökset, joihin sidosryhmillä on lopulta mahdollista vaikuttaa, ovat vain päätöksenteon muodollinen huippu, jota ennen on päätetty muun muassa siitä, mistä ylipäätään tullaan tekemään päätöksiä, milloin ja kenen kanssa (Raitio, 2003). Pasma (2008) mukaan myös Metsähallituksen työntekijät kokevat osallistavan suunnittelun pääasiallisesti vain suunnittelun hienosäätönä. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten organisaation mainetta rakennetaan kaikessa toiminnassa ja jokaisessa päätöksessä jo hyvissä ajoin ennen kuin organisaatio kohtaa yleisönsä – tässä esimerkissä – osallistamisen maineareenalla.

Aineistossa esiintyy kokemuksia siitä, että luonnonvarasuunnittelun prosesseissa lähtökohtana ovat järjestävän tahon näkemykset maankäytön vaihtoehtoista. Tällaisen kritiikin mukaan osallistamisessa on kyse ylipaikallisen tiedon tuomisesta paikallistasolle, eikä niinkään paikallisen näkemyksen sisällyttämisestä ylipaikalliselle tasolle. Kritiikin kohteena on myös aikaisemmin ollut se, mihin myös aineistossa esiintyi viittauksia; vaikka paikallisten asukkaiden näkökulma olisi mukana prosessissa, se ei näy päätöksenteossa. Näin ollen osallistavalla suunnittelulla tullaan ikään kuin oikeutetuksi ylipaikallinen päätöksenteko. (ks. Riipinen, 2006, s. 47.)

Maineareena koostuu yksinkertaisesti nähtynä kahdenlaisista puheenvuoroista: yhtenäistävistä ja ristiriitaistavista. Yhtenäistävät puheenvuorot pyrkivät antamaan yhtenäisen, ymmärrettävän tulkinnan siitä, minkälaisena organisaatio nähdään areenalla. Ristiriitaistavat puheenvuorot vuorostaan synnyttävät epätietoisuutta totunnaista haastavilla näkökannoilla. (Aula & Mantere, 2005, s. 174.) Luontojärjestöjen irtisanoutuminen keväällä 2015 Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelusta tekee hyvin näkyväksi ristiriitaisen puheen olemassaoloa (Kainuulaiset luontojärjestöt irtisanoutuivat...). Yhtäältä tapahtunut tuottaa vastakkainasettelua Metsähallituksen ja ympäristöjärjestöjen kesken. Toisaalta tällainen lopputulos voi rakentaa kuvaa aineistossani merkityksellistyvästä *jääräpäisestä*

Metsähallituksesta. Vastakkainasettelua rakentavassa puheessa myös luontojärjestöjen toiminta saattaa näyttäytyä jääräpäisenä oman asian ajamisena sellaiselle, joka sen semmoisena haluaa nähdä. Tällaisten argumenttien nähdään sisältävän oletuksen, että kukin sidosryhmä ajaa vain omaa etuaan (ks. Raitio, 2003, s. 206).

(..) käviki ilmi, että okei (painottaa o-kei) että, kellään ei (—) ne ei oo ees virallisia asiakirjoja, niillä ei oo mitään (painottaa mitään) merkitystä oikeesti niillä papereilla, et ne oli heidän tekemiä juttuja ja, he sai tahtonsa läpi taas kerran ja ne koetti käyttää siinä niinkun, tietenkäin tämmöstä osallistavaa (tauko) (huokaa) systeemiä, jotta saatas niinku näyttämään se, että tämä on kaikkien kainuulaisten tahto. (huokaa) Oikeesti siellä oli aivan toisenlainen tahto koko ajan läsnä (..) (H7/N/Luonto/407)

Vuorovaikutuksen puute merkityksellistyy sitä kautta, että sidosryhmien ainoana keinona vaikuttaa päätöksiin pidetään valittamista: *Tällä hetkellä paha kyllä näyttää siltä, että (..) moni näkee ainuaksi mahdollisuudeksi vaikuttaa niihin päätöksiin on niistä valittaminen (..) Esimerkiksi niin tuota kaavoitusasioissa, maankäyttöasioissa, niin ei ehkä neuvotella aina tarpeeksi jolloin sitten päätöksenteon jälkeen siitä sitten alkaa se valituskierte, joka vie sitten taas hirveesti aikaa (..) siinä päätösten valmisteluvaiheessa täytyy tunnistaa sieltä ne kipukohdat, joista on odotettavissa, että valituksia tulee, eikä mennä vaan jääräpäisesti eteenpäin niin, että nuo kuitenkin valittaa (..) (H5/M/Media/284)*

Paremmen osallistamisen tavoitetilaksi ei esitetäkään sitä, että ristiriidoilta täysin vältyttäisiin, mutta sidosryhmät haluaisivat nähdä Metsähallitukselta aktiivista toimintaa osoittaakseen aitoa kiinnostusta erilaisia näkemyksiä kohtaan. Sidoryhmien näennäinen mukaan ottaminen ja jääräpäisenä nähty toiminta eivät rakenna tällaista mielikuvaa aidosta kiinnostuksesta. Sidoryhmät ennemmin odottavat sitä, että asioista sanotaan suoraan, kun että luvataan jotain mitä kuulijat mahdollisesti haluaisivat kuulla ja toimitaankin toisin. Tällainen epäluottamusta herättävä toiminta on maineen kannalta hyvin haavoittavaa. Päätöksentekoon osallistuvia sidoryhmiä voinee pitää Metsähallituksen kannalta tärkeinä sidoryhminä, joiden mielikuvilla ja käyttäytymisellä on keskeisin vaikutus myös organisaation toimintaan. Sidoryhmiä kokoavat tapahtumat ovat aineistossa rakentuvien mielikuvien mukaan hyvin merkittäviä tapahtumia, jotka rakentavat Metsähallituksen mainetta yksilöiden kautta kollektiiviseksi mielikuvaksi puskaradion, juorujen ja tarinoiden kautta. (ks. Puusa & Tuominen, 2011. s. 247.)

7.2 Maineen rakentuminen sidosryhmien välisessä yhteistyössä

Hyvä maine on pääomaa yritysten välisissä verkostoissa ja niiden sisällä. Maine on sosiaalista pääomaa, joka on yhteydessä sellaisiin verkostojen keskinäistä toimivuutta edesauttaviin ilmiöihin kuin luottamus, solidaarisuus ja kunnioitus. (Aulan ja Mantereen 2005, s. 166.)

Tässä luvussa tarkastelen Metsähallituksen maineen rakentumista aineistossa merkityksiä saavan yhteistyön keinoin. Aineistossa yhteistyö rakentuu erityisesti puheessa haastateltavien omakohtaisista kokemuksista, sekä kertomuksissa muiden kokemuksista.

Yhteistyöhön viitattiin useammassa haastattelussa. Yhteistyötä korostavassa puheessa onnistunut, tavoiteltavan arvoinen toiminta konstruoituu suhteessa toimijoiden välisiin sopimukseen ja Metsähallituksen toiminnan onnistumista tarkastellaan onnistuneen yhteistyöhön valossa. Viranomaisen ja poromiehen haastatteluissa yhteistä oli se, että Metsähallituksen toimintaa arvioidaan yhteistyön näkökulmasta suhteessa puhujan, eli sopimuksen toisen osapuolen, omaan toimintaan. Tällöin ongelmatilanteisiin esitettiin ratkaisuksi myös haastateltavan edustaman tahon toiminnan kehittämistä yhdessä Metsähallituksen kanssa. Yhteistyötä painottavassa puheessa esiintyi eettisyys- ja paikallisdiskursseja enemmän sitä, että ristiriitatilanteissa nähtiin ongelmien henkilöitymistä, eikä niiden näin ollen nähty välttämättä ulottuvan koko organisaatioon. Tämä saattaa osaltaan kertoa siitä, että yhteistyötä tehdään tiiviimmin tiettyjen yksittäisten henkilöiden kanssa, jolloin ihmiset tulevat tutuiksi ja kritiikki on näin ollen helpommin henkilöitävissä.

Yhteistyö konstruoituu aineistossa puheessa, jossa ongelmakohdiksi esitettävissä tilanteissa parempi toiminta edellyttää myös oman toiminnan kehittämistä. Parempi yhteistyö on tällaisissa selonteoissa rakentuva tavoite, joka edellyttää molempien yhteistyötä tekevien osapuolten toiminnan kehittämistä. Tähän viitataan seuraavassa aineistoesimerkissä:

(..) meidän organisaation esimerkiks omana ni tiettyjä asioita pohtia kohdaltamme, että miten toimitaan ja miten toiminta jatkossa ja että, mitä on mennyt ja onko mitä mennyt, menny jota ois voinu tehdä toisella tavalla, tai muuten, että tuota (—) Ja varmasti heidänkin on tietenkkin minun mielestä on syytä, syytä pohtia (..)Että kyllä minä niinku ite tällä hetkellä nään, että, että mikä ois minusta niinku meidän kannalta tärkeä, että se puolin ja toisin se tietynlainen luottamus, tavallaan niinkun palautus (..) (H4/Virka/604)

Tässä aineistonäytteessä yhteistyö merkityksellistyy vahvaksi sidosryhmien väliseksi sidokseksi, jonka myötä ymmärretään, että yhteistyössä esiintyvät ongelmat voivat olla seurausta yhteistyöstä, eli molempien osapuolten välisestä toiminnasta. Toisaalta yhteistyö konstruoituu myös puheessa Kainuun metsiä koskevasta päätöksenteosta, kun aineistossa viitataan siihen, että päätösten tulisi olla Metsähallituksen ja sen eri sidosryhmien yhteisiä. Yhteistyötä korostavassa puhettavassa Metsähallituksen osallistamisprosessien onnistumista tarkastellaan sellaista tavoitetilaa vasten, jossa osallistamisessa huomioiduiksi täytyisi tulla hyvin perustellut näkemykset. Tässä puheessa puhuja asemoituu tarkastelemaan sidosryhmien kokemuksia etäämmälle – kuulemansa pohjalta. Yhteistyötä korostavassa puheessa onnistunut luonnonvarasuunnittelu saa merkityksiä prosessina, jossa eri intressit tulevat huomioiduksi, kuitenkin niin, että prosessi kokonaisuutena pysyy aikataulussaan. Tässä puheessa he yrittävät viimeiseen saakka vaikuttaa, nähdään toimivan *tunteella*. Tuotetaan myös onnistuneen yhteistyön kautta.

Aineistossa esitetään kahdenlaisia näkemyksiä siitä, ketä kaikkia valtiolin metsiä koskevassa päätöksenteossa tulisi kuulla. Yhtäältä asianosaisuus merkityksellistyy puheessa paikallisten oikeudesta tulla kuulluksi, mutta toisaalta nähdään, ettei kaikkia mielipiteitä voida onnistuneessa päätöksenteossa ottaa huomioon. Tällaisen, yhteistyöpuheessa korostuvan näkemyksen mukaan oikeudenmukaisessa päätöksenteossa tulisi huomioida hyvin perustellut mielipiteet, jotka edustavat jonkun yhteisön näkemystä, eivätkä yksittäisten ihmisten mielipiteitä.

7.3 Metsähallituksen maineenhallinta viestinnällisenä haasteena

Organisaatiomaineen ja viestinnän välinen suhde on ensiarvoisen tärkeä, sillä suurin osa minkä tahansa organisaation toiminnasta on viestintää. Viestintä on yhteiskuntamme ensiarvoinen prosessi, sillä meidän voidaan nähdä elävän viestinnässä. Näin ollen myös maineessa on kyse siitä, mitä jostain mainitaan, kerrotaan ja esitetään. Maine ja maineen johtaminen ovat siis mitä suurimmassa määrin viestintää. (Aula & Mantere, 2005, s. 79.) Konkreettisimmin organisaatioviestintään viitattiin aineistossa puhuttaessa keinoista, joita haastateltavat pitävät edellytyksenä paremmalle toiminnalle. Koska organisaatiomaineen ja viestinnän suhde on niin oleellinen, esitän tässä luvussa tarkastelemiani keinoja paremmalle toiminnalle myös keinoiksi Metsähallituksen parempaan maineenhallintaan.

Kainuun metsiä koskevassa päätöksenteossa intressiristiriitoja ilmentävien konfliktien välttämiseksi aineistossa esitetään, että Metsähallituksen tulisi pystyä tunnistamaan mahdollisia *kipukohtia* jo päätösten valmisteluvaiheessa. Tällaisessa puheessa tunnistetaan, että metsien käyttöä koskeva suunnittelu herättää ristiriitaisia tunteita ja konflikteiksi äitymistä välttääkseen Metsähallituksen tulisi pystyä omalla toiminnallaan ennakoimaan tällaisia tilanteita paremmin. Käytännön toimeksi ehdotetaan parempaa operatiivisesta toiminnasta viestimistä avoimemmalla tiedottamisella koskien sitä mistä ja milloin hakataan. Toisaalta avoimuuden vaade näyttäytyy aineistossa myös sidosryhmien kaivatessa suurempaa ja rehellisempää viestintää. Tähän viitataan seuraavassa lauselmassa: *(..) toisinaan vaan mieltii, että nykypäivänä miten on tavallaan taloustilanne laajemminkin, on tämmönen heikon puoleinen, niin tuota, niinkun tunnustas (Metsähallitus), että pitäis metsästä sitten ottaa vielä enemmänkin jos vaan mahdollista. (H3/N/Ylk/513)* Tunnustaminen on mielenkiintoinen sanavalinta, joka viittaa kokemukseen siitä, että jotain jätetään mahdollisestsi kertomatta.

Seuraava aineistonäyte rakentaa Metsähallituksen metsätalouden toimintatavoissa rakentuvaa julkista kuvaa. Samalla siinä annetaan merkityksiä potentiaaliselle maineriskille:

Joskus tuntuu, että niinkun joihinkin kohteisiin mennään ihan takki auki, ja sitten ihmetellään että mites tästä tämmönen meteli syntyy. Että siinä on kyllä viestinnänkin huonoutta jo sitten että niinkun(-) Ja vielä kun niin sanotusti median näkökulmasta jäähään kiinni, niin sittenkin vielä kiistetään. Että ei olla aina kyllä, Metsähallitus ei oo aina hereillä näissä asioissa. (H5/M/Media/429)

Maineriskistä puhutaan, kun organisaation sanat ja teot eivät tue toisiaan, eli organisaatio epäonnistuu vastaamaan siihen kohdistuneisiin odotuksiin. Maineriski konkretisoituu ennen kaikkea huonossa kriisin hoidossa. Maineriski voi konkretisoitua mainetta rakentavien eri diskurssien liian suuresta ”narratiivisesta kuilusta”, jos organisaation ymmärtämä todellisuus erkanee liiaksi sen yleisöjen kokemuksista ja mielikuvista. (Aula, 2009, s. 64, 67.) Edellinen aineistonäyte kiteyttää hyvin aineistossa esitettävää kritiikkiä avoimuuden puutteesta ja siitä aiheutuvista konflikteista. Lisäksi siinä kiteytyy aineistossa esitetty kritiikki Metsähallituksen toimintatapojen heikkouksista. Tulkintani mukaan siinä konstruoituu näin ollen aineistossa tärkeimmäksi merkityksellistyvä Metsähallituksen maineriski. Mielikuva, joka luodaan kertomalla Metsähallituksen menevän kohteisiin *takki auki*, kertoo kritiikistä, jonka

perimmäisin ydin ei ole keskustelussa metsän eri käyttötapoihin liitetystä intresseistä. Toimimisessa takki auki on kyse organisaation toimintatavoista, jotka ensisijaisesti ovat viestinnällisiä kysymyksiä.

Aineistossa esiintyviä sidosryhmien mielikuvia Metsähallituksesta kuvaa hyvin Aulaan ja Mantereeseen (2005) viitaten se, että vääryydet ovat usein seurausta virheellisestä kommunikaatiosta, jossa virheen nähdään olevan vastaanottajan päässä. Tällaista kuvaa ajattelu siitä, että *he* eivät ymmärrä mitä *me* sanomme. Maineen johtamisen kannalta olisi kuitenkin elintärkeää ymmärtää, että ymmärrystä ei voida siirtää yhdestä päästä toiseen, vaan se on jotain joka rakennetaan vuoropuhelussa. (Aula & Mantere, 2005, s. 91.)

Ymmärtämättömyys luonnollisesti voi aiheuttaa ristiriitoja, jotka voivat äityä konflikteiksi asti. Seuraava puhenäyte kuvaa sitä, miten ymmärtämättömyys merkityksellistyy aineistossa ja rakentaa Metsähallituksen mainetta: *Metsähallitus on kuitenkin niin iso toimija, että tuota kohteita on niin paljon, että sellanen jääräpäisyys ja pään seinään hakkaaminen niin se haittaa minun mielestä mainettakin (-) kun jatkuvasti julkisuudessa nimi näyttäytyy kiistojen yhteydessä lähinnä ja varsinkin joka sillä tavalla ne haluaa nähdä, niin se ei ole hyvä. Se ei sillon toimi.* (H5/M/Media/276)

Jääräpäisyys ja pään seinään hakkaaminen eivät viittaa avoimeen ja yhteistyöhalukkaaseen toimintaan. Esimerkki kuvaa hyvin toimintatavoista syntyviä mielikuvia ja maineeseen vaikuttavaa julkisuutta, johon viitataan *nimen näyttäytymisellä kiistojen yhteydessä*.

Käytännön keinoja positiivisemmän mielikuvan tavoittamiseksi esitetään seuraavasti: *(..) jos aatellaan, että sitä, tavallaan saatas jotenkin semmosta niinkun myönteisempää kuvaa ja ehkä sitä tietoa eteenpäin ni (..) saisivat sillä tavalla mennä ensinnäkin sisälle siihen omaan juttuunsa ja tavallaan niinkun päättää sen, että, et miten se tavallaan halutaan, että se näyttäytyy se toiminta. Ja sitten kaikki työntekijätkin myös siihen sitoutuisivat ja ymmärtäisivät niinkun sen merkityksen (..) (H3/N/Ylk/705)*

Edellä käsittelemiäni viestinnällisiä haasteita yhdistävä tavoitetila on toi paremmasta ennakoinnista. Viestinnän kirjallisuudessa ennakoimisella viitataan siihen, että yritys pyrkii ennakoimaan tulevaisuutta, hyödyntämään mahdollisuuksiaan ja vähentämään riskejään. Ennakoivuuden toteutumiseen vaikuttavat luotaus ja teemojen hallinta. *Luotauksella* tarkoitetaan heikkojen signaalien tunnistamista ympäristöstä, jotta yritys pystyisi erottamana toimintansa kannalta olennaisia uhkia ja mahdollisuuksia, eli ikään kuin identifioimaan jotain

sellaista, mikä voi olla tärkeää yrityksen tulevaisuudelle. Luotaukseen liittyy vielä teemojen hallinta (issue management), jolla tarkoitetaan mediajulkisuuteen tai muuten yleiseen tietoisuuteen nousevia asioita, joihin yrityksen on otettava kantaa sisäisesti ja/tai ulkoisesti. Teemoille ominaista on se, että ne ilmestyvät yllättäen ja mahdollisesti yllättävistä lähteistä. (Juholin, 2004, s. 184–189.) Seuraavassa aineistokatkelmassa Metsähallituksen viestinnän keskeiseksi haasteeksi esitetään viranomaisviestinnälle ominainen kyvyttömyys osallistua tunnetason viestintään. Tämä ei kuitenkaan näy aineistossa yllättävänä teemana, vaan osana viestinnän ennakoitavuuden puutteellisuutta.

(..) viranomaisviestintä, ja Metsähallituksenkin nään tässä kohtaa viranomaisena, virallisena tahona, niin ei pysty ottamaan hirmu hyvin huomioon sitten siinä syntyviä tunteita.

Tunnetason käsittely ja sen kyky, niin puuttuu viranomaiselta melkein kokonaan (–) eli kun metsäkiistoissahan tulee kaks tasoa, eli tää että ei saa hakata, se menee tunnetasolla se keskustelu velloo siellä ja siellä heitellään voimakkaita argumenttejä, viranomaisella ei oo konsteja puuttua. Siis se on se viranomaisen viestintä sellasta omaa pohjakohinaa täällä. Ja täällä käydään korkeella se vellova tunnekeskustelu, niin myös Metsähallitukselle haluaisin kyllä löytää keinoja siihen, miten niinkun siihen tunnetason keskusteluun ja siellä heiteltäviin argumentteihin puututaan (..) ennakointi on tässäkin se, niin sillon pystyttäs vastaamaan varsinkin suojelija ja aktivistipuolen väitteisiin ja siihen tunnepitoiseen keskusteluun ja varmaan ensimmäinen lähtökohta ois tunnustaa se, että ymmärrämme, että tämä saattaa aiheuttaa mielipahaa, mutta sitten perustellaan se miksi hakataan siellä ja siellä.

(H5/Media/482)

Edellinen aineistonäyte dokumentoi hyvin niitä käytännön keinoja, joita aineistossa esitetään Metsähallitukselle paremman maineen hallitsemiseksi. Viestintä oli haastatteluissa teemana, jonka lisäksi siihen viitattiin myös läpi aineiston ja sille annettiin merkityksiä myös muulloin kuin suoraan siitä keskusteltaessa. Näin ollen siitä muodostui yksi aineistosta havaitsemistani keskeisimmistä teemoista.

Metsähallituksen kaikki yleisöt eivät välttämättä ikinä saavuta täysin yhtenevää, jaettua näkemystä siitä, mitä metsätalouden toiminnan tulisi olla. Intressiristiriidoilta ei uskota kokonaan välttyttävän, mutta toiminnan parantamiseksi esitetään, että *avoimuudella ja viestinnällä ainakin voidaan kyllä sitä kitkapintaa vähentää.* (H2/M/Srk/600) Hyvän maineen yksi keskeinen edellytys on se, että organisaatiossa työ tehdään sidosryhmien silmissä hyvin

(Aula & Mantere, 2005, s. 169). Sidosryhmät kuitenkin ymmärtävät organisaation toiminnan ja vastuut eri tavalla ja silloin käsitys hyvästä työstä vaihtelee arvioijasta toiseen.

Aineistostani tekemäni tulkinta on kuitenkin se, että avoimemmalla ja ennakoivalla viestinnällä paremman maineen mahdollistava kitkapintojen väheneminen voisi olla tavoiteltavissa.

8. YHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa olen tutkinut Metsähallituksen maineen rakentumista kainuulaisten sidosryhmien kertomana. Tutkimuksessa olen tarkastellut organisaatiomainetta diskursiivisessa viitekehyksessä, jossa maineen nähdään rakentuvan organisaation ja sen sidosryhmien välisessä vuorovaikutuksessa rakentuvana konstruktiona. Tutkimustehtävänäni on ollut selvittää, minkälaisia merkityksiä maineulottuvuuksille eri diskursseissa annetaan tarkasteltaessa Metsähallitusta metsänkäyttäjänä Kainuussa. Läpi tutkimuksenteon olen viitannut Metsähallitukseen organisaationa, mutta tutkimuskysymykseni on ohjannut tutkimustani siten, että tarkastelun kohteena on erityisesti ollut Metsähallituksen metsätalouden maine. Tekstiä tulkitsemalla olen tunnistanut aineistostani kaksi päädiskurssia, jotka toimivat viitekehyksinä Metsähallituksen mainetta rakentaville selonteoille. Aineistossa maineeseen keskeisimmin vaikuttava ulottuvuus on luottamus, joka konstruoituu erityisesti puheessa Metsähallituksen epäluottamusta herättävistä toimintatavoista metsähakkuiden operatiivisella tasolla, sidosryhmien osallistamisessa ja viestinnässä.

8.1 Metsähallituksen mainetta rakentavat paikallis- ja eettisyysdiskurssit

Metsähallituksen maine rakentuu aineistossa selonteoissa, jotka saavat merkityksiä kahden aineistostani tulkitsemani päädiskurssin viitekehyksessä. Ensimmäinen, eettisyysdiskurssi, rakentaa Metsähallituksen toiminnan oikeutusta puheessa Metsähallituksen metsätalouden toimintatavoista. Eettisyysdiskurssi toi aineistossa esiin mainetta rakentavan organisaation ja sidosryhmien välisen luottamuksen ulottuvuuden, jota esitän aineistoni pohjalta Metsähallituksen mainetta keskeisimmin Kainuussa heikentäväksi maineulottuvuudeksi.

Eettisyysdiskurssi saa aineistossa merkityksiä puheessa aidosta huomioimisesta päätöksenteossa ja Metsähallituksen mielivaltaisena näyttäytyvänä toimintana. Mielivaltaisuutta rakennetaan puheessa metsähallituksen toimintatavoista hakkuissa, sekä sidosryhmiä osallistavassa luonnonvara- ja muussa metsien käyttöä koskevassa suunnittelussa. Eettisyysdiskurssissa Metsähallituksen toiminnan oikeutukseen liittyy vaade eri intressien aidosta kuuntelemisesta. Tällainen kokemus ei muodostu puheessa, jossa Metsähallituksen nähdään kutsuvan ihmisiä osalliseksi metsien käyttöä koskevaan

suunnitteluun vain oikeuttaakseen ylipaikallisesti tehtyjä päätöksiä paikallistasolla. Tällöin Metsähallitus näyttäytyy jääräpäisenä toimijana joka kuulee, muttei kuuntele. Eettisyysdiskurssissa Metsähallitukselta odotetaan vastuunkantoa, jonka tulisi näyttäytyä kaikessa toiminnassa parempana ennakointina, avoimuutena ja aitona kuuntelemisena. Eettisyysdiskurssiin viitataan vahvasti esimerkeissä, joissa puhutaan Suomussalmen ristiriitoja herättäneistä hakkuista. Aineistossa kannetaan huolta siitä, että suomalaisena kulttuurina merkityksellistyvät Kainuun vanhat metsät joutuvat hakkuiden kohteeksi valtion taloustilanteen heiketessä. Eettisyysdiskurssissa argumentoidaan sen puolesta, että oikeudenmukaisessa päätöksenteossa tulisi huomioida tekijöitä, joista Sajama (2012) kirjoittaa ajan, paikan ja lajin ulottuvuuksina. Tällöin Kainuun metsiä koskeva oikeudenmukainen päätöksenteko huomioisi paikallisten ihmisten lisäksi erityisesti myös tulevat sukupolvet ja ympäristöarvot.

Toinen, paikallisdiskurssi, rakentaa Metsähallituksen toiminnan oikeutusta puheessa, joka kumpuaa paikallisesta, kontekstuaalisesta elinympäristöstä. Paikallisten kokema elinympäristö saa merkityksiä maantieteellisesti, yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti etäisen etelän ja Kainuun kesken. Kainuu merkityksellistyy etelässä tehtävän päätöksenteon kohteeksi. Tällaista kokemusta tulkintani mukaan selittää se, että ylipaikallisten toimijoiden identiteetti ei yleensä ole kiinnittynyt paikallistasolle (Riipinen, 2006, s. 47). Kainuun metsiä koskevassa päätöksenteossa paikalliset erityispiirteet jäävät huomioimatta ja luonnonvara- ja muusta osallistavasta suunnittelusta muodostuu kokemus ylipaikallisten päätösten ajamisesta paikallistasolle. Paikallisdiskurssissa keskeisiä toimijoita ovat paikalliset ihmiset, jotka arvioivat Metsähallituksen toimintaa ja päätöksentekoa siitä näkökulmasta, miten paikalliset intressit niissä tulevat huomioituiksi. Paikallisdiskurssissa Metsähallituksen hakkuita oikeutetaan erityisesti puheessa, jossa korostuu elinympäristöksi koetun metsän rooli työllistäjänä. Toisaalta työllisyys saa merkityksiä myös matkailullisena vetovoimaisuutena puheessa, jossa ollaan huolissaan hakkuiden vaikutuksista maisemaan.

Paikallisdiskurssissa korostuvat omakohtaiset, tai lähipiiriä koskevat kokemukset. Aineistossa paikallinen hakkuiden vastustus ei ilmene muutamia yksittäisiä toimijoita lukuun ottamatta aktiivisena vastustuksena, vaan paikallisten keskinäisissä keskusteluissa ja kohtaamisissa. Paikallisesti tuotetussa hakkuita kritisoidussa puheessa ei kritisoida yleisesti metsätaloutta, vaan epäluottamus ja kritiikki kohdistuvat Metsähallituksen metsätalouden toimintatapoihin. Paikallisdiskurssissa esiintyi kaksi erilaista tapaa puhua metsätalouden paikallisten

työntekijöiden vastuista, jotka saivat merkityksiä tavassa ymmärtää Kainuun metsiä koskevan päätöksenteon rakentumista. Yhtäältä työntekijät nähtiin etelässä tehtävien metsänkäyttöä koskevien päätösten kädet sidottuna toimivina toimeenpanijoina. Tällainen uhrirooli sai merkityksiä puheessa, jossa kiistanalaisia hakkuita oikeutettiin vetoamalla Metsähallituksen taloudellisiin tavoitteisiin. Toinen tapa puhua metsätalouden työntekijöistä korosti heidän rooliaan vastuunkantajina. Tällöin paikalliset työntekijät nähdään valtion organisaation edustajina, joiden tulisi olla vastuunkantajina ristiriitaisuuksia herättävissä hakkuissa. Vastuusta korostavassa puheessa Metsähallituksen kainuulaisia työntekijöitä ei nähdä päätöksenteosta irrallisina toimijoina, vaan heidät nähdään organisaation kasvoina, jotka edustavat päätöksiä yhtä paljon kuin uhriroolia korostavissa selonteoissa tuotetut kaukaiset päätöksentekijät.

Molemmissa diskursseissa Metsähallitus sai Kainuun kontekstissa merkityksiä toimijana, jonka muut toiminnot ja tehtävät jäävät organisaation sisäisesti metsätalouden jalkoihin. Toisaalta hakkuiden taloudellinen merkittävyys tunnistettiin, mutta taloudellinen vastuunkanto sai merkityksiä vastuuna valtiolle, eikä aluetaloudellisesti. Siksi esitänkin, että tällaiset mielikuvat vahvistavat ihmisten kokemusta ylipaikallisesta toiminnasta paikallisten ihmisten elinympäristössä, mikä vaikuttaa keskeisesti Metsähallituksen toiminnan oikeutukseen.

8.2 Kainuulaisten sidosryhmien puheessa rakentuva Metsähallituksen maine

Tutkimuksessani esitän, että sidosryhmäsuhteissa ja Metsähallituksen toimintatavoissa rakentuva epäluottamus sekä viestinnälliset heikkoudet ovat keskeisimmin aineistossa esiintyvät maineulottuvuudet. Niiden pohjalta Metsähallituksesta Kainuun kontekstissa ei rakennu kuvaa maineeltaan vahvana toimijana. Sen sijaan Metsähallituksen maine työllistäjänä on rakentunut historian saatossa vahvaksi ja sen seurauksena myös kritiikkiä herättäneitä hakkuita oikeutettiin herkemmin.

Analyysissäni olen tarkastellut Metsähallituksen sidosryhmiä osallistavaa luonnonvarasuunnittelua maineareenana (Aula & Mantere, 2005). Yksittäinen osallistamistapahtuma voidaan nähdä hyvin konkreettisena maineareenana, jossa Metsähallitus kohtaa sidosryhmänsä. Maineareenasta muodostuu näyttämö erilaisten

diskurssien valtataistelulle, joka osaltaan rakentaa Metsähallituksen, ja toki myös sen sidosryhmien, julkista kuvaa ja mainetta. Erilaisissa diskursseissa Metsähallituksen toimintatavoille annetaan merkityksiä eri tavoin. Analyysini pohjalta esitän, että erityisesti kokemukset Metsähallituksen toiminnasta yli paikallisten päätösten eivät luo kuvaa maineeltaan vahvasta toimijasta. Tulkintani mukaan Kainuun ja Suomussalmen intressiristiriidoissa on kyse samoista teemoista, joista suomalaisessa metsäkeskustelussa on puhuttu jo vuosikymmeniä. Pohjimmiltaan kyse on oikeudenmukaisuuden kokemuksesta ja Metsähallitus valtion metsien hallinnoijana on tässä keskustelussa hyvin keskeisessä roolissa.

Keinoiksi paremmalle maineenhallinnalle esitetään ennakointia ja avoimuutta. Kainuun metsiä koskevia päätöksiä valmisteltaessa mahdollisia kipukohtia tulisi tunnistaa paremmin. Lisäksi hakkuita koskevissa päätöksissä täytyisi syntyä mielikuva siitä, että päätettävissä asioissa on joustoa myös muihin kuin Metsähallituksen ajamien intressien suuntaan. Avoimuus sai merkityksiä sitä kautta, että Metsähallituksen toivottiin suuremmin tunnustavan ja kertovan hakkuusuunnitelmistaan erityisesti alueilla, joista ennakkoon voi odottaa syntyvän ristiriitoja. Kainuun kontekstissa erilaisten intressien ei uskota täysin kohtaavan, mutta avoimemmalla ja paremmin ennakoivalla viestinnällä kitkapintojen uskottiin vähenevän.

Metsähallituksen maine ei rakennu kuitenkaan pelkästään hakkuista nousevassa kritiikissä. Siinä missä hakkuukritiikki rakentaa sen mainetta, on kritiikki myös sen maineen tulosta. Kritiikki on tulosta mielikuvista, jotka ovat muodostuneet Metsähallituksen ja sen sidosryhmien välisistä kohtaamisista. Keskeisin johtopäätökseni aineiston pohjalta on, että Metsähallituksen maineelle suurin riski on se, että sitä pidetään epäluotettavana toimijana. Epäluottamus näkyy erityisesti Metsähallituksen jääräpäisenä toimintana, josta seuraa kokemus ihmisten heikoista mahdollisuuksista vaikuttaa Kainuun metsiä koskevaan päätöksentekoon.

8.3 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusaiheet

Koen tavoittaneeni palan siitä Metsähallituksen mainetta rakentavasta todellisuudesta, joka tällä aineistolla oli mahdollista tavoittaa. Aineisto on kuitenkin ainutlaatuinen ja eri aineisto ja toiset haastateltavat olisivat toki voineet rakentaa toisenlaista mainetta. Tutkimukseni tulokset pitääkin ymmärtää vain osaksi jatkuvasti muuntuvaa ja ajan myötä muokkautuvaa Metsähallituksen mainetta. Esiteltyäni tuloksia Metsähallitukselle sain viimeistään

vahvistuksen siihen, että asioista joista tutkimuksessani puhuttiin ongelmina ja haasteina, voidaan keskustella myös aineistoani laajemmassa kontekstissa.

Tutkimukseni yhtenä tehtävänä on ollut tarkastella sitä, miksi erityisesti Suomussalmella Metsähallituksen hakkuutoimia on kritisoitu niin voimakkaasti verrattuna esimerkiksi naapurikuntiin. Tällaiseen tehtävään vastaaminen edellyttäisi kuitenkin tarpeeksi laajaa aineistoa, jonka pohjalta voitaisiin tehdä vertailua eri kuntien kesken. Tutkimuksenteossa käytössä olleiden resurssien nimissä tällainen ei kuitenkaan olisi ollut realistista, enkä koe, että vertailevalla tutkimuksella olisin pystynyt vastaamaan omaan tutkimusongelmaani. Tällainen paikallistason eri sidosryhmien välinen vertaileva tutkimus tarjoaisi tulevaisuudessa mahdollisesti laajempaa ymmärrystä Metsähallituksen maineeseen alueellisissa konteksteissa vaikuttavista ulottuvuuksista.

KIITOKSET

Tutkimukseni tässä kohtaa haluaisin kiittää kaikkia niitä tahoja, jotka ovat mahdollistaneet ja edesauttaneet pro gradu -työni valmistumisen. Ihan ensimmäiseksi haluan kiittää metsätalouden Kainuun aluejohtajaa Arto Tolosta, sekä Metsähallituksen muita työntekijöitä hyvästä yhteistyöstä ja heidän osoittamastaan luottamuksesta minua kohtaan tutkijana. Suuri kiitos kuuluu myös kaikille haastateltaville, jotka rohkeasti ja mielenkiinnolla ottivat osaa tutkimukseeni.

Kiitos ohjaajilleni Jarno Valkoselle ja Soile Veijolalle keskusteluista, kannustuksesta ja ideoistanne. Jarno, osasit antaa käytännön ideoita eteenpäin menemiseksi ja Soilelle kiitos hyvistä seminaareista ja intohimostasi opettaa meitä tekemään parempaa tutkimusta. Kiitos myös kaikille graduseminaareissa työtäni ohjanneille.

Erilaisten isojen projektien äärellä on kuitenkin kaikista suurin onni, että ympärillä on ihmisiä, jotka tietävät miksi joku yksinkertaiselta kuulostava kysymys voi joskus olla se kaikista haastavin ja miten haastavimpiin kysymyksiin löydetään yksinkertaisia vastauksia. Kiitos kaikille seminaareissa mukana olleille kanssapiskelijoille kommentteista ja kannustavista sanoista. Erityismaininta kaikille teille, kenen kanssa seminaarien jälkeen jaoimme vertaistukea, paransimme maailmaa ja kehitimme opponointia. Kiitos siskolleni siitä, että sain käyttää yhden käänteentekevän pääsiäislauantain kanssasi puhuen tutkimuksesta. Kiitos puolisololleni, kaikille opiskelukavereille ja ystäville keskusteluista aiheesta ja aiheen vierestä.

KIRJALLISUUS

- Alvesson, M. & Kärreman, D. (2000). Varieties of discourse: On the study of organizations through discourse analysis. *Human Relations*, 53(9), 1125–1149. Sage Publications.
- Alasuutari, P. (1996). *Toinen tasavalta. Suomi 1946-1994*. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, P. & Ruuska, P. (1999). *Post-Partia? Globalisaation kulttuuri Suomessa*. Tampere: Vastapaino.
- Aula, P. (2009). Organisaatioiden maineriskit: Kontekstina sosiaalinen media. *Kriisit ja työyhteisöt–kriisijohtaminen työyhteisöjen tukena*. Työterveyslaitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Haettu osoitteesta http://www.academia.edu/8481298/Organisaatioiden_maineriskit_Kontekstina_sosiaalinen_media
- Aula, P. & Mantere, S. (2005). *Hyvä Yritys: Strateginen Maineenhallinta*. Helsinki: WSOY.
- Aula, P. & Mantere, S. (2013). Making and breaking sense: an inquiry into the reputation change. *Journal of Organizational Change Management*, 26(2), 340–352.
- Barnett, M. L., Jermier, J. M., & Lafferty, B. A. (2006). Corporate reputation: The definitional landscape. *Corporate reputation review*, 9(1), 26–38.
- Berninger, K. (2006). Millaisia teemoja ja painotuksia sisältyy kaakkoissuomalaisien mielestä kestävään metsätalouteen? Neljän intressiryhmän ajatuksia. *Metsätieteen aikakauskirja* 3/2006, 300–410.
- Burr, V. (2015). *Social constructionism*. Routledge.
- Chun, R. (2005). Corporate reputation: Meaning and measurement. *International Journal of Management Reviews*, 7(2), 91–109.
- Coombs, W., T. & Holladay, S., J. (2006). Unpacking the halo effect: Reputation and crisis management. *Journal of Communication Management*. 10(2) pp. 123–137.
DOI:10.1108/13632540610664698
- Dowling, G. R. (2004). Corporate reputations: should you compete on yours?. *California Management Review*, 46(3), 19–36.
- Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2008). *Qualitative Methods in Business Research*. Sage Publications.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fombrun, C. (1996). *Reputation. Realizing Value from the Corporate Image*. Boston: Harvard Business School Press.

- Fombrun, C. & Van Riel, C. (1997). The Reputational Landscape. *Corporate Reputation*
- Gotsi, M. & Wilson, A., M. (2001). Corporate Reputation: Seeking a Definition. *Corporate Communications: An International Journal*, 6(1), 24–30.
- Grönros, E-R., Haapanen, M., Heinonen T. R., Joki, L., Nuutinen, L., Vilkkamaa-Viitala, M. (2006). (toim.), *Kielitoimiston sanakirja osa 1*. Jyväskylä: Gummerus.
- Hacking, I. (2009) *Mitä sosiaalinen konstruktio on?* Suomentanut Inkeri Koskinen. Tampere: Vastapaino.
- Heinonen, J. (2006) *Mainejohtaja*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1988). *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hossasta tulee Suomen uusi kansallispuisto – Porkkala saa lohdutuspalkinnon. Haettu osoitteesta <http://www.hs.fi/kotimaa/a1452742574871>
- Hytönen, L. A. (2000). Osallistamismenettelyt metsätalouden päätöksenteossa. *Metsätieteen aikakauskirja* 3/2000. 443–456.
- Hyvärilä, A. & Kivikoski, J. (2012). Metsähallituksen sidosryhmätutkimus, Power-Point esitys tuloksista. Pohjoisranta Burson-Marsteller. (Julkaisematon).
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. (2005). Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa J. Ruusuvoori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 189–222). Tampere: Vastapaino.
- Ilmonen, K. (2010). Muuan diskurssianalyysi – Esimerkkinä Chydenius instituutin vaikuttavuustutkimus. Teoksessa J. Alatalo, R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- John, Y. J., & Lariscy, R. W. (2012). A “Buffer” or “Boomerang?”—The Role of Corporate Reputation in Bad Times. *Communication Research*, 42(2) pp. 237–259. DOI: 0093650212466891.
- Jennings, G. (2010). *Tourism research*. (2. Painos). Milton: John Wiley and Sons Australia.
- Jennings, G. (2015). Qualitative research for the university sector: collecting, interpreting, theorising. Luentomateriaalit luentosarjassa Matkailututkimuksen menetelmäkoulun Lapin Yliopisto.
- Jokinen, A., Juhila, K., Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A. Juhila, K., Suoninen, E. (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino.

- Jokinen, A. (2002). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, E. Suoninen (2002) *Diskurssianalyysi Liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. (2002). Tutkijan positiot. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, E. Suoninen (2002) *Diskurssianalyysi Liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Juholin, E. (2009). *Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön*. Helsinki: Infor.
- Juholin, E. (2004). *Cosmopolis. Yhteiskuntavastuusta yrityskansalaisuuteen*. Helsinki: Infor.
- Kainuu-ohjelma. Hyvinvoiva ja elinvoimainen Kainuu. (2015). Kainuun liiton julkaisuja. Haettu osoitteesta http://www.kainuunliitto.fi/sites/kainuunliitto.fi/files/atoms/files/kainuu-ohjelma_julkaisupohjalle_03092015.pdf
- Kainuun Metsäohjelma 2016–2020. Metsäkeskuksen julkaisuja. Haettu osoitteesta <http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/smk-alueellinen-metsaohjelma-kainuu.pdf>
- Karvonen, E. (1999a). Perspektiivinen realismi – parempi perustus kansalaisjournalismille? *Tiedotustutkimus* 22(2), 44–59.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kutvonen, A. (2013). *The media image, reputation and media communication of Metsähallitus Forestry from the Journalist's point of view*. Bachelor's Thesis, Haaga-Helia, Organizational Communication.
- Laatumaa (2015). Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/laatumaa>
- Lange, D., Lee, P. M., Dai, Y. (2011). Organizational Reputation: A Review. *Journal of Management*, 37(1), 153–184. DOI: 10.1177/0149206310390963.
- Lehtinen, A. A. (1994). Ympäristökamppailut tutkimushaasteena. Teoksessa A. Lehtinen & P. Rannikko (toim.), *Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusi aalto*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lehtonen, M. (1996). *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Luoma-aho, V. (2008). Sector reputation and public organisations. *International Journal of Public Sector Management*, 21(5), 446–467.
- Luontopalvelut Metsähallituksessa (2015). Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/luontopalvelut>
- Lummaa, K., Rönkä, M. & Vuorisalo, T. (toim). (2012). *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Helsinki: Gaudeamus.

- Lähde, V. (2012). Luontokäsitysten tarkastelun ongelmia. Teoksessa K. Lummaa, M. Rönkä, T. Vuorisalo (toim.) (2012). *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2015). Haettu 19.2.2015 osoitteesta http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/hallitus-hyvakysi-esityksen-uudeksi-metsahallituslaiksi
- Mahon, J. F. (2002). Corporate reputation: research agenda using strategy and stakeholder literature. *Business & Society*, 41(4), 415–445.
- Mahon, J., F. & Wartick S., L. (2003). Dealing with Stakeholders: How Reputation, Credibility and Framing Influence the Game. *Corporate Reputation Review*, 6(1), 19–35.
- Metsähallitus pinta-alat ja kartat. Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/pintaalatjakartat>
- Metsähallituksen ohjaus. Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/metsahallituksenohjaus>
- Metsähallituksen organisaatio. Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/organisaatiojatoimintatapa>
- Metsähallituksen vuosi 2014. Metsähallituksen julkaisuja. Haettu osoitteesta <http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/mhtoimintakertomus2014fin.pdf>
- Metsähallitus metsätalous (2015). Haettu osoitteesta http://www.metsa.fi/yhteystiedot/metsatalouden_yhteystiedot
- Metsätalouden sidosryhmät (2015). Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/metsatalouden-sidosryhmat>
- Metsätalous (2015). Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/metsatalous>
- Mitchell, R. K., Agle, B. R. & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*. Vol 22(4). 853–886.
- Moilanen, P. & Rähkä, P. (2010). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva: WSOY.
- Monien mahdollisuuksien Metsähallitus (2015). Haettu osoitteesta <http://www.metsa.fi/metsahallitus>
- Parker, I. (2014). *Discourse Dynamics (Psychology Revivals): Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. Routledge.
- Parpola, A. & Åberg, V. (2009). *Metsävaltio. Metsähallitus ja Suomi 1859-2009*. Helsinki: Edita.
- Pekurinen, M. (1997). Elämää metsässä ja metsästä. Metsäkonfliktien kahdet kasvot. Teoksessa H. Roiko-Jokela (toim.), *Luonnon ehdoilla vai ihmisen arvoilla? Polemiikkia metsien suojelusta 1850-luvulta 1990-luvulle*. *Review*, 1(1/2), 5–13.

- Phillimore, J. & Goodson, L. (2004). The inquiry paradigm in qualitative tourism research. Teoksessa J. Phillimore & L. Goodson (toim.), *Qualitative research in tourism: Ontologies, epistemologies and methodologies* (Vol. 14). Psychology Press.
- Puusa, A. & Tuominen, S. (2011). Organisaation identiteetti, imago ja maine – Organisaation toiminnan ja mielikuvan yhteensovittaminen. Teoksessa A., Puusa & H., Reijonen (toim.), *Aineeton pääoma organisaation voimavarana*. UNIpress.
- Presidentti siunasi kiistellyn metsähallituslain. Haettu osoitteesta http://yle.fi/uutiset/presidentti_siunasi_kiistellyn_metsahallituslain_vastustava_adressi_ke_rasi_lahes_130_000_allekirjoitusta/8797489
- Puncheva, P. (2008). The Role of Corporate Reputation in the Stakeholder Decision-Making Process. *Business & Society*, (47)3, 272–290. Sage Publications.
- Pyökkönen, J. (2011). *Kainuun Metsäohjelma 2011-2015*. Metsäkeskus Kainuu.
- Raitio, K. (2008). "You can't please everyone" – Conflict management practices, frames and institutions in Finnish state forests. Joensuun Yliopiston Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 86. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Raitio, K. (2003). Osallistumisestako oikeudenmukainen ratkaisu metsäkiistoihin? Teoksessa A. Lehtinen & Rannikko, P. (2003) (toim.), *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rannikko, P. (2003). Oikeudenmukaisuuskysymys suomalaisen ympäristöliikkeen aalloissa. Teoksessa A. Lehtinen & P. Rannikko (toim.), *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. (s. 160–180). Helsinki: Gaudeamus.
- Rannikko, P. (2010). Luonnonkäytön muutos paikallisena legitimitiiteettihaasteena. Teoksessa P. Rannikko & T. Määttä (2010) (toim.), *Luonnonvarojen hallinnan legitimitiitti*. Tampere: Vastapaino.
- Rastas, P. & Heinonen, J. (2013). Metsähallitus sidosryhmätutkimus 2014. Power-Point keskeisistä tuloksista. Pohjoisranta Burson-Masteller. (Julkaisematon)
- Rastas, P. & Heinonen, J. (2014). Metsähallitus sidosryhmätutkimus 2014. Power-Point keskeisistä tuloksista. Pohjoisranta Burson-Masteller. (Julkaisematon)
- Rayner, J. (2004). *Managing reputational risk: Curbing threats, leveraging opportunities* (Vol. 6). John Wiley & Sons.
- Riipinen, M. (2006). Maankäytön oikeutus paikallisyhteisöissä. Sosiaalisen pääoman valta ja skaala. *Alue ja Ympäristö*. (2006), 35(1), s. 37–49.
- Roiko-Jokela, H. (1997). Meiltä loppuvat metsät? Metsien haaskauksesta metsänhoidon valistustyöhön (noin 1850–1910). Teoksessa H. Roiko-Jokela (1997). (toim.), *Luonnon*

ehdoilla vai ihmisen arvoilla? Polemiikkia metsiensuojelusta 1850-1990. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Rovanperä, S. Luhta, V. Hallikainen, V., Hyppönen, M. & Tuulentie, S. (2010).

Matkailijoiden näkemyksiä Inarin metsä- ja maankäyttökysymyksistä. *Metsätieteen aikakauskirja* 4/2010 (389–397).

Rytteri, T. (2006). *Metsän haltija. Metsähallituksen yhteiskunnallinen vastuu vuosina 1859–2005.* Helsinki: Suomen Tiedeseura.

Sajama, S. (2012). Mitä oikeudenmukaisuus on ja miten se liittyy ympäristöön. Teoksessa A. Lehtinen & P. Rannikko (2012) (toim.) *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö.* Helsinki: Gaudeamus.

Salonen, T. (2007) *Tieteenfilosofia.* Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Sepponen, J. (2014). “Ei voi olla sillä tavalla että joukkuetta hoitaa sieltä takatoimistosta” Diskurssianalyysi johtajuuskuvan rakentumisesta hotellissa. Pro gradu –tutkielma. Lapin Yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.

Siltaoja, M. (2006). *The relationship between corporate social responsibility and corporate reputation from a value-laden viewpoint. An empirical study in a Finnish newspaper context.* (Reports from the school of business and economics 33/2006.). Jyväskylä.

Suoninen, E. (2002). Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, E. Suoninen (2002) *Diskurssianalyysi Liikkeessä.* Tampere: Vastapaino.

Tasanen, T. (2004). Läksi puut ylenemään. Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsäteollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 920.

Terblanche, N. S. (2014). A customer-based corporate reputation scale: A study of a clothing retailer’s customers. *Management Dynamics. Vol 23(4),* 19–30.

Tutkimus: Kainuu Pohjoismaiden surkein alue (2016). Haettu osoitteesta <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/tutkimus-kainuu-euroopan-surkein-alue/5741358>

Valkonen, J. (2003). *Lapin luontopolitiikka.* Tampere: Tampereen Yliopiston julkaisuja.

Valtonen, S. (1998). Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa A., Kantola, I., Moring ja E., Väliaverronen (toim.), *Media-analyysi - tekstistä tulkintaan.* Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Ympäristöministeriö luonnonsuojelualueet. (2016). Haettu osoitteesta http://www.ym.fi/fi-fi/luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Luonnonsuojelualueet

Åberg, L. (2000). *Viestinnän johtaminen.* Helsinki: Inforviestintä.

LIITE 1.Saateviesti haastateltaville tutkimukseen osallistumisesta

Hei,

Olen Siiri Nuutinen, maisterivaiheen opiskelija Lapin Yliopistosta Rovaniemeltä. Olen tekemässä tutkimusta Metsähallituksen maineesta Kainuun alueella. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisena toimijana Metsähallitus Kainuussa nähdään alueen eri toimijoiden silmin. Kerään tutkimukseni aineiston haastattelemalla Kainuun alueen toimijoita Metsähallituksen sidosryhmistä.

Näin ollen tiedustelen, olisiko sinulla halukkuutta osallistua haastatteluun?

Sopisiko sinulle mahdollisesti viikolla X? Haastattelu voidaan toteuttaa valitsemassasi paikassa ja kuulisin mielelläni mikä kellonaika olisi sopivin. Haastattelua varten tulisi varata aikaa noin yksi tunti (+/- 0,5h). Haastatteluaineisto tullaan käyttämään pro gradu – tutkielmaani varten. Tutkimuksessani takaan, ettei haastateltavien henkilöllisyys ole tunnistettavissa tutkimuksessani ellei toisin sovita.

Työ toteutetaan Metsähallituksen toimeksiantona ja työni ohjaajina toimivat Lapin Yliopiston professorit Jarno Valkonen, sekä Soile Veijola. Minut tavoittaa sähköpostitse ja puhelimitse, yhteystiedot löytyvät alta.

Hyvää viikon jatkoa!

Terveisin,

Siiri Nuutinen
(sähköposti)
(puhelinnumero)

LIITE 2. Teemakohtaiset haastattelukysymykset

1. Haastateltavan taustatiedot ja suhde metsäluontoon ja maankäyttöön

- Nimi?
- Työ? Vastuutoimet?
- Syntyperäinen kainuulainen? Vai kauan asunut?
- Minkälainen suhde Kainuun metsäluontoon?
- Minkälainen suhde maankäyttöön? (Elinkeino, työhön suoraan tai välillisesti liittyvä, vapaa-aika/harrastus, kansalaisaktiivi, luonnonsuojelija..)

2. Haastateltavan suhde Metsähallituksen toimintaan

- Minkälaisissa yhteyksissä olet tekemisissä Metsähallituksen kanssa? (Ostatko lupia? Toimitko valtion metsissä? Oletko ollut mukana MH:n toimissa? Työskennellyt MH:ssa?)
- Onko minkälaista yhteistyötä MH:n kanssa?
- Millä tavalla Metsähallitus on sinulle organisaationa ja toiminnaltaan tuttu?
- Millaisia tehtäviä mielestäsi MH:lla on?
- Mitkä tehtävistä ovat haastateltavalle tärkeitä ja miksi?

3. Metsiä ja luonnonympäristöjä koskeva päätöksenteko

- Kenelle kaikille Kainuun metsä ja luontoympäristö mielestäsi kuuluu?
- Kuka/ketkä Kainuun metsistä ja luontoympäristöstä päättävät?
- Kuinka päätösvalta käytännössä näkyy? Esimerkkejä?
- Onko päätöksenteko luotettavaa ja johdonmukaista?
- Onko nykytilanne hyvä/huono?
- Pitäisikö hallinta ja päätöksenteko rakentaa jotenkin muuten?
- Koetko voivasi luottaa päätöksentekoon ja päätöksentekijöihin?
- Mitä sinä pidät metsiä ja luonnonympäristöä koskevassa päätöksenteossa erityisen tärkeänä?
- Millä tolalla koet näiden osalta päätöksenteon olevan?

4. Päätöksenteon prosessien oikeudenmukaisuus / vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon

- Miten koet eri toimijoiden/sidosryhmien/yksityishenkilöiden mahdollisuudet vaikuttaa Metsähallituksen päätöksentekoon? Minkälaisia vaikuttamisen tapoja Kainuussa on?
- Onko kokemuksia osallistamisesta, koetko sen tarpeelliseksi?
- Pitäisikö osallistamista kehittää ja miten?
- Ovatko vaikutusmahdollisuudet kaikille tasapuoliset?
- Mikä on hyvää päätöksentekoa, mikä huonoa?
- Pohjautuvatko päätökset ajanmukaiseen tietoon?
- Päätöksenteon läpinäkyvyys?

- Onko päätökset perusteltuja?
- Onko ajatuksia miten päätöksenteko olisi parempaa? Mitä toivoisit päätöksenteossa tulevaisuudessa korostettavan?

5. Metsähallitusta koskeva lainsäädäntö ja muut säännöt

- Kuinka hyvin tunnet MH:ta koskevaa lainsäädäntöä?
- Miltä osin MH mielestäsi perustelee toimintaansa lainsäädännöllä tai muilla säännöillä?
- Miten lait ja muut säännökset tulee MH:n päätöksenteossa ja muussa toiminnassa esiin?
- Noudatetaanko lain kirjainta vai henkeä, onko oikein/väärin, miten pitäisi toimia?

6. Viestintä / Tiedottaminen

- Minkälaista on MH:n viestintä?
- Mistä tiedotetaan; tiedotetaanko toisista asioista enemmän kun toisista?
- Tiedätkö mistä saat sinua koskevaa tietoa?
- Mitä kautta saat sinua koskevaa/kiinnostavaa tietoa Metsähallitukselta?
- Tavoittaako viestintä kohderyhmänsä?
- Onko MH:n viestintä todenmukaista? Johdonmukaista? Luotettavaa? Avointa?
- Mitä sinä kehittäisit MH:n viestinnässä?
- Pitäisikö MH:n harjoittaa toisenlaista viestintää, miksi ja miten? Esimerkkejä?

7. Vastuullisuus, luotettavuus

- Mitä vastuita MH:lla mielestäsi on? (taloudellinen, kulttuuri, sosiaalinen, ympäristö..)
- Mitkä MH:n vastuista on sinulle erityisen tärkeitä?
- Korostaako MH vastuistaan jotain yli muiden? Onko jotain mitä sinusta pitäisi korostaa enemmän/vähemmän?
- Miten näet eettisyyden MH:n toiminnassa?
- Onko MH:n toiminta vaikuttanut seudun ”yleiseen henkeen”, mitä täällä puhutaan?
- Miten MH huomioi toiminnassaan Kainuun alueen kehitystä ja tulevaisuutta?
- Suhtaudutko luottavaisin mielin yhteistyöhön/MH:n toimintaan niiltä osin kun se sinuun vaikuttaa tulevaisuudessa?

8. Muutos

- Miten MH:n toiminta on parantunut/huonontunut vuosien saatossa? Miksi, mistä johtuu?
- Minkälainen toimija sinä toivoisit Metsähallituksen olevan tulevaisuudessa? Mitä se vaatisi, mikä sitä haastaisi?
- Minkälaisena sinä toivoisit metsä ja luonnonympäristön Kainuussa olevan tulevaisuudessa? Mitä se vaatisi, mikä haastaisi?

9. Onko vielä jotain asioita, joista haluaisit puhua tai mitä haluaisit lisätä?